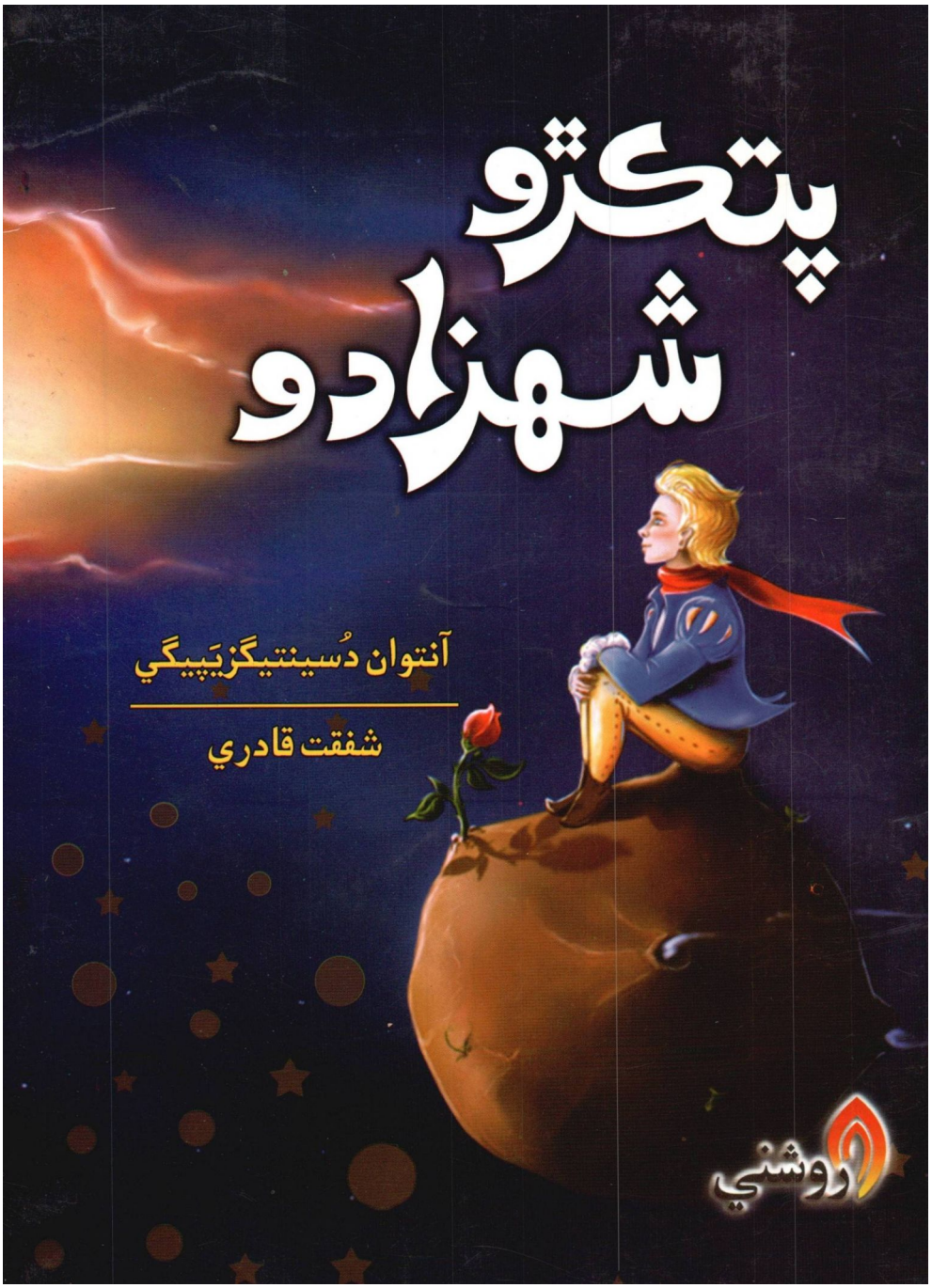
پتکړو شهزادو

آنتوان دُسینتیګزیَپیګي

شفقت قادري

روښني

پتڪڙو شهزادو

(Le Petit Prince)

(فرينچ هوليءَ مان ڪيل سنڌي ترجمو)

آنتوان دُ سينتيگزيَپيگي

شفقت قادري

روشني پبليڪيشن

ڪنڊيارو

2016ع

Roshni Book No. 781

ڪتاب جو نالو: پٽڪڙو شهزادو (اصل فرينچ زبان ۾)
ليکڪ: آنتوان ڊُ سينٽيگزيپيگي
فرينچ ٻوليءَ مان سنڌي ترجمو ڪندڙ: شفقت قادري
ڇاپو پهريون: © روشني 2016ع
ڪمپوزنگ ۽ لي آئوٽ: انور حسين سومرو
روشني ڪمپوزر اينڈ پرنٽرز، حيدر چوڪ، حيدرآباد.
ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن، حيدرآباد، سنڌ.
ڇپرائيندڙ: روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، سنڌ.
قيمت: -/120 روپيا

PITKRO SHEHZADO

(Le Petit Prince)

by: **Antoine de Saint-Exupéry**

Transleted by: **Shafqat Qadri**

Composed & Layout by: Anwer Hussain Soomro
Roshni Composers and Printers, Hyder Chowk, Hyderabad
Printed by: Fine Communication, Hyderabad Sindh
Published by: Roshni Publication, Kandiaro, Sindh
First Edition © Roshni 2016

اسٽاڪسٽ

شاھ لطيف ڪتاب گھر، گاڏي کاتو، حيدرآباد

پٽائي بوڪ هائوس اوريئنٽ سينٽر، حيدرآباد. ڪنگ پن بڪ شاپ، پريس ڪلب، حيدرآباد + گنج بخش ڪتاب گھر، حيدرآباد
شير يزدان بڪ اسٽال، پٽ شاھ + حيدري ڪتب خاني پٽ شاھ
لال بخش نيوز ايجنسي، ٽنڊو + ڪائناواڙا استور اردو بازار ڪراچي
رابيل ڪتاب گھر، لاڙڪاڻو + رھبر بڪ اڪيڈمي، رابعہ سينٽر، لاڙڪاڻو + مدني بڪ ڊپو لاڙڪاڻو + نيشنل بوڪ ڊپو، بندر روڊ، لاڙڪاڻو
نوراني بوڪ ڊپو، بندر روڊ، لاڙڪاڻو + عبدالله بڪ ڊپو، بندر روڊ، لاڙڪاڻو
اشرف بوڪ اسٽال، مسجد روڊ، نوابشاھ + مڪتبہ گلشير، لياقت مارڪيٽ نواب شاھ + حافظ اينڊ ڪمپني لياقت مارڪيٽ، نواب شاھ
مھراڻ ڪتاب گھر، ڪپرو + حافظ ڪتاب گھر ڪپرو + سڪندري ڪتاب گھر، ڪپرو
العزيز ڪتاب گھر، عمرڪوٽ + المدينہ ڪتاب گھر، چاچرو + ٽر ڪتاب گھر، ميٽي
ڪنڀري بوڪ شاپ، اسٽيشن روڊ، ميرپور خاص + حر ڪتاب گھر، ميرپورخاص + حلال ڪتاب گھر، اسٽيشن روڊ، ميرپور خاص
حر ڪتاب گھر، ميرپور خاص + المھراڻ ادبي ڪتاب گھر، سانگھڙ
مدني اسلامي ڪتب خانو دادو + سليم نيوز ايجنسي، نيو بس اسٽينڊ، دادو + جنيد بوڪ ڊپو دادو
مراد بڪ اسٽال، سيوھڻ + ساحر ڪتاب گھر، ڪھندي ميھڙ + عبدالرزاق بڪ اسٽال، ميھڙ
مرچو لال بوڪ ڊپو، بدين + رحيم بوڪ ڊپو، بدين + سوجھرو ڪتاب گھر، بدين.
مھراڻ بوڪ سينٽر سڪر + ڪتاب مرڪز فريئر روڊ، سڪر + عزيز ڪتاب گھر، بڪراج روڊ، سڪر
بخاري ڪتاب گھر، افغان سينٽر، سڪر + الفتح نيوز ايجنسي، مھراڻ مرڪز سڪر
مڪتبہ امام العصر، گھوٽڪي + مدني ڪتاب گھر پنو عاقل
سنڌ ڪتاب گھر، شڪارپور + مولوي عبدالحئي تاجر ڪتب شڪارپور
سعيد بوڪ مارٽ، شڪارپور + صديق حيدر ڪتاب گھر، شڪارپور
تھذيب نيوز ايجنسي، خيرپور ميرس + نيشنل بڪ اسٽال، پنج گلو چوڪ، خيرپور ميرس
خيرپور بڪ اسٽال، خيرپورميرس + مڪتبہ عزيز، کھڙا + سچل ڪتاب گھر، درازا
ڪنول ڪتاب گھر، مورو + حافظ ڪتاب گھر، مورو + ظفر ڪتاب گھر، ڪڇيرو روڊ، مورو
قاسميہ لائبريري، اسپتال روڊ، ڪنڊيارو + سارنگ ڪتاب گھر، ڪنڊيارو
ميمڻ بڪ ڊپو، نوشهرو فيروز

ارپنا

ليکڪ

هي ڪتاب هڪ وڏي (بالغ شخص) جي نالي ڪرڻ تي مان پنڪڙن کان معافي ٿو وٺان. ان لاءِ مون وٽ هڪ سنجيده بهانو آهي: هو وڏو سڄي دنيا ۾ منهنجو سڀ کان بهترين دوست آهي. مون وٽ هڪ ٻيو بهانو به آهي: هو وڏو سڀ ڪجهه سمجهي سگهي ٿو. ٻارڙن جا ڪتاب به! مون وٽ هڪ ٽيون بهانو به آهي: هو وڏو فرانس ۾ رهي ٿو. هو بکيو آهي ۽ هُن کي سيءُ به ستائي ٿو. هُن کي آڻت جي ضرورت آهي. جيڪڏهن اهي بهانا کٽل لڳن ته پوءِ مان هيءُ ڪتاب ان ٻار جي نالي ڪريان ٿو. جيڪو هو وڏو ڪجهه وقت اڳ ۾ هو. سيئي وڏا شروع شروع ۾ ٻار ئي ته هئا (پر ڪي ٿورڙا وڏا اها ڳالهه ياد رکندا آهن!). سو مان پنهنجي ارپنا جي چڪ کي سڌاريان ٿو.

ليون ورت جي نانءِ! جڏهن هو هڪ پنڪڙو چوکرو هو.

پتڪڙيءَ وينگس

ءِ

ويتر پتڪڙيءَ سانتا

جي نالي.

ـ شفقت قادري

فهرست

- پن کان وڌيڪ اکر شفقت قادري 7
- باب پهريون ---------- 11
- باب ٻيون ---------- 13
- باب ٽيون ---------- 17
- باب چوٿون ---------- 20
- باب پنجون ---------- 24
- باب ڇهون ---------- 29
- باب ستون ---------- 31
- باب اٺون ---------- 35
- باب نائون ---------- 39
- باب ڏهون ---------- 42
- باب يارهون ---------- 48
- باب ٻارهون ---------- 50
- باب تيرهون ---------- 52
- باب چوڏهون ---------- 56
- باب پندرهون ---------- 59

- باب سورهون ---------- 63
- باب سترهون ---------- 64
- باب ارڙهون ---------- 67
- باب اوٽيهون ---------- 68
- باب ويهون ---------- 70
- باب ايڪيهون ---------- 72
- باب ٻاويهون ---------- 78
- باب ٽيويهون ---------- 80
- باب چوويهون ---------- 81
- باب پنجويهون ---------- 84
- باب ڇهويهون ---------- 88
- باب ستاويهون ---------- 95

ٻن ڪان وڏيڪ اڪر

توهان جي هٿڙن ۾ جيڪو ڪتاب آهي، اهو ڪتاب دنيا جي 256 ٻولين ۾ ترجمو ٿي چڪو آهي. ان ڪتاب جي مشهوريءَ جو اندازو ان ڳالهه مان لڳائي سگهجي ٿو ته فرانس جي مشهور اخبار "لَموند" پاران ڪرايل هڪ سروي مطابق ويهين صديءَ ۾ فرينچ ٻوليءَ ۾ ڇپجندڙ سڀ کان وڏيڪ مشهور ۽ اثرانداز هڪ سو ڪتابن ۾ ان ڪتاب کي ڇوٿون نمبر مليو. مٿيان نمبر جڳ مشهور فرينچ ليکڪن البرٽ ڪاميو، مارسيل پرو، جهڙن عظيم دانشورن جي ڪتابن کي مليا. هڪ بي سروي جنهن ۾ فرينچ ٻوليءَ ۾ ڇپيل هڙني ڪتابن مان سڀ کان بهترين پنجاهه ڪتابن جي فهرست تيار ڪئي وئي ته ان فهرست ۾ ان ڪتاب کي ڇهون نمبر مليو. جڏهن ته ان فهرست ۾ والٽيئر جهڙي مفڪر جي ڪتاب "ڪانديد" کي نائون نمبر مليو هو.

ان ڪتاب جي ايتري مشهوريءَ جو هڪ سبب هي به آهي ته ان ۾ دنيا کي هڪ ٻار جي نظر سان ڏٺو ويو آهي. ان ڪتاب ۾ پدراڻي انداز ۾ ٻارن کي ڪي به نصيحتون، تاڪيد ناهن ڪيل، اخلاقي درس ناهن ڏنا ويا. خليل جبران چواڻي ته اسان (وڏن) وٽ ٻارن کي سيکارڻ لاءِ سڀ ڇڄ آهي به ته ڇا؟ جي ٿي سگهي ته اسان کي ته هوند ٻارن کان سکڻ ڪيئي. ٻار اسان مان آيا آهن، اسان جا يا اسان لاءِ ناهن آيا، ٻار زندگيءَ جو مستقبل جو اولاد آهن.

هڪ ڳالهه جيڪا مان محسوس ڪئي آهي ته اسان جهڙن سماجن ۾ ٻار ٿيڻ وڏي هڇا آهي. هر وڏو صرف ان لاءِ ته هو وڏو آهي، ته پنهنجي ٻاڻ کي هرو ڀرو ان لائق سمجهندو آهي ته ٻارن کي نصيحتون ڪري. اسان وڏا ان ڪم لاءِ هردم تيار هوندا آهيون. آنتوان دُ سان ان روايت کي توڙيو ۽ هڪ پتڪڙي جي واتان زندگيءَ جو بنيادي ۽ اهم ترين نڪتو واضع ڪيو ته جيئڻ اهم آهي، نمبرن سان پيار ۽ مال ميڙ وڏي ٿيڻ جون نشانيون نه آهن، اهي ته شايد ماڻهوءَ جي ننڍڙي هجڻ جون نشانيون آهن. جيئن آنتوان دُ سان پنهنجي اڻپنا ۾ لکي ٿو ته، سڀ وڏا شروع ۾ ننڍاهئا، پر ڪن ٿورن وڏن کي اها ڳالهه ياد هوندي آهي. هيءُ ڪتاب اسان وڏن کي اها ڳالهه ياد ڏياري ٿو ته اسان شروع ۾ ننڍا هئا سين، تڏهن اسان "ٻاراڻا" سوال ڪندا هئاسين، هاڻي اسان وڏن واريون ڳالهيون ڪندا آهيون، پر چوندا آهن ته فلسفي ۽ سائنس جا سيئي سوال "ٻاراڻا" سوال آهن: جهڙوڪ، پن ساوا ڇو آهن؟ پاڻي آلو ڇو آهي؟

هوا ڪاڻان ٿي اچي؟ مينهن ڪيئن ٿو وسي؟ سوچي ڏسو ته انهن "ٻاراڻن سوالن" مان ڪيترن سوالن جا جواب اسان کي اچن ٿا؟ دنيا جا سڌريل سماج ٻارن جي سوالن کي ختم ڪرڻ جي ڪوشش ناهن ڪندا، پر انهن سوالن جا جواب ڏيڻ جي ڪوشش ڪندا آهن. انگريزيءَ ۾ تازو ئي هڪ ڪتاب ڇپيو آهي، جنهن جو عنوان آهي "پتڪڙن جا وڏا سوال ۽ عظيم ڏهنن پاران ڏنل سادا جواب". ان ڪتاب ۾ ٻارن جي سوالن ۽ دنيا جي مشهور سائنسدانن ۽ ٻين ماهرن پاران ڏنل جوابن کي گڏ ڪري ڇاپيو ويو آهي.

وڏي ٽيڙ جو وڏي ۾ وڏو نقصان شايد اهو آهي ته اسان بنيادي سوال ڪرڻ بند ڪري ڇڏيندا آهيون. مونکي ياد ٿو پوي ته پتڪڙي سانتا کي ڪنهن وڏي ٻڌايو ٿي ، "اسان سيني کي خدا ناهيو آهي." سانتا ان وڏي کان ڏهه پهه هڪ "ٻاراڻو" سوال ڪيو ته، "اسان کي ڇو ناهيائين، پنهنجا راندیڪا نه هئس ڇا؟" اهڙا سوال ڪو ٻار يا ڪو سقراط ئي ڪري سگهي ٿو. ڇو ته اسان وڏا زندگيءَ بابت هڪ طيء ٽيل، زنگ لڳل رويو اختيار ڪري ڇڏيندا آهيون ۽ اهڙي اٽلچڪدار رويي لاءِ ائين چئي خوش پيا ٿيندا آهيون ته اسان زندگيءَ جو وڏو تجربو حاصل ڪرڻ کان پوءِ زندگيءَ بابت پنهنجو اهو رويو اختيار ڪيو آهي، جڏهن ته اسان جي ان رويي جي پاڙ ۾ اسان جي "وڏائي" هوندي آهي، زندگيءَ بابت وڌيڪ تجربا حاصل ڪرڻ کان نابري هوندي آهي. پوءِ اسان ٻارن کي ٻ ٻاڻ جهڙو ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهيون. اسان چاهيندا آهيون ته ٻار اسان جي ڦوٽوڪاپي هجن. سوبه مائڪرو! اسان دشمنن کي ته ناهيون وساري سگهندا، پر دوستن کي ڪيترو نه تڪڙو وساري ڇڏيندا آهيون. پتڪڙي شهزادي ڇواڻي ته هڪ دوست کي وسارڻ وڏي ڏک جي ڳالهه آهي. اها ڳالهه ٻ ٻارن کي ئي ياد هوندي آهي، اسان وڏن کي نا! ياد ٿو پوي ته ڪجهه سال اڳ پتڪڙيءَ وينگس کي هڪ پتڪڙي ٻکري وٽي ڏني هئم، جنهن کي ڪو وڏو چوري ڪري ويو. وينگس جڏهن مونکان پڇيو ته سندس ٻکري ڪاڏي وئي ته مان چيو: 'اها پنهنجي ماءُ وٽ هلي وئي، ماءُ جي سڪ لڳي هئس'. سالَ گذرڻ کان پوءِ ٻ پتڪڙي وينگس جڏهن ڪنهن پتڪڙيءَ ٻکريءَ کي ڏسندي آهي ته چوندي آهي: 'بابا! هو ڏس منهنجي ٻکري!'

هي ڪتاب دوستيءَ، جدائيءَ، يادگيريءَ جي ڪٿا آهي. هي ڪتاب پڙهي متان اسان کي ٻ آسمان ۾ پنهنجو وڃايل ستارو ليپي پوي، متان اسان ٻ ستارن جا ٿهڪ ٻڌي سگهڻ جي لائق ٽيون ۽ ٿوريءَ دير لاءِ ئي سهي، پنهنجي "وڏائيءَ" کان آجا ٿي سگهون.

آنتوان ڊُ سان 1890ع ۾ ڄائو ۽ 1944ع ۾ جهاز حادثي ۾ وفات ڪري ويو. سندس ٻيا ڪتاب "وند، سينڊ، استارز"، "نائٽ فلائٽ"، "وزڊم آف سينڊ"، ۽ سندس "ليٽگ آ سا ميئر:

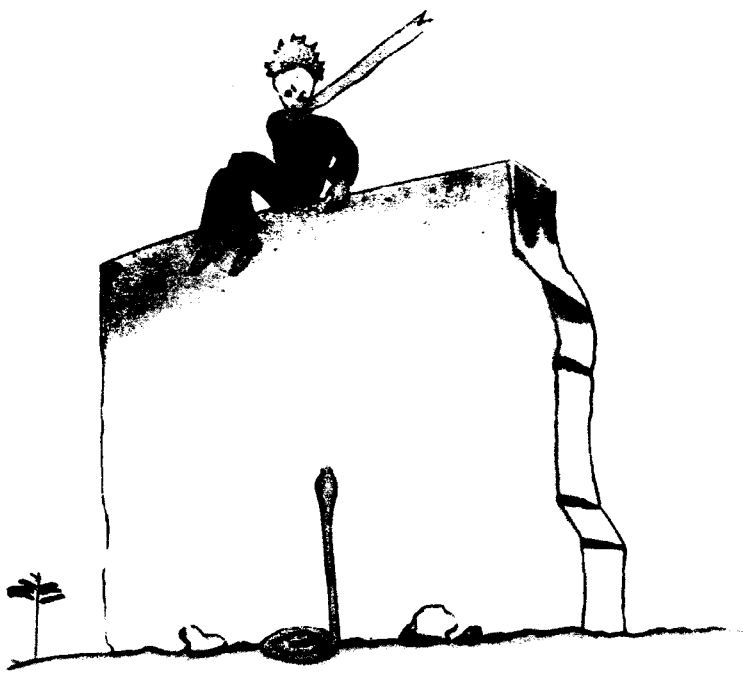
ماءُ ڏانهن خط" پڻ مشهور آهن پر آنتوان دُ سان جي سڃاڻپ "پتڪڙي شهزادي" سان سلهاڙيل آهي. ڪتاب ۾ جيڪي خاڪا آهن، سي پڻ آنتون دُ سان ٺاهيا هئا. ڪتاب جو نثر ۽ خاڪا اِن ڪتاب جي سحر جا لازمي جزا آهن.

ترجمي بابت

مشهور روسي ڪهاڻيڪار انتون چيخوف، جيڪو پيشي جي لحاظ کان هڪ ڊاڪٽر هو چيو ته، "ڊاڪٽري منهنجي گهرواري ۽ ادب منهنجي محبوبہ آهي". منهنجو قصو وري ائين آهي ته، انگريزي منهنجي گهرواري ۽ فرينچ منهنجي محبوبہ آهي. پنهنجي پيشي (انگريزي) کان جيڪو فارغ وقت ملندو آهي، اهو ڪوشش ڪري پنهنجي محبوبہ (فرينچ) سان گزاريندو آهيان. منهنجي خواهش هئي ته پنهنجي مادري ٻوليءَ ۾ ڪو ڪتاب سڌو فرينچ مان ترجمو ڪيان. والتيئر جو لزبن جي زلزلي تي لکيل مشهور نظم ۽ فرانس جي انقلابي شاعرن جي ڪجهہ شاعري سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪرڻ کانپوءِ ان ڪتاب جو ترجمو شروع ڪيم. ترجمو لڳ ڀڳ مڪمل ٿيڻ تي هو ته هڪ دوست معرفت خبر پئي ته محترم اسحاق انصاري صاحب ان ڪتاب جو سلوواڪ مان ترجمو ڪري، ڇپرائي چڪو آهي. سائين جن جو اهو ڪم مانُ لهڻي. مان جڏهن سندن ترجمي کي پڙهيو ته مونکي اندازو ٿي ويو ته سلوواڪ ٻوليءَ جي جنهن ترجمي مان سائين جن ترجمو ڪيو آهي، اهو اصل فرينچ تان ناهي ٿيل، پر انگريزيءَ ترجمي جو ترجمو آهي. ڳالهہ اِها آهي ته ان ڪتاب جو انگريزي ترجمو ڪئٽرين وِڊز فرينچ ڪتاب جي ڇپجڻ (1942ع) کان هڪ سال پوءِ (1943ع) ۾ ڪيو هو. ان ڪتاب جا اڪثر ترجما ڪئٽرين وِڊز جي ان انگريزي ترجمي تان ڪيا ويا آهن. ڪئٽرين وِڊز جي ترجمي ۾ ڪيترين ئي ڇڪون ۽ اوڻايون آهن، جيڪي انهن سيني ترجمن ۾ موجود آهن، جيڪي سندس ترجمي تان ڪيا ويا. اهڙيءَ ريت سائين اسحاق صاحب جي ترجمي ۾ پڻ انهن غلطين جو موجود هڻڻ لازمي آهي (سائين جن لکيو به آهي ته هنن پنهنجي ترجمي کي انگريزي ترجمي سان پيٽي ڏنو هو، پر اصل مسئلو ته آهي ئي اهو انگريزي ترجمو!)

انگريزي ترجمي جي غلطين جا ڪجهہ مثال هيٺ ڏجن ٿا.

ڪتاب جي شروعات ۾ آنتوان دُ سان جي اڻپنا جو ترجمو ناهي ڪيل ڇاڪاڻ جو ڪئٽرين وِڊز ان اڻپنا جو انگريزيءَ ۾ ترجمو ڪجهہ اهڙي انداز ۾ ڪيو هو، جنهن سان ان جو

پتڪڙي شهزادي کي پنهنجين ٻانهن ۾ ڪڙڻ لاءِ مان بلڪل عين وقت تي پٽ وٽ پهتس. سندس منهن (خوف ۾) برف جهڙو اڇو ٿي چڪو هو.

'هي ڪهڙو قصو آهي؟' تون نانگن سان گفتا پيو ڪرين!'

جيڪو سونهري مفلر سدائين پاتل هوندو هئس، ان کي ڍلو ڪري، پاڻي پياري، لوندڙين کي آلو ڪيو مانس. مان پتڪڙي شهزادي کان ڪو سوال ڪرڻ جي همت نه پئي ساري. هن مونکي ڳڻيير نظرن سان ڏسي، پنهنجيون ٻانهون منهنجي ڳچيءَ ۾ وجهي ڇڏيون. مونکي هن جي دل جو ڌڙڪو رائيفل سان چٽيل، مرندڙ پکيءَ جهڙو محسوس ٿيو.

مونکي چيائين: 'مان خوش آهيان ته تون پنهنجي انجڻ جي خرابي ڳولي لڌي هاڻي تون پنهنجي گهر وڃي سگهندين.'

'توکي ڪيئن خبر پئي؟'

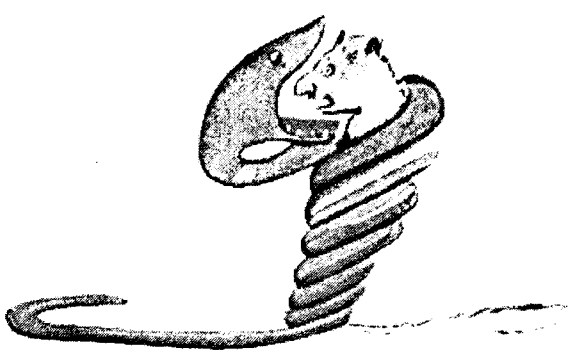
اها ڳالهه ته مان هن کي ٻڌائڻ آيو هيس ته اميد جي بنهه برخلاف مان پنهنجي ڪم ۾ ڪامياب ٿي چڪو آهيان.

منهنجي سوال جو ڪوبه جواب نه ڏيندي چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'مان به، اڄ، گهر واپس ٿو وڃان.'

باب پهريون

هڪ پيري مان جڏهن ڇهن سالن جو هيس تہ مان هڪ ڪتاب ۾ هڪ ڏاڍو دلچسپ ڇِتَ (تصوير) ڏٺي. اهو ڪتاب انساني هٿ چراند ڪان بچيل هڪ ٻيلي بابت هو ۽ ان ڪتاب جو نالو هو 'حقيقي زندگيءَ جون ڪهاڻيون'. ان ڇِتَ (تصوير) ۾ هڪ وڏو نانگ (اَرژُ بلا، ڊمڙ) ڏيکاريل هو. جيڪو هڪ وڏي ٻليءَ کي ڳهي رهيو هو. ان ڇِتَ (تصوير) جو اتارو هي اٿوَ:

ان ڪتاب ۾ لکيل هو تہ، 'وڏا نانگ پنهنجي شڪار کي، بنا چٻاڙڻ جي، سڄو جو سڄو ڳهي ويندا آهن. ان کان پوءِ هو چري پري ناهن سگهندا ۽ ڇهہ مهينا سُمهي شڪار کي هضم ڪيا ڪندا آهن.

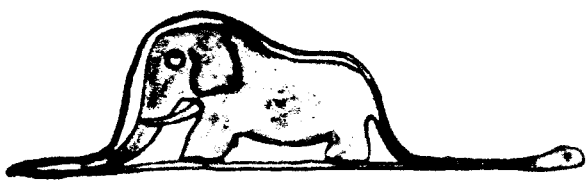
مان جهنگ جي اهڙن واقعن تي ڏاڍو سوچيو ۽ نيٺ هڪ رنگين پينسل سان پنهنجي پهرين ڇِتَ (تصوير) ٺاهڻ ۾ ڪامياب ٿي ويس. منهنجي ڇٽ نمبر 1 (پهرين تصوير) هيءَ اٿوَ:

مان پنهنجو اهو ڪارنامو وڏن کي ڏيکاريو ۽ انهن کان پڇا ڪيم تہ، 'ڇا منهنجي ڇِتَ (تصوير) ڏسي توهان کي ڀؤ ٿئي ٿو؟'

وڏن مونکي چيو 'هڪ ٽوپيءَ کان ڇو پوءُ ڪريون؟'

منهنجي ڇِڻَ (تصوير) هڪ ٽوپي ته نه هئي! مان ته پنهنجي ڇِڻَ (تصوير) ۾ هڪ وڏو نانگ ٺاهيو هو جنهن هڪ هاٿي کي ڳهي ڇڏيو هو. مونکي مجبوريءَ ۾ ان نانگ جي پيٽ جي اندر جي ڇِڻَ (تصوير) به ٺاهڻي پئي ته جيئن وڏا منهنجي ڇِڻَ (تصوير) کي سولائيءَ سان سمجهي سگهن. ڇو ته وڏن کي سدائين سمجهاڻيءَ جي ضرورت هوندي آهي، سو منهنجي ڇڻ نمبر 2 (هي تصوير) هيءَ اٿوَ:

وڏن مونکي صلاح ڏني ته نانگ جي پيٽ جي اندر يا ٻاهر وارن ڇڻن (تصويرن) کي پاسي تي رکي، جاگرافي، تاريخ، حسابن ۽ گرامر تي ڏيان ڏيان، تنهنکري ڇهن سالن جي عمر ۾ ئي مونکي پنهنجو ڇترڪار وارو عظيم مستقبل ڇڏڻو پيو. پنهنجي ڇڻ نمبر 1 ۽ 2 جي ناڪاميءَ ڪري مان مايوس ٿي ويو هيس. وڏا پنهنجو ٻاڻ، اڪيلي سر، ڪا به ڳالهه سمجهي ناهن سگهندا، اسان کي هر ڳالهه هنن کي سمجهائڻي پوندي آهي ۽ اها شيءِ اسان ننڍڙن کي صفا ٽڪائي وجهندي آهي!

سو مونکي ڪنهن ٻي شيءِ ۾ هٿ وجهڻو پيو ۽ مان هوائي جهاز اڏائڻ سکيس. مان لڳ ڀڳ سڄيءَ دنيا مٿان جهاز اُڏائي چڪو آهيان ۽ سچ پچ جاگرافي مونکي ڏاڍو ڪم آئي. مان چين کان آمريڪا تائين جا ملڪ اک ڇنڀ ۾ سجاڻي سگهان ٿو. جي توهان رات جو پنهنجو رستو وڃائي ويهو ته پوءِ جاگرافي توهان جي ڏاڍو ڪم ايندي.

پنهنجي زندگيءَ جي سفر ۾ ڪوڙسارن سنجيده ماڻهن سان منهنجي ڇاڻ سجاڻ به ٿي. ڪيترن ئي وڏن جي گهر به ويو آهيان. انهن کي تمام ويجهو کان ڏٺو اٿم. پر وڏن بابت منهنجي جيڪا سوچ آهي اها تبديل نه ٿي سگهي آهي. جڏهن به مونکي ڪو اهڙو وڏو ملندو هو جيڪو مونکي ٿورو ڏاهو لڳندو هو ته مان تجربي خاطر هن کي پنهنجي ڇِڻَ نمبر 1 (پهرين تصوير) ڏيکاريندو هيس. (مون پنهنجون ڇڻون (تصويرون) سنياڻي رکيون آهن). مان ڇاڻ ڇاهيندو هيس ته هو وڏو ڇا سچ پچ سمجهو به آهي يا نه. پر سدائين مونکي ساڳيو جواب ملندو هو 'اها ته هڪ ٽوپي آهي'. پوءِ مان وڏن سان نانگن، ٻيلن، ستارن جون ڳالهيون ڪرڻ ئي بند ڪري ڇڏيون. مان انهن سان وڏن جي راندين، جهڙوڪ: تاش، گالف يا سياست ۽ ٽاءِ ڪوٽ تي ڳالهائيندو هيس. وڏن کي انهن ڳالهين سان خوشي ٿيندي هئي ۽ هو سمجهندا هئا ته ڪو پاڻ جهڙو 'سمجهو' ڳڏيو اٿن.

باب ٻيون

مان ائين اڪيلي زندگي پئي گذاري، جو سچ پچ ڪو هو ئي ڪونہ. جنهن سان دل جي ڳالهہ ڪجي، ۽ پوءِ ڇهہ سال اڳ هڪ ڏينهن آفريڪا جي سحارا ريگستان ۾ منهنجي جهاز جي انجڻ خراب ٿي پئي. انجڻ جي ڪا شيءِ ٽٽي پئي هئي. مون وٽ نہ ڪو مستري هو نہ ئي جهاز ۾ ڪو مسافر، سو مونکي اڪيلي سر ئي انجڻ جي مرمت جو ڏکيو ڪم ڪرڻو هو. مون لاءِ تہ اهو زندگيءَ ۽ موت جو سُوال هو. مون وٽ پيئڻ لاءِ پاڻي بہ ٿورڙو هو.

سو پهرينءَ رات تہ مان واريءَ تي سمهي رهيس. هزار ميلن تي ڦهيليل واري، نہ ماڻهو نہ ماڻهوءَ جي ذات! منهنجي حالت اهڙي هئي. جيئن ڪو ماڻهو ڪنهن ٻڏندڙ ساموندي جهاز مان هڪ تختي تي چڙهي بچي نڪتو هجي ۽ چوطرف پاڻي ئي پاڻي هجي. توهان منهنجي اچرج جو اندازو لڳائي سگهو ٿا، جڏهن صبح جو سوير هڪ پتڪڙي، مزيدار آواز مونکي سجاڳ ڪيو. ان آواز چيو:

'مهرباني ڪري مونکي هڪ ريڍ جي ڇِڻَ (تصوير) ناهي ڏيو!'

هان!

'هڪ ريڍ ناهي ڏي..'

مان ائين پيرن تي اُٿي ڪڙو ٿيس، جڙ تہ مون تي ڪا ڪنوڙ ڪري هجي. پنهنجيون اکيون مهٽي وري چٽائي ڏٺم. ڇا ڏسان تہ منهنجي اڳيان هڪ پيارڙو پتڪڙو ڇوڪرو بيٺو هو. جيڪو مونکي سنجيده نظرن سان ڏسي رهيو هو. هن پتڪڙي جي ڇِڻَ (تصوير) مان گهٽو وقت پوءِ ناهي هئي.

پر منهنجي اها ڇِڻَ (تصوير) هو بهو پتڪڙي ڇوڪر جهڙي ناهي ۽ اها منهنجي غلطي بہ ناهي. مونکي تہ ڇهن سالن جي عمر ۾ ئي وڻن مايوس ڪيو هو ۽ ان ڪري مان هڪ چترڪار نہ ٿي سگهيس. وڏي نانگ جي پيٽ جي اندر ۽ ٻاهر وارن چٽن (تصويرن) ڪانسواءِ مان ڪي ٻيون چٽون (تصويرون) ناهيون بہ ڪونہ هيون.

حيرت جي ڪري منهنجيون اکيون پٽجي ويون هيون ۽ انهن پٽيل اکين سان مان ان پتڪڙي کي اچرج مان پئي ڏٺو۔ نہ وساريو تہ مان ڪنهن آبادي (ڳوٺ يا شهر) کان هزارين ميل پري هيس. هو پتڪڙو مونکي نہ تہ ٽڪل پئي لڳو نہ ئي اڇيو بکيو، نہ وري ڊنل. ائين بہ نہ پئي لڳو تہ هو ريگستان ۾ گم ٿيل ڪو بار هجي. نيٺ جڏهن مان ڳالهائڻ جهڙو ٿيس تہ هن کي چيم:

'پر... تون هتي ڇا ٿو ڪرين؟'

۽ هن ڏاڍي نرميءَ سان پنهنجي ڳالهہ ائين ورجائي، جڻ اها ڏاڍي اهم ڳالهہ هجي:

'مهرباني ڪري مونکي هڪ ريڍ جي ڇِتَ (تصوير) ٺاهي ڏيو...'

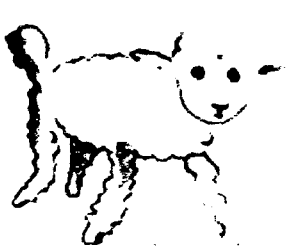
جڏهن ڪو راز تمام حيرت ناڪ هجي تہ پوءِ ماڻهوءَ کي انڪار ڪرڻ جي همت ناهي ٿيندي. اها (انڪار جي همت واري) ڳالهہ مونکي بيڪار بہ لڳي. جو ايڏي وڏي ريگستان ۾ اڪيلو هوندي، مونکي موت جو خوف بہ هو. سو مان پنهنجي کيسي مان پنن جو ٿهو ۽ هڪ پين ڪڍي، پر مان پنهنجي پاڻ کي ياد ڏياريو تہ مان تہ رڳو جاگرافي، تاريخ، حساب ۽ گرامر پڙهيو آهي. اها ڳالهہ هن کي بہ ٻڌايم (پر ٿوري چڙ واري انداز ۾) تہ مونکي چترڪاري (پينٽنگ) نٿي اچي، جنهن تي هن مونکي ورندي ڏني:

'ڪا ڳالهہ ناهي. مونکي هڪ ريڍ ٺاهي ڏي'.

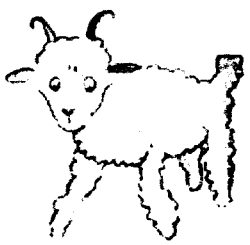
جيئن تہ مان ڪڏهن بہ ريڍ جي ڇِتَ (تصوير) نہ ٺاهي هئي، ان ڪري مان جيڪي بہ چٽون (تصويرون) ٺاهڻ ڄاڻيندو هيس، انهن مان هڪ ان پتڪڙي چوڪري کي ٺاهي ڏنم. پتڪڙي چوڪري جو جواب ٻڌي مان تہ صفا حيران ٿي ويم. هن مونکي چيو:

'نہ! نہ! مونکي هڪ ڏاڍي نانگ جي پيٽ ۾ هاٿيءَ واري ڇِتَ (تصوير) نہ کپي. نانگ ڏاڍو خطرناڪ ٿيندو آهي ۽ هاٿي تمام وڏو... منهنجو گهر صفا ننڍو آهي، مونکي تہ ريڍ جي ڇِتَ (تصوير) ٿي کپي، مونکي اها ٺاهي ڏي'

پوءِ مان هيءَ ڇِتَ (تصوير) ٺاهي...

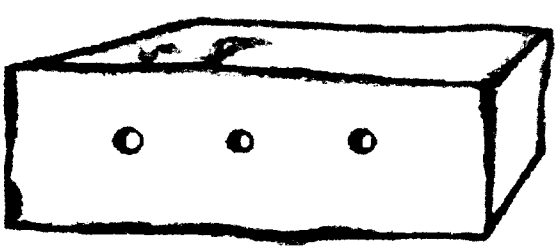
پتڪڙي ان ڇڻَ (تصوير) کي ڏيان سان ڏٺو ۽ پوءِ مونکي چيائين:
'نـا هيءَ رڍ ته اڳ ئي ڏاڍي بيمار آهي. مونکي ٻي رڍ ناهي ڏي'
مان ٻي ڇڻَ (تصوير) ناهي.

منهنجي پتڪڙي دوست مشڪندي، صبر واري انداز ۾، مونکي چيو:
'ڏيان سان ڏس! هيءَ رڍ ناهي، اهو ته هڪ دنبو آهي. سڳ جو اٽس...'
مان پنهنجي ڇڻَ (تصوير) کي درست ڪيو پر اڳين ڇڻن (تصويرن) وانگر پتڪڙي ان ڇڻَ (تصوير) کي به ناپسند ڪندي چيو:

'هيءَ ته ڪا ڪراڙي رڍ ٿي لڳي، مونکي اهڙي رڍ گهرجي، جيڪا گهٽو وقت جيئري رهي سگهي.'
مونکان وڌيڪ صبر نه ٿيو انجڻ جي مرمت ڪرڻي هئي، سو مان تڙ تڪڙ ۾ ليڪا پائي هڪ ڊبليءَ جي ڇڻَ (تصوير) ناهي پتڪڙي دوست کي چيم:
'هيءَ وٺ ڊبلي، تنهنجي رڍ ان ڊبليءَ اندر آهي.'

مونکي ڏاڍي حيرت ٿي، جو منهنجي ان پتڪڙي نقاد جو منهن ڀهڪيو ۽ هن خوش ٿيندي مونکي چيو:

'اها صفا اُهڙي ئي آهي، جهڙي مونکي گهرجي پئي، پر ڇا توکي لڳي ٿو تہ ان ڊبليءَ ۾ جيڪا رڍ آهي، ان کي تمام گهٽو گاهہ کپندو؟'

'ڇو؟'

'ڇو تہ جتي مان رهندو آهيان، اتي هر شيءِ تمام ننڍي آهي.'

'ايترو ئي کوڙ آهي، ڇو تہ مان توکي هڪ پتڪڙي رڍ ڏني آهي'

پتڪڙو ڇٽ (تصوير) ڏانهن ڏسندي خوشيءَ ۾ ڪنڌ ڏوڙڻ لڳو:

'ايتري پتڪڙي تہ ڪانهي اها! هاڻي سمهي پئي آهي.'

پتڪڙي شهزادي سان منهنجي ڏينهن ويٺ ان ريت ٿي.

باب ٽيون

مونکي اها ڳالهه سمجهڻ ۾ گهڻو وقت لڳو ته، اهو پتڪڙو شهزادو ڪاڏان آيو هو. هن مونکان ته تمام گهڻا سوال پڇيا، پر منهنجا سوال ٻڌي ئي نه ڇڏيو. هن هر لفظ ڇڏي ڇڏي پڇي ڳالهايو ۽ مان هوريان هوريان سندس سموري ڳالهه ٻولهه سمجهڻ لڳس. سو هن جڏهن منهنجو جهاز ڏٺو ته مونکان سوال ڪيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'سامهون جيڪا شيءِ آهي، اها ڇا آهي؟

'اها ڪا شيءِ ناهي، اهو جهاز آهي، هوائي جهاز. منهنجو هوائي جهاز!'

پتڪڙي کي اها ڳالهه ٻڌائي، مان وڏائي محسوس پئي ڪئي ته مان جهاز اڏائيندو آهيان. پر منهنجي ڳالهه ٻڌي پتڪڙي شهزادي مونکان سوال ڪيو:

پتڪڙو شهزادو: 'ڇو! تون آسمان مان ڪري پيو آهين ڇا؟'

'هائو!'

مان ڪيس جواب ڏنو. منهنجي سڄي وڏائي ڏوڙ ٿي وئي.

پتڪڙو شهزادو: 'اڇا! ڏاڍي مزيدار ڳالهه آ.'

اهي لفظ ڇئي هو زور زور سان ٽهڪ ڏيڻ لڳو جنهن تي مونکي ڏاڍي چڙ لڳي. منهنجو جهاز خراب هو مان مصيبت ۾ قاتل هيس ۽ پتڪڙي شهزادي کي اها ڳالهه مزيدار ٿي لڳي. مان چاهيان پيو ته هو منهنجي پريشانيءَ کي سنجيده وٺي.

پتڪڙو شهزادو: 'مطلب ته تون به آسمان مان آيو آهين! ڪهڙي سياري تان آيو آهين؟'

پتڪڙي شهزادي جي ڳالهه ٻڌي مونکي سندس راز سمجهه ۾ اچڻ شروع ٿيو ته هو ڏرتيءَ جو نه، پر ڪنهن ٻئي سياري جو رهاڪو آهي، سو مان هن کان سوال ڪيو:

'مطلب ته تون ڪنهن ٻئي سياري تان آيو آهين؟'

پر هن مونکي کو به جواب نه ڏنو. رڳو ڪنڌ ڏوٽي ها ڪيائين ۽ منهنجي جهاز کي ڏسي چوڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو: 'پڪ سان تون آسمان مان ڪنهن پرانهين نہ، پر ڪنهن ويجهي سياري تان آيو آهين.'

اها ڳالهہ ڪري هو پنهنجن خيالن ۾ گم ٿي ويو. پوءِ منهنجي ناهيل رڍ جي ڇِڻَ (تصوير) کي پنهنجي ڪيسي ۾ وجهي ءِ وري خيالن ۾ گم ٿي ويو.

توهان اندازو لڳائي سگهو ٿا تہ مونکي ٻين سيارن جي مخلوق سان ڪيتري نہ دلچسپي ٿي سگهي پئي، جو مان وڏي وقت کان وٽي انهن کي سمجهڻ جي ڏاڍي ڪوشش پئي ڪئي. تنهنڪري مان هن کان سوال ڪيو:

'تون ڪاڏان آيو آهين منهنجا پتڪڙا؟ تنهنجو گهر ڪاڏي آهي؟ منهنجي رڍ کي تون ڪيڏانهن ڪڍي ويندين؟'

پر هو پنهنجن خيالن ۾ گم سم هوءِ مونکي ڪو بہ جواب ڪونہ ڏنائين.

پوءِ مونکي چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'اها ڳالهہ ڏاڍي چڱي ٿي، جو تون مونکي دٻلي ڏني. رات جو اها دٻلي رڍ جي گهر جو ڪم ڏيندي.'

'ها بلڪل ۽ جي تون چاهين تہ مان توکي هڪ رسي ۽ ڪلو بہ ڏيندس تہ جيئن تون ڏينهن جو ردِ کي ڪلي سان ٻڌي سگھين.'

منهنجي اها ڳالھ ٻڌي هن کان ڇرڪُ نڪري ويو.

پتڪڙو شهزادو: 'ٻڌانس؟ ڪيڏي نہ اجائي ڳالھ آ!'

مان کيس سمجھائڻ لڳس: 'جي تون ان کي نہ ٻڌندين تہ پوءِ الائي ڪيڏانهن هلي ويندي ۽ گم ٿي ويندي..'

منهنجو پتڪڙو دوست وري ٿهڪن ۾ پئجي ويو:

پتڪڙو شهزادو: 'تون ردِ جو ڪيڏانهن وڃڻ پسند ڪندين!'

'ڪيڏانهن بہ وڃي ٿي سگھي. سِڌُ ڪري!'

پوءِ پتڪڙي شهزادي چيو:

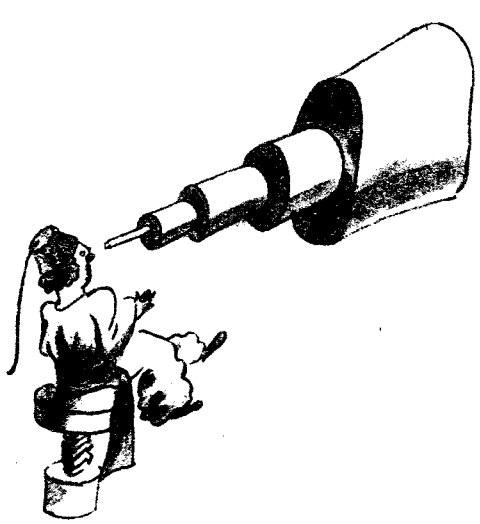
'ائين ڪڏهن بہ نہ ٿيندو. جو منهنجو گھر تمام ننڍڙو آهي.'

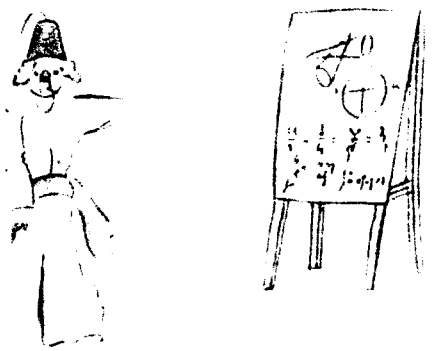
باب چوٿون

اهڙيءَ ريت، هڪ ٻي اهم ٻگالهه، جنهن جي مونکي خبر پئي، سا اِها ته پتڪڙي شهزادي جو سيارو صفا ننڍڙو هو (اسان جي) ڪنهن گهر جيترو! پر مونکي ان ٻگالهه تي ڪا گهٽي حيرت نه ٿي، جو مونکي چگّيءَ طرح خبر هئي ته ڏرتي، جوپيٽر، مريخ، وينس ۽ اهڙا ٻيا وڏا سيارا جن کي نالا ڏنا ويا آهن، کانسواءِ ٻيا ب هزارين ننڍڙا ننڍڙا تارا/سيارا موجود آهن ۽ کي ته ايترا ننڍڙا آهن، جو انهن کي خلائي دوربينيءَ کانسواءِ ڏسڻ ب ڏکيو آهي. جڏهن ڪو فلڪياتدان (تارن جو علم رکندڙ) اهڙي ڪنهن پتڪڙي سياري جي کوجنا ڪري ٿو ته پوءِ هو ان سياري تي نالو رکڻ بدران ان کي هڪ نمبر ڏئي ڇڏيندو آهي. جهڙوڪ: 'تارو/ سيارو نمبر 3251'.

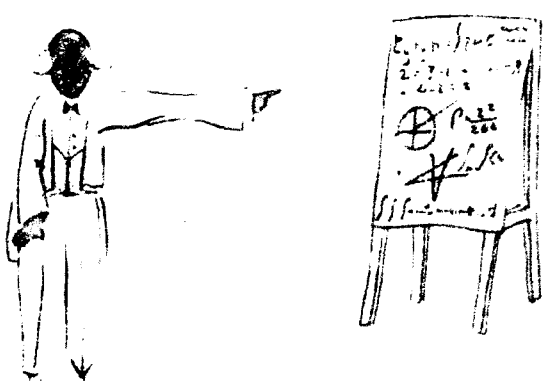
مونکي ذري گهٽ پڪ هئي ۽ ان لاءِ مون وٽ کوڙ سارا سبب ب هئا ته، پتڪڙو شهزادو 'تارو/سيارو نمبر ب 612' تان آيو هو. ان سياري کي اڳ ۾ ڪنهن ب نه ڏٺو هو. تان جو سن 1909ع ۾ ترڪي ملڪ جي هڪ فلڪياتدان، خلائي خوردبينيءَ وسيلي ان کي ٻگولي لڌو.

پوءِ اهو سائنسدان فلڪياتدانن جي عالمي گڏجاڻيءَ ۾ ويو ته جيئن پنهنجي ان ڪوجنا کي دنيا جي آڏو پيش ڪري سگهي. پر ڪنهن به ماڻهوءَ هن جي ڳالهه تي اعتبار نه ڪيو جو هن سائنسدان کي ترڪيءَ ملڪ وارا ڪپڙا پاتل هئا! وڏا اهڙا ئي ٽيندا اٿوَ!

پر پوءِ پاڳيلائي ٽي ءِ تارو نمبر ب 612 ڏاڍو مشهور ٽيو. (ٽيو ائين جو) ترڪيءَ ۾ هڪ نئون حڪمران آيو. جنهن اعلان ڪيو ته جيڪو يورپي ڪپڙا (سوٽ ڪوٽ) نه پائيندو. ان کي ڏنڊ ۾ موت جي سزا ملندي. پوءِ سن 1920ع ۾ اهو فلڪياتدان به ڏاڍا ڀلا ڪپڙا پائي، فلڪياتدانن جي عالمي گڏجاڻيءَ ۾ ٻيهر پنهنجي ڪوجنا پيش ڪرڻ ويو. ان ڀيري سيني ماڻهن هن تي اعتبار ڪيو.

جيڪڏهن مان توهان سان هي ڳالهيون ٻيو ڪيان ءِ توهان کي تاري نمبر ب 612 جو نمبر به ٻڌايم ته ان جو سبب به وڏا اٿوَ! ڇو ته وڏا انگن سان پيار ڪندا آهن! جڏهن توهان وڏن سان پنهنجي ڪنهن نئين دوست جون ڳالهيون ڪندا آهيو تڏهن وڏا اهم شين بابت

ڪو بہ سوال ناهن ڪندا. وڏا اهو ناهن پڇندا تہ 'تنهنجي نئين دوست جو آواز منڙو آهي يا نہ؟ هو ڪهڙيون راندیون پسند ڪندو آهي؟ ڇا هو پوپٽ پکڙي گڏ ڪندو آهي؟' وڏا تہ ههڙا سوال ڪندا آهن تہ 'تنهنجو نئون دوست ڪيترن سالن جو آهي؟ وزن ڪيترو اٿس؟ ڪيترا پائر اٿس؟ هن جو پيءُ ڪيترا پيسا ڪمائيندو آهي؟' ههڙا سوال ڪري هو سمجهندا آهن تہ. بس! ڇاڪ سڃاڻ ٿي وئي! جيڪڏهن توهان وڏن کي ٻڌايو تہ توهان هڪ گهر ڏٺو جيڪو گلابي سرن جو ٺهيل هو ان گهر جون دريون ڳاڙهن گلن سان سينگهاريل هيون ۽ ڇت تي سهڻا ڳيرا ويٺل هئا تہ وڏن کي اها ڳالهہ سمجهہ ۾ ئي نہ ايندي. پر جي توهان وڏن کي ٻڌائيندؤ تہ توهان پنجن ڪروڙن جي قيمت وارو ڪو گهر ڏٺو آهي تہ پوءِ هو سمجهي ويندا ۽ چوندا: 'ڏاڍو سهڻو هوندو!'

جي توهان وڏن کي چوندا تہ. 'پتڪڙو شهزادو سچ پچ هو ۽ ان جو ثبوت اهو آهي تہ. هو خوش هو. ٺهڪ ڏئي رهيو هو ۽ هن کي هڪ ريڊ جي خواهش هئي ۽ اهو ئي ان شيءِ جو ثبوت آهي تہ پتڪڙو شهزادو سچ پچ هو'۔ تہ وڏا توهان جي ڳالهہ ٻڌي پنهنجا ڪلها لوڏيندا ۽ توهان کي ٻار سمجهندا. پر جي توهان وڏن کي ٻڌايو تہ. پتڪڙو شهزادو سياري نمبر ب 612 تان آيو هو. تہ پوءِ هو مطمئين ٿيندا ۽ هنن جي سوالن مان توهان جي جان ڇڏندي. وڏا اهڙا ئي ٿيندا آهن! سو وڏن تي ڪهڙي ميار! ٻارن کي وڏن سان گهڻو رحمدلاڻو سلوڪ ڪرڻ گهرجي.

اسان (ٻار). جيڪي زندگي کي سمجهون ٿا. انگن/نمبرن تي ٽڪل ڪندا آهيون! منهنجي دل چيو پئي تہ. مان هيءَ ڪهاڻي بہ پرين جي ڪهاڻين وانگر لکان. مونکي ائين لکندي ڏاڍو مزو اچي ها تہ. 'هڪ پيري جي ڳالهہ آهي تہ. هڪڙو پتڪڙو شهزادو هو. جيڪو هڪ اهڙي سياري تان آيو هو. جيڪو بہ سنڊس وانگر پتڪڙو هو ۽ هن کي هڪ دوست جي ضرورت هئي.' ٻارن کي .جيڪي زندگيءَ کي چڱيءَ ريت سمجهن ٿا. اها ڳالهہ ڏاڍي سچي بہ لڳي ها.

پر ڇاڪاڻ جو مان نہ پئي چاهيو تہ ڪو (وڏو) منهنجي ڪتاب کي مٽاڇري انداز ۾ پڙهي. تنهنڪري هي ساروٽيون ٻڌائڻ لاءِ ايتري محنت ڪئي اٿم. ڇهہ سال اڳ منهنجو اهو پتڪڙو دوست پنهنجي ريڊ سميت (ڏرتيءَ تان) هليو ويو. پنهنجي دوست کي نہ وساريڻ خاطر ئي تہ مان هتي سنڊس (قصو) بيان پيو ڪيان. دوست کي وساري ڇڏڻ ڏاڍي ڏک جي ڳالهہ آهي. دوست سڀ ڪنهن وٽ ناهي هوندو. ۽ پوءِ (جي مونکان دوست وسري وڃي) تہ مان بہ

وڏن جهڙو ٿي ويندس، جن کي انگن کان وڌيڪ دلچسپي ٻي ڪنهن ۾ ٻي شيءِ ۾ ناهي. ان ڪري مان رنگن جو هڪ ڏهو ءِ پينسلون خريد ڪيون. هن عمر ۾ چِٽَ ناهڻ ڏاڍو ڏکيو ڪم لڳي ٿو. مان ته شروع واريون ٻه چٽون (تصويرون) ناهڻ کانپوءِ وري ڪا چِٽَ (تصوير) ناهڻ جي ڪوشش ۾ نه ڪئي ءِ تڏهن مان ڇهن سالن جو هيس! ڪا چِٽَ هن وانگر نٿي پئي ته وري ڪا نه. قد واري معامري ۾ ته مان ٿوري غلطي ۾ ڪئي آهي. ڪنهن (چِٽَ) ۾ هو ڏاڍو وڏو ٿو لڳي ته وري ڪنهن ۾ صفا پتڪڙو. سندس ڪپڙن جي رنگ بابت ۾ منڊل آهيان. ڪاٽ يا واڌ، پانيان ٿو ته ڪم ڪڏهن مڙئي چگو ءِ ڪڏهن وري گسو ٿيو آهي. ڪن اهم پيرائتين ڳالهين بابت پاڻ کي ڪوڙو دلاسو ۾ ڏنو اٿم. هو (پتڪڙو شهزادو) مونکي انهن ڳالهين تي معاف ضرور ڪندو. منهنجي دوست مونکي ڪڏهن ڪا ڳالهه سمجهائي ئي ڪانه! هن ليکي ته مان ۾ ڪو هن جهڙو (سمجهو) آهيان، پر نياڳائي، جو مان نٽو ڇاڻان ته (بند) ڊبلين ۾ موجود رڊون ڪيئن ڏسجن. لڳي ٿو ته مانُ ۾ ٿورو ٿورو وڏن جهڙو ٿي ويو آهيان. مونکي وڏو ٿيڻو پئجي ويو.

باب پنجون

پتڪڙي شهزادي جي ڳالهه ٻولهه مان هر ڏينهن مونکي سندس سياري، سندس سفر ۽ هتي اچڻ بابت ڪاڻ ڪا ڄاڻ ملندي ٿي رهي. سو ٿئين ڏيهاڙي مونکي بئيبيب وڻ (تمام ٽلهي ٿُڙ ۾ ننڍين پنن وارو وڻ جيڪوآفريڪا کنڊ ۾ عام جام ٿيندو آهي) جي قصي جي خبر پئي.

هن پيري، رڍ جي مهرباني ۽ سان، جڏهن پتڪڙي شهزادي مونکان سوال ڪيو:

پتڪڙو شهزادو: 'اها سچي ڳالهه آهي نه ته رڍون ٻوٽا کائيندیون آهن؟'

'ها، سچي ڳالهه آهي'.

پتڪڙو شهزادو: 'هون! مونکي اطمينان ٿيو.'

مونکي سمجهه ۾ نه آيو ته رڍون ٻوٽا کائين ٿيون، اها ڳالهه پتڪڙي شهزادي لاءِ ايتري اهم ڇو هئي. پتڪڙي شهزادي ٿوري ۽ ساهي ۽ کانپوءِ وري ڇيو:

پتڪڙو شهزادو: 'ته پوءِ رڍون بئيبيب کي به کائيندیون هوندیون؟'

مان پتڪڙي شهزادي کي ٻڌايو ته بئيبيب کو ٻوٽو نه، پر هڪ وڏو وڻ ٿيندو آهي، ڪليسائن (عيسائي عبادتگاه) جيترو وڏو! ۽ جي رڍ هاٿين جو سڄو ڏڪ به ونڊي اڇي، تڏهن به اهو ڏڪ بئيبيب جي ڪنهن هڪ حصي کي نٿو کائي سگهي.

هاٿين جي ڏڪ واري ڳالهه تي پتڪڙي شهزادي وڌا ٽهڪ ڏنا.

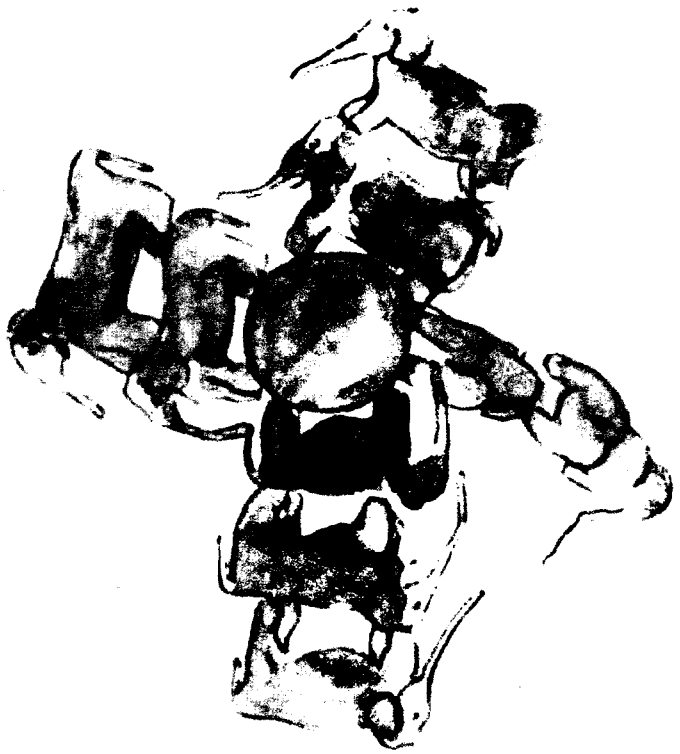
پتڪڙو شهزادو: 'هاٿين کي هڪ ٻئي جي مٿان بيهارڻو پوندو.....'

پتڪڙي شهزادي پوءِ هڪ سمجهه ۾ ري ڳالهه ڪئي:

پتڪڙو شهزادو: 'اهي بئيبيب جا وڻ وڏي ٿيڻ کان اڳ ۾ ته ننڍڙا هوندا نا!'

'ها صحي ڳالهه آهي، پر تون ڇوٿو چاهين ته رڍون پتڪڙن بئيبيب کي کائين؟'

پتڪڙو شهزادو: 'ٺهيو! ٺهيو!'

مطلب تہ اها ڪا ڳالھ اهڙي هئي، جنهن لاءِ ڪنهن سمجهاڻيءَ جي ضرورت ئي نہ هجي! سو مان پنهنجي سر مٿا ڪٽ ڪري ان معامري کي سمجهيو.

دنيا جي سمورن سيارن وانگر پتڪڙي شهزادي جي سياري تي بہ ڪي ٻوٽا سٽا، تہ وري ڪي ڪنا هئا. اهڙيءَ ريت سٽا ٻج بہ هئا جيڪي سٽن ٻوٽن مان ملندا هئا ۽ ڪنا ٻج بہ هئا جيڪي ڪنن ٻوٽن مان ملندا هئا، پر ٻج تمام ننڍڙا هوندا هئا ۽ نظر نہ ايندا هئا ۽ مٽيءَ جي هيٺان آرام سان ستا پيا هوندا هئا. جيڪڏهن ڪنهن ٻج جي دل جاڳي اُٺڻ تي چوندي هئي تہ پوءِ هو شروع شروع ۾ هيڪي هيڪي، پاڻ کي مٽي ڇڪي پوءِ هڪ معصوماڻو سلو (زمين مان) ڪڍي سج جي طرف وڌڻ شروع ڪري ڏيندو هو (اهڙي ڦٽل ٻج کي سَلو چئبو آهي). جيڪڏهن اهو ڦٽل ٻج ڳاڙهي موري يا گلاب جي گل جو سَلو هوندو هو تہ پوءِ ان سلي کي ڪير بہ ڪجهہ نہ چوندو هو، پر جي اهو سَلو جي ڪنهن ڪني ٻوٽي جو هوندو هو تہ ان کي يڪدم پٽي ڇڏبو هو. پتڪڙي شهزادي جي سياري تي بہ ڪي ڪنا ٻج هئا ۽ اهي هئا بئيبيب جا ٻج! پتڪڙي شهزادي جو سيارو انهن سان پريو پيو هو ۽ جي وقت سر انهن کي پٽي ڦٽو نہ ڪبو تہ پوءِ انهن مان جان ڪانہ ڇٽندي. انهن جون پاڙون پتڪڙي سياري ۾ وڏا وڏا

سوراخ ڪري وجهنديون. جيئن تہ سيارو تمام ننڍڙو هو ۽ بئيبيب جا سلا تمام گهٽا هئا، ان ڪري اهي پتڪڙي سياري کي (ڪنهن ڦوڪڻي وانگر) ڦاڙي ٽي سگهيا.

پتڪڙو شهزادو: 'اهو صفائيءَ ستڪائيءَ جو سوال آهي. جيئن اسان صبح جو ننڊ مان سجاڳ ٿي، وهنجي سهنجي صاف ستڪا ٿيندا آهيون، تيئن ئي پنهنجي سياري جي صفائي ستڪائي بہ ڪبي آهي. بئيبيب جا سلا پڻي اڇلائڻ لازم آهي. اهي سلا جڏهن اڇا نوان هوندا آهن، تڏهن گلاب جي سلن وانگر لڳندا آهن، تنهنڪري انهن کي ڏسي ڏسي پڻڻ وارو ڪم آهي تہ ڏاڍو ڪک ڪندڙ پر ٿي سولائيءَ سان ويندو آهي.'

هڪ ڏينهن پتڪڙي شهزادي مونکي صلاح ڏني تہ، مان هڪ اهڙي ڇِتَ (تصوير) ٺاهيان، جيڪا ڏرتيءَ جي ٻارن کي بئيبيب وٽن وارو مسئلو چٽي انداز ۾ سمجهائي سگهي.

پتڪڙو شهزادو: 'ڪنهن ڏينهن ٻار (منهنجي سياري ڏانهن) سفر ڪندا تہ پوءِ اها ڇِتَ (تصوير) ڏاڍو ڪم ايندن. ڪڏهن ڪڏهن پنهنجو ڪم ٿوريءَ دير لاءِ ٽارڻ ۾ ڪو نقصان ناهي. پر جيڪڏهن ڳالهہ بئيبيب جي سلن کي پڻي ڦٽو ڪرڻ جي هجي تہ پوءِ ڪم ٽارڻ جو مطلب آهي تباهي! مان هڪ اهڙي سياري بابت ڄاڻان ٿو.... ان سياري تي هڪ سست ماڻهو

رهندو هو.. ٽي ٻوٽا پٽي ڦٽو ڪرڻ ۾ دير ڪيائين....'

مان توهان ٻارڙن کي ڪي ٻه نصيحتون ڪرڻ نٿو چاهيان، جو مونکي ٻارڙن کي نصيحتون ڪرڻ نٿو وڻي، پر اهو ٻڌايان ٿو ته ٻئيبيب جي وٽن جي خطري کي ايڏا سمجهيو ئي ناهي ويو ۽ جيڪڏهن ڪو ماڻهو وڃائجي، ڪنهن سياري تي وڃي پهچي ته هن لاءِ (ٻئيبيب) ڪيترا جوکم وارا ٿي سگهن ٿا، ان ڳالهه کي ڏسي هڪ پيرو مان پنهنجو ضابطو ٽوڙيان ٿو:

'پتڪڙئو! ٻئيبيب جي وٽن کان هوشيار رهو! پنهجن دوستن کي ان خطري کان (جيڪو وڏي وقت کان موجود هو) بچائڻ خاطر اها ڳالهه ٿو چوان. دوستن وانگر مان ٻه وڏي وقت تائين ان خطري کي نه سمجهيو. دوستن لاءِ ئي ايتري محنت ڪري هيءَ ڇِتَ (تصوير) ٺاهي اٿم. ان مان جيڪو سبق مليو اٿو اهو سکڻ جوڳو اٿوَ. توهان جي دل ۾ اهو سوال اچي ٿو سگهي ته، هن ڪتاب جون ٻيون چٽون (تصويرون) ٻئيبيب جي وٽن واري ڇِتَ (تصوير) جيتريون وڏيون ڇو ناهن!؟ ان جو جواب اهو آهي ته، مان ڪوشش ڪئي ته ٻيون ٻه وڏيون چٽون (تصويرون) ٺاهيان، پر مان ڪامياب نه ٿي سگهيس. ٻئيبيب واري ڇِتَ (تصوير) جي ترت، لازمي ضرورت ڪري مان جوش ۾ هئس.'

باب ڇهون

آهه! پتڪڙا شهزادا، مونکي ٿوري ٿوري ڪڙڪ پوڻ لڳي هئي تہ تنهنجي پتڪڙي زندگي اڪيلائيءَ جو شڪار هئي. سڄ کي سمهندو ڏسڻ ئي تنهنجي اڪيلي وندر هئي. ان نئين ڳالهه بابت مونکي تڏهن خبر پئي، جڏهن پنهنجي ملاقات جي چوٿين ڏينهن صبح جو تون مونکي چيو:

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي سڄ کي سمهندي ڏسڻ ڏاڍو وڻندو آهي، اڄ تہ هلي ڏسون تہ سڄ ڪيئن ٿو سمهي.'

'انتظار ڪرڻو پوندو.'

پتڪڙو شهزادو: .'ڇا جو انتظار؟'

'انتظار سڄ کي ننڊ ورائڻ جو!'

منهنجي ڳالهه ٻڌي تون پهريان تہ حيران ٿئين ٿو پوءِ وري پنهنجي پاڻ تي کل آئي هيئي. تون مونکي چيو هو:

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي سدائين ائين لڳندو آهي تہ مان ڪوڇڻ پنهنجي سياري تي ئي هجان.'

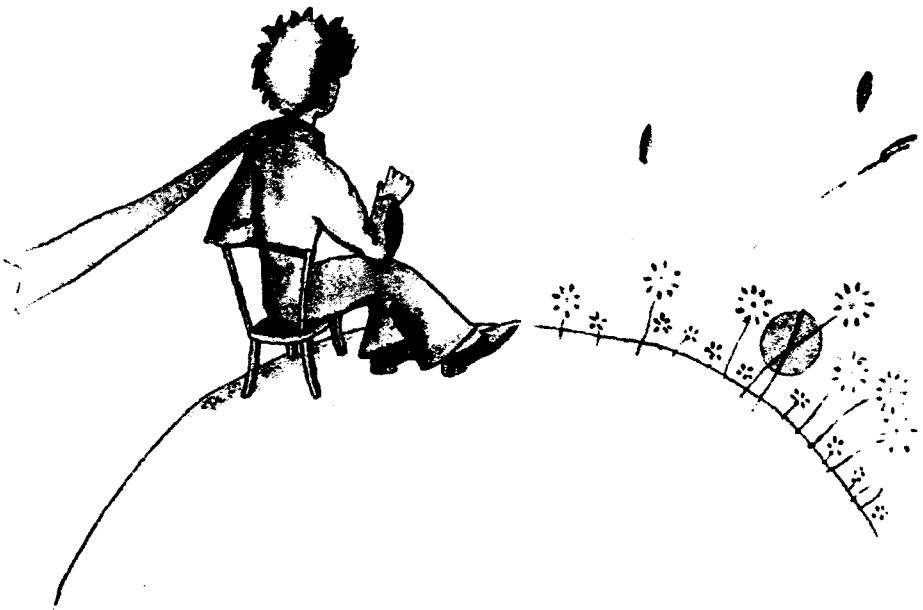
سيني کي خبر آهي تہ جڏهن آمريڪا ۾ منجهند هوندي آهي تہ فرانس ۾ سڄ کي ننڊ ورائيندي آهي. اها ڳالهه ثابت ڪرڻ لاءِ (آمريڪا کان) جي هڪ منٽ ۾ فرانس پهچي سگهجي ها تہ هلي سڄ جي سمهڻ جو نظارو ڪري سگهجي ها، پر افسوس! جو فرانس (آمريڪا) کان تمام گهڻو پري آهي، پر تنهنجي پتڪڙي سياري تي توکي رڳو پنهنجي ڪرسيءَ کي ٿورو سورڻو پوندو هوءِ جهڙيءَ مهل دل چوئي شام (سڄ جو سمهڻ) ڏسندين هُئين.

پتڪڙو شهزادو: ' هڪ ڏينهن تہ مان ٽيتاليهه ڀيرا سڄ کي سمهندي ڏٺو هوا!'

پوءِ تون مونکي ٻڌايو هو 'خبر اٿئي! جيڪو ڏاڍو ڏکارو هوندو آهي، ان کي سڄ کي سمهندو ڏسڻ وڻندو آهي':

'جنهن ڏينهن تون ٽيتاليهه ڀيرا سڄ کي سمهندي ڏٺو ان ڏينهن تون تمام گهڻو ڏکارو هُئين؟'

پر پتڪڙي شهزادي مونکي ڪو بہ جواب نہ ڏنو.

باب ستون

پنجين ڏينهن، هميشہ جيان رڌ جي مهرباني ۽ سان، پتڪڙي شهزادي جي زندگيءَ جو راز مون تي ظاهر ٿيو. پتڪڙي شهزادي بي صبريءَ واري انداز ۾، هِتان هُتان جي ڳالهہ ڪرڻ بنا مونکان سڌو سوال ڪيو. جنهن سوال تي هن ڪيترا ئي ڏينهن چُپ چَاپ پئي سوچيو:

پتڪڙو شهزادو: 'جي رڌ گاهُ کائيندي آهي تہ پوءِ گل بہ کائيندي هوندي؟

'رڌ کي جيڪا شيءِ ملندي آهي، کائيندي آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'جن گلن کي ڪنڊا ٿيندا آهن، انهن کي بہ؟

'ها! جن گلن کي ڪنڊا ٿيندا آهن، انهن کي بہ.'

پتڪڙو شهزادو: 'تہ پوءِ ڪنڊن جو ڪهڙو فائدو؟

مونکي ان سوال جو جواب نٿي آيو. مان پهنجي ڪم ۾ رڌل هئس، انجڻ جو هڪ نٽ سُڪَ/ سوگهو ٿي ويو هو ۽ ان کي کولڻ ۾ مونکي ڏکيائي پئي ٿي. مان پريشان هيس، ڇاڪاڻ جو مونکي لڳو پئي تہ انجڻ ۾ ڪو تمام وڏو نقص آهي. مون وٽ جيڪو پاڻي هو سو بہ اڇي پورو ٿيڻ تي هو جنهن ڪري مونکي اڇي خوف ورايو تہ متان حالت وڌيڪ خراب نہ ٿي وڃي.

پتڪڙو شهزادو: 'تہ پوءِ ڪنڊن جو ڪهڙو فائدو؟

پتڪڙو شهزادو هڪ پيرو ڪو سوال ڪري وڃي تہ پوءِ ان سوال جي پڇر نہ ڇڏيندو هو. مان اڳ ئي انجڻ جي نٽ جي ڪري خارن ۾ هئس، سو مونکي جيڪو سمجهہ ۾ آيو چئي ڏنم:

'ڪنڊا! ڪنهن بہ ڪم جا ناهن، اها گلن جي نَلهي بدمعاشي آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'هون!'

پر ڪجهہ دير مان رهندي سوچي ناراضگيءَ واري لهجي ۾ چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'تنهنجي ڳالهہ تي اعتبار نٿو اچي! گل تہ نازڪ ٿيندا آهن، سادڙا ٿيندا

آهن. ويچارن کان جيڪو پڇندو آهي، اهو ڪري پنهنجي پاڻ کي آٽٽ ڏيندا آهن. گل سمجهندا هوندا تہ ڪنڊن جي ڪري هو هيبتناڪ ٿا لڳن.'

مان ڪو بہ جواب نہ ڏنو. مان دل ۾ چيو تہ جي نَٽُ ايجا نہ ڪُليو تہ پوءِ هٿوڙيءَ سان ڏڪ هڻندومانس... پتڪڙي شهزادي ٻيهر منهنجي خيالن کي ڦٽائي چڏيو:

پتڪڙو شهزادو: 'توکي لڳي ٿو تہ گل....'

مان ڪروڌ ۾ اچي پتڪڙي شهزادي کي جواب ڏنو:

'نہ! بلڪل نہ! مونکي ڪجهہ بہ نٿو لڳي! جيڪو دل ۾ آيو سو (توکي) چيم. مان پنهنجي اهم ڪم ۾ لڳو پيو آهيان.'

پتڪڙي شهزادي مونکي حيرت ۾ ڏٺو:

پتڪڙو شهزادو: 'اهم ڪم!'

هٿوڙي منهنجي هٿ ۾ هئي ۽ منهنجون آڱريون انجڻ جي گريس جي ڪري ڪاريون ٿي ويون هيون. مان انجڻ جي مٿان جهڪيل هئس. پتڪڙي شهزادي کي اهو نظارو ڪنو لڳو هوندو.

پتڪڙو شهزادو: 'تون وڏن وانگر ٿو ڳالهائين!'

پتڪڙي شهزادي جا اهي لفظ ٻڌي مان (دل ۾) ٿورو شرمندو ٿيس. هن بيرحم ٿيندي مونکي چيو:

پتڪڙو شهزادو: 'تون هر ڳالهہ کي منجهائي ٿو چڏين....هر شيءِ کي گڏوچڙ ٿو ڪري چڏين!'

پتڪڙي شهزادي کي ڏاڍي مٿيان لڳي هئي. پنهنجن سونهري وارن کي جهٽڪو ڏيندي چوڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو: 'هڪڙو سيارو آهي، جتي هڪڙو ڳاڙهي رنگ جو ماڻهو رهندو آهي. هن ڪڏهن ڪو گل ناهي سنگهيو. ڪڏهن ڪو ستارو نہ ڏٺو اٿس. ڪڏهن ڪنهن ماڻهوءَ سان پيار نہ ڪيو اٿس. (ملڪيت جو) حساب ڪرڻ کانسواءِ هن ڪڏهن ڪو ٻيو ڪم ڪيو ئي ناهي ۽ هر وقت تو وانگر چوندو آهي: مان سنجيده ماڻهو آهيان! مان سنجيده ماڻهو آهيان! اها ڳالهہ چوندي هن کي وڏائي محسوس ٿيندي آهي. پرهو تہ ماڻهو نہ، ڪنيي لڳندو آهي.'

'ڇا لڳندو آهي؟'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪنيي.'

پتڪڙو شهزادو ڪاوڙ ۾ تپي ڳاڙهو ٿي ويو هو.

پتڪڙو شهزادو: 'لکن سالن کان ونڊي گل ڪنڌا ناهيندا پيا اچن. پوءِ به لکن سالن کان رڍون گلن کي کائيندڙيون پيون اچن، چا اها ڳالهه سمجهڻ اهم ناهي ته پوءِ به نيٺ گل ايتري محنت ڪري ڪنڌا چوٽا اپائين، جڏهن ته ڪنڌا ڪڏهن به گلن جي ڪم ناهن آيا؟ گلن ۽ رڍن جي اها ويڑهه سمجهڻ اهم ناهي؟ چا اها ڳالهه ان ڳاڙهي ماڻهوءَ جي حساب ڪتاب جيتري به اهم ناهي؟ ۽ جي مان هڪ اهڙي گل کي سچاڻان جنهن جهڙو ڪو ٻيو گل منهنجي سياري کانسواءِ سڄيءَ دنيا ۾ ٻيو ڪاٿي به نه هجي ۽ ڪنهن ڏينهن ڪا پتڪڙي رڍ بنا سوچڻ سمجهڻ جي، ان کي کائي چٽ ڪري چڏي ته چا اها ڳالهه اهم ناهي؟'

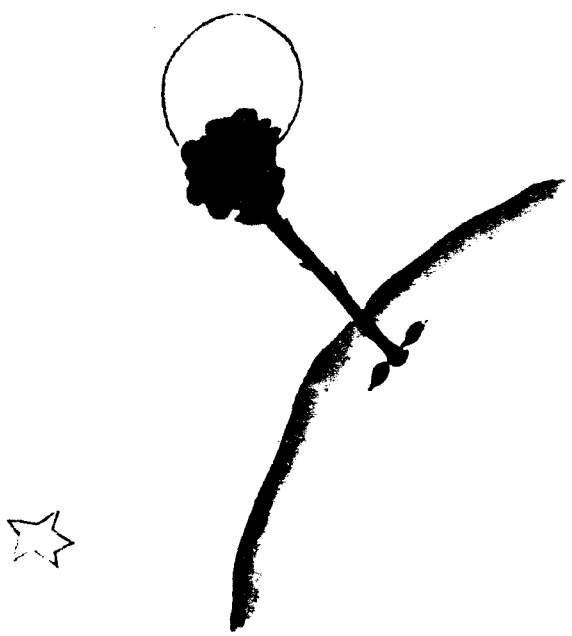
پتڪڙو شهزادو تپي ڳاڙهو ٿيل هو. ڪجهه دير چپ رهي وري ڳالهائڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو: 'جڏهن ڪو (ماڻهو) اهڙي ڪنهن گل سان پيار ڪري ٿو جنهن جهڙو ڪو ٻيو گل ڪروڙها سيارن/ستارن ۾ ناهي ته پوءِ سيارن/ ستارن کي ڏسڻ ئي ان ماڻهوءَ کي خوش ڪرڻ لاءِ ڪافي آهي. هو پنهنجي ٻاڻ کي چوندو 'منهنجو گل انهن ستارن ۾ آهي'. پر جي رڍ ان گل کي کائي وڃي ته اهو ان ماڻهوءَ لاءِ ائين هوندو جڻ سيئي ستارا وسامي ويا هجن ۽ اها ڳالهه اهم ناهي!'

پتڪڙو شهزادو ان کان پوءِ ڪجهه به نه ڳالهائي سگهيو ۽ سڏڪا پري روئڻ لڳو. رات ٿي چڪي هئي. مان پنهنجن اوزارن کي پاسي تي ڪيو. هٿوڑي، نٽ، اڄ ۽ موت جي خوف تي مان پنهنجي ٻاڻ کي ڏاڍو ٽوڪيو. مون وٽ هڪ ستارو هو. هڪ سيارو هو. منهنجو سيارو، ڏرتي ۽ ڪڇهريءَ لاءِ پتڪڙو شهزادو هو. مان کيس ٻانهن کان ونڊي، ٻاڪر ۾ پريو ۽ آڻت ڏيندي چيو مانس:

'تون جنهن گل سان پيار ڪرين ٿو ان کي ڪو به خطرو ناهي. مان توکي هڪ ٻوٽاڑي ناهي ڏيندس، جيڪا تون پنهنجي رڍ کي پارائي چڏجان. تنهنجي گل لاءِ زرهه به ناهي ڏيندسانءِ... مان....'

مونکي سمجهه نه پئي آيو ته مان چا چوان! پنهنجي ٻاڻ کي ڏاڍو خراب محسوس پئي ڪيم. مونکي خبر نه پئي پوي ته کيس ڪيئن راضي ڪريان، ڪيئن خوش ڪريان... ڳوڙهن جي هِن نگريءَ (ڏرتيءَ) ۾ اهوهڪ وڏو راز آهي.

باب اٺون

مان جلد ئي ان گل کي وڌيڪ سجاڻڻ لڳس. پتڪڙي شهزادي جي سياري تي جيڪي گل هئا، انهن کي پتين جي رڳو هڪڙي قطار هوندي هئي. اهي گل صفا سادا هئا. تمام پتڪڙا جو هئا تہ گهٽي جاءِ بہ نہ والارينداهئا ۽ کنهن کي تنگ بہ نہ ڪندا هئا. صبح سوير ٻوٽن تي ظاهر ٿيندا هئا ۽ شام ٿيندي ئي پاڻ کي لڪائي ڇڏيندا هئا، پر هڪ ڏينهن چا ٿيو جو هڪڙو ننڍڙو سلو ڦٽو جيڪو ٻين سلن کان صفا نرالو هو. پتڪڙي شهزادي ان سلي کي ڏيان سان ڏٺو. پر سمجهہ ۾ نہ آيس تہ اهو سلو ڪاڏان آيو آهي! پتڪڙي شهزادي کي لڳو تہ متان اهو سلو بئيبيب وڻ جو ڪو مٺ مائٽ هجي. پر جلد ئي ان سلي وڌڻ بند ڪري ڇڏيو ۽ ان تي هڪ گل ڦٽي آيو. پتڪڙي شهزادي کي محسوس ٿيو تہ هيءَ ڪا نرالي شيءِ ظاهر ٿي آهي. پر گل پنهنجي ناهہ نوهہ ۾ رڌل هو. ڏاڍي ڏيان سان پتين جا رنگ چونڊي، پتيون پائي پوءَ انهن کي ترتيب ڏيڻ لڳو. اهو گل نہ پيو چاهي تہ ڏوڏيءَ جي گل وانگر هن جو پتيون بہ گُهنجيل هجن. گل جي خواهش هئي تہ پنهنجي سونهن جي ڀرپور تجليءَ سان ظاهر ٿئي. گل ڏاڍو نخريلو پئي لڳو. ڏينهن جا ڏينهن سنبت ڪندو رهيو ۽ نيٺ هڪ ڏينهن پرهہ ڦٽيءَ جو ظاهر ٿيو.

اهوگل جنهن ڏاڍو توري تکي سنبت پئي ڪئي، اوچاسي ڏيندي چوڻ لڳو:

'مان اڃا پورو سجاڳ ناهيان ٿيو. معاف ڪجو منهنجا وار وکريل آهن.'

گل جي سونهن ڏسي پتڪڙو شهزادو پاڻ کي روڪي نہ سگهيو:

'ڪيڏا نہ سهڻا آهيو توهان!'۔

گل ڏاڍيءَ نرميءَ سان جواب ڏنو:

'ائين ڪونهي. مان سچ نکرڻ وقت جائو آهيان ۽ اهو وقت نيرن جو هوندو آهي. توهان پلا مهرباني ڪري ان جو ڪو بلو ڪندا!'

پتڪڙو شهزادو سمجهي ويو تہ گل شرميلو صفا بہ ناهي، پر پوءِ بہ ڏاڍو هانءُ نارينڊڙ آهي.
پتڪڙي شهزادي پاڻيءَ جو ڦوهارو ڪنيو ان ۾ تازو پاڻي وجهي گل جي خدمت چاڪريءَ ۾ لڳي ويو.

پوءَ سگهوئي اهو گل، وڏائيءَ جي ڪري، اجايون فرمائشون ڪري، پتڪڙي شهزادي کي پريشان ڪرڻ لڳو. مثال: هڪ ڏينهن، پنهنجن ڪنڌن جي ڳالهہ ڪندي پتڪڙي شهزادي کي چوڻ لڳو:
'وڏن چنبن وارا شينهن اچي تا سگهن!'

'منهنجي سياري تي شينهن آهن ئي ڪونہ ۽ ٻي ڳالهہ تہ شينهن گاهہ ناهي کائيندو.'

گل نهايت نرميءَ سان وراڻيو:

'مان گاهہ ناهيان.'

پتڪڙي شهزادي حيرت مان چيس:

'معاف ڪجو!؟

'مونکي شينهن کان ڪو ٻوءُ نٿو ٿي، پر تيز هوائن کان نفرت آهي. توهان وٽ (مونکي تيز هوا کان بچائڻ لاءِ) ڪا چڪ يا اوٽ ناهي؟'

پتڪڙي شهزادي (دل ۾) چيو: 'ٻوٽا هوا کان نفرت ڪن! اها تہ وڏي نياڳ جي ڳالهہ چئبي... هي گل تہ مونکي سمجهہ ۾ ئي نٿو اچي.'

'رات جو توهان مونکي گولي جي هيٺان رکيو هو. هتي ڏاڍو سيءُ آهي. توهان جو اهو بندوبست سٺو ناهي. مان جڏان آيو آهيان...'

پر گل کي پنهنجي ڳالهہ اڌ ۾ ڪٽي پئي جو گل تہ ٻج مان ڦٽي آيو هو. ٻج کانسواءِ هن کي ٻيو جهان تہ ڏٺو ئي نہ هو. پنهنجو ڳهيلائپ وارو ڪوڙ پڪڙجڻ ڪري گل پريشان ٿيو پر پتڪڙي شهزادي کي غلط ثابت ڪرڻ لاءِ گل ٻہ ٽي ٻيرا کنگهيو:

'هيءَ اوٽ؟.. توهان جڏهن ڳالهہ ڪئي تہ مان تڏهن ان کي ڳولڻ پئي ويس'

گل ٻوءِ ٻہ کنگهيو تہ جيئن پتڪڙو شهزادو (گل جي ڇڪيءَ طرح سنيال نہ ڪرڻ تي) شرمندو ٿئي.

پتڪڙو شهزادو گل سان پيار ڪندو هو ۽ ان جي خدمت ڪرڻ تي مرضي ٻہ هئس، پر ستت ئي کيس گل تي شڪ ٿيڻ لڳو. پتڪڙي شهزادي کي ان ڳالهہ تي ڏک ٿيو تہ هن گل جي اڃاين ڳالهين کي ايتري اهميت ڇو ٿي ڏني.

هڪ ڏينهن پتڪڙي شهزادي مونکي ٻڌايو: 'مونکي گل جون ڳالهيون ٻڌڻ ئي نه گهربيون هيون. گلن جي ڳالهه ڪڏهن به نه ٻڌڻ گهرجي. گلن کي ڏسجي، انهن جي خوشبو سنگهجي. منهنجي گل منهنجي سياري کي خوشبوءَ سان ڀري ڇڏيو هو پر مونکي سمجهه نه پئي آيو ته، ان ڳالهه جو مزو ڪيئن وٺجي. (شينهن جي) چنبن وارو قصو جنهن مونکي ايترو پريشان ڪيو هو مان ۾ ته ڪهڪاءُ پيدا...'

هن مونکي وڌيڪ ٻڌايو ته:

'مونکي ناهي خبر ته سمجهبو ڪيئن آهي! مان (ان گل کي) لفظن جي بنياد تي نه بلڪ عملن جي بنياد تي پرکيان ها. گل مونکي خوشبو ڏني، مونکي خوش ڪيو هئائين، مونکي گل کان ڏار ٿيڻ نه گهرجي ها. گل جي معصوماڻن انگلن پويان جيڪا شيءِ هئي مونکي ان جو اندازو لڳائڻ گهربو هو. گل ڏاڍامتضاد ٿيندا آهن، پر هن (گل) سان پيار ڪيئن ڪجي ها، منهنجي عمر، اهو سمجهي سگهڻ جوڳي نه هئي.'

باب نائون

پانيان ٽوٽ پنهنجي اڏام لاءِ پتڪڙي شهزادي لاڏائو جنگلي پکين جي مدد ورتي هوندي. سفر جي ڏينهن صبح جو پنهنجي سياري جي چنڊ ڦوڪ ڪيائين. هرندڙ جبلن (آتش فشان) کي ڀهارو ڏنائين. هن وٽ ٻه هرندڙ جبل هئا ۽ اهي هرندڙ جبل نيرن جي ماني گرم ڪرڻ ۾

ڏاڍي مدد ڪندا هئس. هن وٽ هڪ اُجهمايل جبل ۾ هو. پر جيئن هن ٻڌايو هو تہ، ’(اُجهاميل جبل وري ڪڏهن ٻرڻ شروع ڪن) ان جو ڪو پتو ناهي پوندو!‘ تنهنڪري پتڪڙي شهزادي ان اُجهاميل جبل کي ۾ ٻهارو ڏئي صاف ڪيو. جيڪڏهن ٻرندڙ جبلن کي ٻهارو ڏبو رهجي تہ پوءِ اهي هوريان هوريان ءِ ترتيب سان گرم ٿيندا آهن ءِ ڏماڪو ڪري ناهن ڦاٽندا. ٻرندڙ جبلن جو ڦاٽڻ چمنيءَ جي روشني وانگر ٿيندو آهي. اسان جي ڌرتيءَ تي جيڪي ٻرندڙ جبل آهن اسان انهن کان ڏاڍا ننڍا آهيون. تنهنڪري انهن کي ٻهارو ناهيون پائي سگهندا. اهو ئي سبب آهي جو اهي (ٻرندڙ جبل) اسان کي ايترو پريشان ڪن ٿا.

پتڪڙي شهزادي بئيبيب وڃ جا جيڪي رهجي ويل سلا هئا، سي پٽي اڇلايا (اهو ڪم ڪندي ٿوري مايوسي ٻه ٿيس). هن سمجهيو پئي ته ڪيس وري ڪڏهن ٻه اتي واپس اڇڻو نه پوندو. پر اهي روز وارا ڪم اڄ پتڪڙي شهزادي کي سهنجا ٿي لڳا. جڏهن گل کي پاڻي ڏئي (شيشي جي) گولي هيٺان رکيائين پئي، تڏهن پتڪڙي شهزادي پنهنجي پاڻ کي روڪڻهارکو محسوس ڪيو.

پتڪڙي شهزادي گل کي چيو: 'موڪلاڻي'.

پر گل ڪو ٻه جواب نه ڏنو.

'موڪلاڻي' هن وري چيو.

گل ڪنگهيو. پر اها ڪنگهه سيءَ جي ڪري نه هئي.

گل نيٺ ڳالهايو. پتڪڙي شهزادي کي چيائين:

'مان مت مُوڙهو هيس. مان توکان معافي ٿو گهران. خوش رهڻ جي ڪوشش ڪجانءِ.'

پتڪڙي شهزادي کي حيرت ٿي ته گل اڄ ڪو ٻه ڪروڌ ناهي ڪيو. شيشي جو گولو هٿ مر جهلي، هوا چرج مر بينو رهيو. گل جي اهڙي نهنائي کيس سمجهه نه پئي آئي.

گل چيس:

'هائو مان توسان پيار ڪيان ٿو. منهنجي غلطيءَ ڪري تون ان کي بلڪل ٻه نه ڇاڻي سگهئين. اها ڳالهه ايتري اهم ناهي، پر تون ٻه مون وانگر پوڪ هُئين. خوش رهڻ جي ڪوشش ڪجانءِ... هاڻي ان گولي کي پاسي تي رک. مونکي ان جي وڌيڪ گهرج ناهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر تيز هوا...'

'ايتري تڏ ناهي لڳي مونکي...رات واري تازي هير مونکي چاڪ ڪري ڇڏيندي. نيٺ ٻه ته مان هڪ گل آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر جهنگلي جانور...'

'جيڪڏهن مونکي پوپٽن سان ڏيٺ ويٺ ڪرڻي آهي ته مونکي ٻه يا ٽي ڪيئان (ڪئٽرپلر) پالڻا پوندا. اها ڳالهه ڏاڍي پلي ٻه آهي. نه ته ڪير ايندو مون وٽ چڪر تي؟ تون ٻاڻ ته پري هوندين. جي ڳالهه وڏن جانورن جي آهي ته مونکي ڪوپرواهي. مون وٽ پنهنجا ڪنڌا آهن!'

گل ڏاڍي معصوميت سان پنهنجا ڪنڌا ڏيکاريا. پوءِ چيائين:

'تون وڃڻ جو فيصلو ڪري چڪو آهين، سو هتي وڌيڪ نه بيهه! مونکي چڑ ٿي لڳي، وڃ!'

گل نه پئي چاهيو ته پتڪڙو شهزادو کيس روئيندو ڏسي. گل ڏاڍو نخريلو جو هو...

باب ڏهون

پتکڑو شهزادو هاڻي تارن (هر هڪ نمبر) 325، 326، 327،328، 329 ۽ 330 جي علائقي ۾ پهچي چڪو هو. ڪم ڪار جي ڳولا ۽ جاڻ حاصل ڪرڻ لاءِ هو واري واري سان انهن تارن جو دورو شروع ڪري ٿو. پهرين تاري تي هڪ بادشاه رهندو هو. بادشاه تيز ڳاڙهو واڱڻائي ۽ اڇن بجن وارو وڏو چوغو پهري، هڪ نهايت سادي، پر شاهاڻي تخت تي ويٺو هو.

بادشاهه پتڪڙي شهزادي کي ايندو ڏسي رڙ ڪري چيو:

'اوها ڏسو هڪ ٻانهو.'

پتڪڙي شهزادي پنهنجي پاڻ کان سوال ڪيو:

'هن مونکي ڪيئن سڃاتو. اڳ ۾ ڪڏهن مونکي ڏٺو به نه اٿئين!'

پتڪڙي شهزادي کي اها خبر ئي نه هئي ته، بادشاهن لاءِ دنيا ڏاڍي سادي ٿيندي آهي. سيئي ماڻهو (بادشاهن ليکي) ٻانها آهن.

بادشاهه اڃ ڪنهن (ٻانهي) جو بادشاهه ٿيڻ تي فخر محسوس ٿئي ڪيو. سو پتڪڙي شهزادي کي چيائين:

'ويجهو اچ ته توکي چڱيءَ طرح ڏسي سگهان.'

پتڪري شهزادي هيڏانهن هوڏانهن نظر ڊوڙائي ته جيئن ڪا شيءِ مليس ته ان تي ويهي سگهي. پر بادشاهه جي وڻن بجن واري چوغي جا پلوَ سموري تاري تي ڦهيليل هئا. تنهنڪري هو ٻيئو رهيو ۽ جيئن ته هو ٽڪل هو ان ڪري اوٻاسي ڏنائين.

'بادشاهه آڏو اوٻاسي ڏيڻ ادب احترام جي خلاف ورزي آهي. مان توکي ان کان منع ٿو ڪريان.'

پتڪڙي شهزادي پريشانيءَ مان وراڻيو:

'مان پنهنجي پاڻ کي روڪي نه سگهيس. وڏي سفر تان آيو آهيان ۽ ستو به ناهيان...'

بادشاهه چيس.

'ته پوءِ مان توکي اوٻاسيون ڏيڻ جو حڪم ٿو ڏيان. ڪيترائي سال ٿيا آهن، جو مان ڪنهن کي اوٻاسيون ڏيندي ناهي ڏٺو. اوٻاسيون منهنجي لاءِ تجسس واري شيءِ آهن. شروع ٿي وڃ! اوٻاسيون ڏي. اهو حڪم اٿئي.'

پتڪڙي شهزادي شرم ۾ ٻاڙهو ٿيندي جواب ڏنو:

'مان هيسجي ويس... وڏيڪ اوٻاسيون نٿيون اچن...'

بادشاهه چيو:

'هون!...هون!... ته پوءِ مان...مان توکي حڪم ٿو ڏيان ته بعضي اوٻاسيون ڏي ۽ بعضي...'

بادشاهه ٿورو پٽڪيو ڪاوڙيل پئي لڳو.

بادشاهه لاءِ اها شيءِ بنيادي هئي ته، سندس مختياري مڃي وڃي. حڪم عدولي (نافرماني) بلڪل برداشت نه ٿيندي هئس. هو هڪ مطلق (طاقتور) بادشاهه هو. پر جيئن ته هو ڏاڍو سنو (بادشاهه) هو تنهنڪري هو سمجهه جوڳو حڪم ڏيندو هو.

'جيڪڏهن مان ڪنهن سپہ سالار کي حڪم ڏيان تہ هو پنهنجي پاڻ کي سامونڊي پکيءَ ۾ تبديل ڪري چڏي ۽ جي سپہ سالار اهو حڪم پورو نہ ڪري سگهي تہ پوءِ اها ان سپہ سالار جي نہ، پر منهنجي غلطي ٿيندي.'

پتڪڙي شهزادي ڏڃندي ڏڃندي چيو: 'پلا مان ويهي سگهان ٿو؟'

بادشاه شاهاڻي انداز ۾ پنهنجي وڏي چوغي جو پلئہ ٿورڙو پوئتي سورائيندي وراڻيو:

'مان توکي حڪم ٿو ڏيان تہ ويهہ.'

پر پتڪڙو شهزادو هڪو ٻڪو (بينو) هو. هي تارو تہ بنهہ ننڍڙو هو. بادشاه اتي نيٺ ڪهڙيءَ شيءِ تي حڪمراني ڪري ٿي سگهيو؟

پتڪڙي شهزادي بادشاه کي چيو:

' سائين...معاف ڪجو. اگر گستاخي نہ سمجهو تہ، مان توهان کان ڪجهہ پڇان...'

بادشاه تڙ تڪڙ ۾ چيو:

'مان توکي حڪم ٿو ڏيان تہ مونکان پڇ.'

'توهان ڪنهن تي حڪمراني ڪندا آهيو؟'

بادشاه نهايت سادگيءَ سان وراڻيو:

'سڀ ڪنهن تي.'

پتڪڙو شهزادو: 'سڀ ڪنهن تي (معني)؟'

بادشاه سيارن/ ستارن ڏانهن عاقلاڻي انداز ۾ هٿ جو اشارو ڪيو.

پتڪڙو شهزادو: 'انهن سمورن تي؟'

بادشاه: 'انهن سمورن تي.'

پڪ سان هو نہ رڳو هڪ مطلق بادشاهہ پر سموريءَ ڪائنات جو بادشاه هو.

پتڪڙو شهزادو: '۽ ستارا توهان جا حڪم مڃيندا آهن؟'

بادشاه وراڻيو:

'بيشڪ! هڪدم مڃيندا آهن. مونکان نافرماني برداشت ناهي ٿيندي.'

بادشاه جي ايتري وڏي راج پاڻ تي پتڪڙو شهزادو حيرت ۾ پئجي ويو. دل ۾ خيال آيس تہ جيڪر هن وٽ ٻہ بادشاه جيتري طاقت هجي ها تہ هو ڏينهن ۾ چوئيتاليهہ پيرا نہ، پر ٻاهتر يا اڃا ٻہ سؤ يا اڃا ٻہ ٻہ سؤ پيرا سڄ کي سمهندي ڏسي سگهي ها! سو ٻہ بنا پنهنجي ڪرسي سورڻ جي! پنهنجو پتڪڙو سيارو چڏي اڇڻ تي ڏڪ ٿيس. پر همت ڪري بادشاه سان هڪ انگل ڪيائين:

'مان هڪ پيرو سڄ کي سمهندو ڏسڻ ٿو چاهيان...مهرباني ڪيو...سڄ کي سمهڻ جو حڪم ڏيو.'

بادشاهه جواب ڏنو:

'جيڪڏهن مان ڪنهن سپه سالار کي حڪم ڏيان ته هو هڪ پوپٽ وانگر هڪ گل تان ٻئي گل ڏانهن اُڏامي ڏيکاري، يا هڪ اَلِميو (ناتڪ) لکي، يا پنهنجي پاڻ کي ساموندي پکيءَ ۾ تبديل ڪري ڇڏي ۽ جي سپه سالار مليل حڪم پورو نه ڪري سگهي ته پوءِ اها ڪنهن جي غلطي هوندي، هن جي يا منهنجي؟'

پتڪڙي شهزادي ٽهه پهه جواب ڏنو:

'توهان جي.'

'ڪنهن کان اهڙي گهر ڪجي، جيڪا هو پوري به ڪري سگهي. حڪمرانيءَ جو بنياد عقل تي هوندو آهي. جيڪڏهن توهان پنهنجن ماڻهن کي حڪم ڏيندا ته وڃي سمنڊ ۾ ٽپو ڏيو ته پوءِ انقلاب اچي ويندو. اهو منهنجو حق آهي ته منهنجا حڪم مڃيا وڃن، پر تڏهن جڏهن منهنجا حڪم سمجهه جوڳا هجن.'

پتڪڙو شهزادو: 'پوءِ سڄ جو سمهڻ؟' پتڪڙو شهزادو جي هڪ پيرو کو سوال ڪري وڃهي ته پوءِ اهو سوال وسرندو نه هئس.

بادشاهه: 'سڄ جو سمهڻ، توکي ملندو. مان حڪم ڏيندو مانس، پر منهنجي حڪومتي سائنس موجب، مونکي حالتن جي موزون ٽيڻ تائين انتظار ڪرڻو پوندو.'

پتڪڙي شهزادي پڇيو:

'حالتون نيٺ ڪڏهن ٽيندیون موزون؟'

بادشاهه جواب ڏنو:

'هون! هون!' پوءِ بادشاهه هڪ وڏي ڪئلينڊر کي ڏسي چيو:

'هون! هون! اهو ٽيندو...ٽيندو...اهو ٽيندو، اڄ شام ست لڳي چاليهه منٽن تي.. پوءِ ڏسجانءِ ته سڄ منهنجو فرمان ڪيئن ٿو مڃي.'

پتڪڙي شهزادي اوپاسي ڏني. سڄ کي سمهندو ڏسڻ واري خواهش پوري نه ٽيڻ تي افسوس ٽيس ۽ ٽورو ٽورو ڪڪ ٽيڻ لڳو هو سو بادشاهه کي چيائين:

'مونکي هاڻي هتي وڃڻ کو ڪم ڪونهي. مان وڃان ٿو.'

بادشاهه کي ورلي کو ٻانهو مليو هو سو ڏاڍو فخر پئي محسوس ٽيس، تنهنڪري پتڪڙي شهزادي کي چيائين:

'نہ وڃ، نہ وڃ! مان ٿوکي وزير ٿو ناهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڇا جو وزير؟'

بادشاھ: 'ڇاجو...! ڇاجو...! انصاف جو.'

پتڪڙو شهزادو: 'هتي آهي ڪير، جنهن سان انصاف ڪجي!'

بادشاھ: 'خبر ناهي. مان تہ ايڏا تائين پنهنجي راڄ جو دورو بہ ناهي ڪيو. مان ڏاڍو پوڙهو آهيان. شاهي بگي بيهارڻ لاءِ هتي ڪا جاءِ بہ ناهي، ۽ جي پنڌ ڪريان ٿو تہ ٿڪجي ٿو پوان.'

پتڪڙي شهزادي بادشاھ جي سياري جي ٻيءَ ڪنڊ تائين نظر ڦيرائيندي چيو: 'مان اڳواڻ ئي ڏسي چڪو آهيان. هوڏانهن هيٺ بہ ڪير ڪونهي.'

بادشاھ: 'پنهنجي پاڻ تي فيصلو ڏجانءِ. اهو ڏاڍو ڏکيو ڪم آهي. ٻي تي فيصلو ڏيڻ کان وڌيڪ ڏکيو ڪم آهي، پنهنجي پاڻ تي فيصلو ڏيڻ. جي تون پنهنجي پاڻ تي فيصلو ڏيڻ ۾ چڱيءَ ريت ڪامياب ٿئين ٿو تہ پوءِ تون سچ پچ ڏاهو ليکبين.'

پتڪڙو شهزادو: 'پنهنجي پاڻ تي فيصلو تہ ڪاٽي بہ ڏئي ٿو سگهان، ان لاءِ مونکي هتي رهڻ جي ضرورت ناهي.'

بادشاھ: 'هون! هون! مونکي پڪ آهي تہ منهنجي سياري تي هڪ پوڙهو ڪوئو رهي ٿو. رات جو ان جا آواز ٻڌندو آهيان. تون ان پوڙهي ڪوئي تي فيصلو ڏجانءِ. ان کي بعضي بعضي موت جي سزا ڏيندو رهجانءِ، تہ جيئن ڪوئي جي حياتي، تنهنجي انصاف جي محتاج هجي، پر هميشہ معافي ڏئي جيئدان ڏجانس، جو ان هڪ (ڪوئي) کانسواءِ هتي ٻيو ڪوبہ ناهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي (ڪنهن کي) موت جي سزا ڏيڻ ناهي وٺندي ۽ مان سمجهان ٿو تہ مونکي هتان هلڻ ڪپي.'

بادشاھ: 'نہ'

پتڪڙو شهزادو هلڻ جي سموري تياري تہ ڪري چڪو هو پر پوڙهي بادشاھ کي رنجائڻ بہ نٿي چاهيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'جيئن تہ سائينءَ جن جي اها خواهش هوندي آهي تہ سائين جن جا فرمان مڃيا وڃن، تنهنڪري سائينءَ جن مونکي اهو حڪم ڏين، جيڪو سمجهہ جوڳو (معقول) هجي. مثال طور: سائينءَ جن مونکي اهو حڪم ڏئي ٿا سگهن تہ هڪ منٽ کان بہ اڳ ۾ هتان هليو وڃ. ان حڪم لاءِ حالتون بہ موزون ٿيون لڳن.'

بادشاهہ ڪوبہ جواب نہ ڏنو. پتڪڙو شهزادو ٿورو ترسيو. پوءِ ٿڏو شوڪارو ڀري اتان هلڻ لڳو.

بادشاهہ تڙ تڪڙ ۾ رڙ ڪئي: 'مان توکي پنهنجو سفير مقرر ٿو ڪريان.' بادشاهہ اها ڳالهہ وڏي جاه جلال واري انداز ۾ ڪئي.

هلندي هلندي پتڪڙي شهزادي پنهنجي ڀاڻ سان ڳالهايو: 'وڏا سچ پچ ڏاڍا عجيب غريب آهن.'.

باب يارهون

ٻين سياري تي هڪ پاڻ پڏائيندڙ (خود پسند) ماڻهو رهندو هو.
پاڻ پڏائيندڙ جڏهن پتڪڙي شهزادي کي ڏٺو تہ پري کان ئي رڙ ڪيائين:
'واهہ! واهہ! منهنجو سارا هيندڙ اچي پيو.'

پاڻ پڏائيندڙ ٻن ليکي ٻيا سمورا ماڻهو هنن جا سارا هيندڙ آهن.

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ (فرينچ ۾ ڏينهن جو ڪيڪارڙ وقت بونجوگ چون). توهان جو ٽوپلو ڏاڍو دلچسپ آهي.'

پاڙ پڏائيندڙ: ماڻهن کي ڪيڪارڙ لاءِ پاتو اٿم. جڏهن ڪو مونسان - لي احوالي ٿيندو آهي ته مان هي ٽوپلو مٿي کڻي ڪيس ڪيڪاريندو آهيان. بدقسمتيءَ سان هن پاسي ڪڏهن ڪو ماڻهو آيو ئي ناهي.'

پتڪڙي شهزادي کي ڳالهه سمجهه ۾ نه آئي. سوچيائين: 'اڇا؟'

پاڙ پڏائيندڙ: 'پنهنجو هڪ هٿ پي هٽ تي هڻ.'

پتڪڙي شهزادي پنهنجا هٿ هڪ پي تي هنيان ته تاڙي وڳي. پاڙ پڏائيندڙ آرام سان پنهنجو ٽوپلو مٿي ڪري سلام ڪيو.

پتڪڙي شهزادي پنهنجي پاڙ سان ڳالهايو: 'بادشاهه کان ته هي ماڻهو وڌيڪ مزيدار آهي.'

۽ پوءِ پتڪڙي شهزادي تاڙين پويان تاڙيون وڄائڻ شروع ڪيون ته پاڙ پڏائيندڙ ماڻهو به سلام مٽان سلام ڪندو ٽي ويو.

ساڳي ساڳي حرڪت ڏسي پنجن منٽن کانپوءِ پتڪڙو شهزادو اچي ان راند مان ڪڍ ٽيو.

پتڪڙو شهزادو: 'جي ٽوپلو ڪري پوي ته'

پر پاڙ پڏائيندڙ ماڻهوءَ هن جي ڳالهه ٻڌي ئي ڪانه. پاڙ پڏائيندڙ تعريف ۽ واکاڻ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به ناهن ٻڌندا.

پاڙ پڏائيندڙ: 'ڇا سچ پچ تون منهنجي گهٽي ساراهه ٿو ڪرين ؟'

پتڪڙو شهزادو: 'ساراهه جي معنيٰ ڇا آهي؟'

پاڙ پڏائيندڙ: 'ساراهه جَي معنيٰ آهي، اهو مڃڻ ته مان ڏاڍو سهڻو ڏاڍا سٺا ڪپڙا پهريندڙ تمام گهٽو اميرِ ۽ ان سياري جو سپ ڪان وڌيڪ عقلمند انسان آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر تون ته ان سياري تي اڪيلو آهين.'

پاڙ پڏائيندڙ: 'تنهن هوندي به منهنجي ساراهه ڪر، مهرباني ڪر.'

پتڪڙي شهزادي پنهنجا ڪلها لوڏيندي چيو:

'مان تنهنجي ساراهه ڪريان ٿو پر ساراهه ۾ اهڙي ڪهڙي ڳالهه آهي، جو تون ان ۾ ايتري دلچسپي ٿو وٺين؟'

پتڪڙو شهزادو اُتان اُسهيو ۽ سادي انداز ۾ پاڙ سان ڳالهائيندو ٽي ويو: 'پڪ ٽي ته وڏا تمام گهٽا عجيب غريب آهن.'

باب پارهون

ان سياري تي هڪ مڌ پياڪ رهندو هو. هي دورو هو تہ تمام مختصر. پر ان دوري پتڪڙي شهزادي کي ڪو وقت اداس ڪري وڌو هو:

پتڪڙي شهزادي ڏٺو تہ ڪيتريون ئي پريل ۽ خالي بوتلون پيل آهن ۽ پياڪ بوتلن جي اڳيان خاموش ويٺو آهي. تنهنڪري پياڪ کي چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'تون هتي ڇا پيو ڪرين؟'

پياڪ: 'مان پيان ٿو. ' هُو دلگير ٿي لڳو.

پتڪڙو شهزادو: 'ڇو ٿو پئين؟'

پياڪ: 'وسارڻ لاءِ.'

پتڪڙي شهزادي کي پياڪ سان همدردي ٿيڻ لڳي، سو پياڪ کان پڇيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'ڇا وسارڻ لاءِ؟'

پياڪ پنهنجو منهن هيٺ ڪندي جواب ڏنو:

'پشيماني وسارڻ لاءِ'.

پتڪڙي شهزادي جي دل ۾ آيو تہ هن جي مدد ڪري، تنهنڪري هن کان سوال ڪيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'ڪهڙي ڳالهہ جي پشيماني؟'

پياڪ: 'ان ڳالهہ جي تہ مان مڏ پياڪ آهيان.' اها ڳالهہ ڪري هُو ماڻ ٿي ويو.

ع پتڪڙو شهزادو حيران پريشان ٿي اتان هلڻ لڳو. هلندي هلندي پاڻ سان ڳالهائيندو پئي ويو:

'سچ پچ، صفا پڪ ٿي تہ وڏا ڏاڍا عجيب غريب آهن.'

باب تيرهون

چوٽون سيارو هڪ واپاريءَ جو هو. هي همراهه جوڙڪٽ ۾ (ڪم ۾) ايترو رڌل هو جو پتڪڙي شهزادي جي اچڻ تي منهن مٽي ڪري ڏنائينس به ڪونه.

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ، توهان جو سگريٽ وسامي ويو آهي.'

واپاري:'تي ۽ به ٽيا پنج. پنج ۽ ست ٽيا ٻارنهن. ٻارنهن ۽ تي ٽيا پندرنهن. بونجوگ (فرينچ ۾ بونجوگ جي جواب ۾ پڻ بونجوگ چون). پندرنهن ۽ ست، ٻاويهه. ٻاويهه ۽ ڇهه، اٺاويهه. سگريٽ کي ٻيهر دکائڻ جيترو به وقت ناهي. ڇويهه ۽ پنج، ايڪتيهه. واهه! واهه! اهي ٽيا ڪل پنج ڪروڙ سورنهن لک ٻاويهه هزار ست سو ايڪتيهه.'

پتڪڙو شهزادو: 'پنج ڪروڙ ڇاجا؟'

واپاري: 'هان! تون ايڏا اتي بينو آهين؟ پنج ڪروڙ ڇاجا...! مونکي ناهي خبر. مونکي ڏاڍو ڪم ڪرڻو آهي! مان سنجيدو ماڻهو آهيان. اجايون ڳالهيون مونکي مزو ناهن ڏيندیون! به ۽ پنج ٽيا، ست.'

پتڪڙو شهزادو: 'پنج ڪروڙ ڇاجا؟'

پتڪڙي شهزادي پنهنجو سوال ورجايو. هو هڪ پيرو جي ڪو سوال ڪري وجهندو هو ته، پوءِ زندگي پر ان جي پڇر نه ڇڏيندو هو.

واپاريءَ پنهنجو منهن مٽي ڪيو:

واپاري: 'چوونجاهه سالن کان ونڊي مان ان سياري تي رهان پيو ۽ صرف تي پيرا منهنجي ڪم ۾ رخنو پيو آهي: پهريون پيرو ان ڳالهه کي ٻاويهه سال ٽيا آهن. هڪ ٽنڊڙ خدا ڄاڻي ڪاڻان اچي ڪِريو ۽ ايترو ڏمڙ وڌائين، جو مان پنهنجي حساب ۾ چار چڪون ڪري ويٺس. ٻيون رخنو يارنهن سال اڳ پيو. سنڌن جي سور جي ڪري مان ورزش ناهيان ڪندو. واندو ناهيان جو اجايو جانا هٽندو وتان. مان نهايت سنجيدو ماڻهو آهيان. ٽيون پيرو...هاڻي، سو مون چيو ته پنج ڪروڙ..'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪروڙ ڇاجا؟'

واپاري سمجهي ويو ته، سڪون ملڻ جو ڪو آسرو ناهي.

واپاري: 'ڪروڙ انهن شين جا، جيڪي ڪڏهن ڪڏهن آسمان ۾ ڏسبيون آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'مڪيون؟'

واپاري: 'نه! پتڪڙيون چمڪندڙ شيون.'

پتڪڙو شهزادو: 'ماکيءَ جون مکيون؟'

واپاري: پتڪڙيون سونهري شيون، جيڪي ننرماڻهن کي اجايا (ڏينهن جا) خواب ڏيکارينديون آهن، پر مان سنجيدو ماڻهو آهيان، ڏينهن جا خواب ڏسڻ واسطي وقت ڪونه اٿم.'

پتڪڙو شهزادو: 'اوه! ستارا؟

واپاري: 'صحي، ستارا.'

پتڪڙو شهزادو: 'پنج ڪروڙ ستارن جو ڇا ڪندو آهين؟'

واپاري: 'پنج ڪروڙ سورنهن لک ٻاويهه هزار ست سو ايڪٽيهه. مان سنجيدو ماڻهو آهيان. ليکي چوکي ۾ ٿُز آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر انهن ستارن جو ڪندو ڇا آهين؟'

واپاري: 'ڪجهه به نه. اهي منهنجي ملڪيت آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'ستارا تنهنجي ملڪيت آهن؟'

واپاري: 'هائو.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر مان هڪ بادشاهه سان مليس، جنهن...'

واپاري: 'بادشاهن وٽ ڪجهه به ناهي هوندو. اهي صرف حڪمراني ڪندا آهن. جيڪا هڪ مختلف ڳالهه آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'ستارا تنهنجي ملڪيت آهن، پر ان ملڪيت جو توکي ڪهڙو فائدو ٿيندو آهي؟'

واپاري: 'ان ملڪيت جي ڪري امير ٿيو آهيان، اهو فائدو آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'امير ٿيڻ سان ڪهڙو فائدو ٿو ملئي؟'

واپاري: '(امير ٿيڻ جو) فائدو اهو ته جيڪي نوان ستارا لپندا آهن، تن کي مان خريد ڪندو آهيان.'

پتڪڙي شهزادي دل ۾ چيو 'هن همراهه جو منطق به ڪجهه ڪجهه پياڪ جهڙو آهي.'

پوءِ پتڪڙي شهزادي ايجا وڌيڪ سوال ڪيا:

پتڪڙو شهزادو: 'ستارا ڪنهن جي ملڪيت ڪيئن ٿا ٿي سگهن؟'

واپاريءَ خار مان جواب ڏنو:

واپاري: 'نه ته پوءِ ڪنهن جا آهن؟'

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي ناهي خبر. ڪنهن جا به ناهن.'

واپاري: 'سپ کان پهريان مان ئي سوچيو (ته ستارا خريد ڪجن) تنهنڪري اهي منهنجا آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'بس! (رڳو سوچڻ سان ملڪيت ٿي ويا)'

واپاري: 'بلڪل! جي تون ڪڏهن ڪو هيرو لهين، جيڪو ڪنهن ٻئي ماڻهوءَ جو نه هجي ته پوءِ اهو تنهنجو ٿيونه! جيڪڏهن تون ڪو ٻيٽ لهين، جيڪو ڪنهن ٻئي ماڻهوءَ جو نه هجي ته پوءِ اهو تنهنجو ٿيو نه! جيڪڏهن ڪا سوچ سپ کان اڳ تنهنجي دماغ ۾ اچي ۽ تون ان سوچ تي پنهنجو قانوني حق محفوظ (پئٽنٽ) ڪرائين ته پوءِ اها تنهنجي ملڪيت ٿي نه! ائين ئي ستارا منهنجي ملڪيت ٿيا، چو جو اها ڳالهه سپ کان اڳ مان ئي سوچي.'

پتڪڙو شهزادو: 'صحي آهي. انهن ستارن جو ڪرين ڇاٿو؟'

واپاري: 'مان انهن جو انتظام سنياليندو آهيان. انهن کي هيڪر ڳڻي وري ٻيهر ڳڻيندو آهيان. ڪم ڏکيو آهي، پر مان آهيان سنجيده قسم جو ماڻهو.'

پر پتڪڙو شهزادو اڃا مطمئن نه ٿيو هو.

پتڪڙو شهزادو: 'جي مون وٽ ڪو بوچڙ (اسڪارف) هوندو ته مان ان کي ڳچيءَ ۾ ويڙهي پيو گهمندس. جي مون وٽ ڪو گل هوندو ته مان ان کي پٽي پاڻ سان گڏ کڻي گهمندس. ستارن کي ته تون پٽي نه ٿو سگهين!'.

واپاري: 'نه، پر مان پوءِ انهن کي بئنڪ ۾ رکندو آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'ان جو مطلب؟'

واپاري: 'مطلب اهو ته پني جي هڪ ٽڪري تي پنهنجن ستارن جو ڪل تعداد لکي، پوءِ ان پني کي خاني ۾ رکي تالو هڻي ڇڏيندو آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'بس!'

پتڪڙي شهزادي دل ۾ سوچيو ته، 'اها ڳالهه دلچسپ آهي، شاعريءَ وانگر (نٿين ٻڌ) آهي، پر ايتري سنجيده ڪونهي.'

پتڪڙي شهزادي جو اهم، سنجيده ڳالهين وارو تصور وڌن جي اهم، سنجيده ڳالهين واري تصور کان بلڪل مختلف هو.

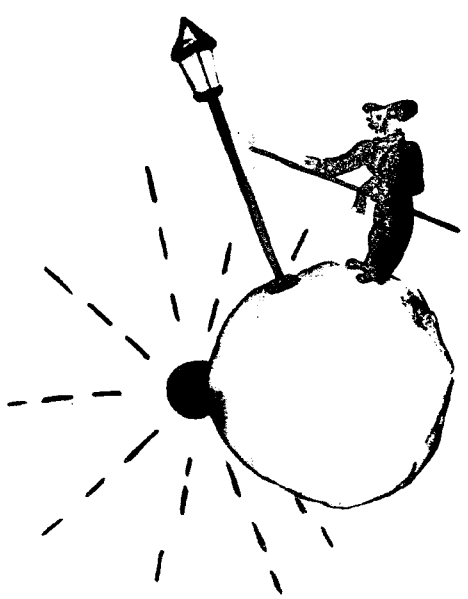
پتڪڙو شهزادو: 'مون وٽ هڪڙو گل آهي ۽ مان ان کي نٿين سڄ پاڻي ڏيندو آهيان. ٻه برندڙ ۽ هڪ اُجهاميل جبل اٿم. ڏنهي کي هر هفتي ٻهارو ڏيندو آهيان. اجهاميل جبل کي ٻه انڪري ٻهارو ڏئي ڇڏيندو آهيان، جو خبر ناهي (وري ڪڏهن ٿو برڻ شروع ڪري). منهنجن جبلن ۽ منهنجي گل کي منهنجي ملڪيت هئڻ ڪري فائدو ٿئي ٿو پر ستارن لاءِ تون ڪنهن ٻه فائدي جو ناهين...'

واپاريءَ (جواب ڏيڻ لاءِ) وات ته کوليو پر سمجهه نه آيس ته ڇا چوي. پتڪڙو شهزادو اتان اُسهيو ۽ هلندي هلندي دل ۾ چوندو ٿي ويو: 'سڄ پڄ وڏا ڏاڍا نرالا آهن'.

باب چوڏهون

پنجون سيارو اڳين مڙني سيارن کان ننڍو هو. پر هو ڏاڍو پر تجسس. ڪل ايراضي ايتري هئس، جنهن ۾ هڪ فانوس ۽ فانوس ٻارينڊڙ ماڻي ٿي سگهيا. پتڪڙي شهزادي کي اها ڳالهه سمجهه نٿي آئي ته، آسمان جي هڪ اڻڄاتل حصي ۾ موجود ان سياري ۾، جنهن ۾ نه ڪو گهر آهي ۽ نه ئي ڪا آبادي، ته پوءِ نيٺ اهو فانوس ۽ فانوس وارو ڪهڙي فائدي جا آهن.

پتڪڙي شهزادي دل ۾ چيو:

'پتڪڙو شهزادو: 'عين ممڪن آهي ته هيءُ همراهه مت موڙهو هجي، تنهن هوندي به بادشاهه پاڻ پڏائيندڙ واپاريءَ ۽ پياڪ کان ته گهٽ بيوقوف آهي. گهٽ ۾ گهٽ ڪو سمجهه جوڳو ڪم ته ڪري پيو.'

جڏهن هن فانوس ٻاريو ته ائين لڳو جڻ ڪو ستارو ٽمڪيو هجي، ڪو گل ڦٽو هجي.

فانوس وسايائين تہ ائين لڳو جڻ ڪو ستارو سمهي پيو هجي، يا ڪو گل ڪومائجي ويو هجي. اهو تہ ڏاڍو سهڻو ڪم آهي ۽ چاکاڻ جو سهڻو ڪم آهي، ان لاءِ فائدي وارو بہ آهي.'

سياري تي لهي پتڪڙي شهزادي فانوس ٻاريندڙ کي ادب سان کيکاريو:

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ. فانوس ڇو وسائيي؟'

فانوس وارو: 'حڪم موجب. بونجوگ..'

پتڪڙو شهزادو: 'حڪم ڇا آهي تہ؟'

فانوس وارو: 'تہ فانوس وسائي ڇڏيان. بونسوا.' (فرينچ ۾ شام ويلي بونسوا چئي کيکارين).

وري فانوس روشن ڪيائين.

پتڪڙو شهزادو: 'وري ڇو ٻاريئي؟'

فانوس وارو: 'حڪم موجب.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڳالهہ سمجهہ ۾ نہ آئي.'

فانوس وارو: 'سمجهڻ جي ڪا ڳالهہ آهي بہ ڪانہ. حڪم حڪم ٿيندو آهي. بونجوگ' ۽ وري فانوس وسائي ڇڏيائين. پوءِ ڳاڙهين چوڪڙين واري هڪ رومال سان پنهنجو نرڙ اُگهيائين.

فانوس وارو: 'ڏاڍي ڏکي ڪرت آهي. اڳي ڪجهہ سمجهہ ۾ تہ ايندو هو صبح فانوس وساءِ ۽ شام جو ٻار. سجو ڏينهن آرام ۽ سڄي رات سکون جي ننڊ ڪندو هيس.'

پتڪڙو شهزادو: '۽ ان کان پوءِ حڪم متجي ويو؟'

فانوس وارو: 'حڪم ناهي متيو اهو ئي تہ المیو آهي. سياري جو ڦيرو سال بہ سال تيز کان تيز ٿيندو پيو وڃي ۽ حڪم اجا تائين ناهي متيو.'

پتڪڙو شهزادو: 'پوءِ؟'

فانوس وارو: 'پوءِ اهو تہ سياري هڪ منٽ ۾ ڦيرو مڪمل ڪري ٿو ۽ مونکي آرام لاءِ هڪ سيکنڊ بہ نٿو ملي. هڪ منٽ ۾ فانوس ٻاري وري وسائڻو ٿو پويم.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاڍي مزيدار ڳالهہ آهي. تنهنجي سياري تي ڏينهن صرف هڪ منٽ جو ٿيندو آهي.'

فانوس وارو: 'صفا بہ مزيدار ناهي. ڪڇهريءَ ڪڇهريءَ ۾ پورو هڪ مهينو گذري ويو اٿئي.'

پتڪڙو شهزادو: 'هڪ مهينو؟'

فانوس وارو: 'ٻيو نہ تہ! ٽيهہ منٽ... ٽيهہ ڏينهن. بونسوا.'

وري فانوس روشن ڪيائين.

پتڪڙي شهزادي فانوس واري کي ڏنو پئي. ڪيس هيءُ همراھ ڏاڍو وٽيو. چاڪاڻ جو هيءُ ايمانداريءَ سان حڪم جو پورائو ڪندو ٿي آيو. ڪرسي سوريندي سج کي سمهندو ڏسڻ واري پنهنجي ڳالھ ياد آيس. دل چيس تہ پنهنجي هن دوست (فانوس واري) جي مدد ڪري:

پتڪڙو شهزادو: 'خبر اٿئي...مونکي هڪ طريقو سُجهي ٿو. جنهن سان تون جڏهن بہ چاهين آرام ڪري سگهين ٿو.'

فانوس وارو: 'سدائين اهو ئي تہ چاهيندو آهيان، پر تہ اهو بلڪل ممڪن آهي تہ. ماڻهو ساڳي وقت ايماندار بہ هجي تہ ٿوٽي بہ.'

پتڪڙي شهزادي صلاح ڏنس:

پتڪڙو شهزادو: 'تنهنجو سيارو ايترو ننڍڙو آهي، جو تي وکون کڻڻ سان چوڌاري ڦيرو ڏئي سگهين ٿو. هوريان هوريان هلندين تہ سدائين سج جي سامهون هوندين. جڏهن بہ ڪم ڪرڻ تي دل نہ چوئي تہ هلڻ شروع ڪجانءِ... ۽ تون جيترو وقت چاهين ڏينهن اوتري وقت جو هوندو.'

فانوس وارو: 'ان جو مونکي ڪو گهڻو فائدو نہ ٿيندو. زندگيءَ ۾ مونکي صرف هڪ ئي شيءِ سان پيار آهي...ننڍ.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪو آسرو ناهي!'.

فانوس وارو: 'ڪو آسرو ناهي!. بونجوگ.'

۽ فانوس وسائي ڇڏيائين.

پتڪڙو شهزادو پنهنجي سفر تي اُسهيو ۽ دل ۾ چوندو ٿي ويو:

پتڪڙو شهزادو:' بادشاھ پاڻ پڏائيندڙ پياڪ، واپاري، سيئي هن همراھ کي غلط چوندا، پر هي واحد ماڻهو هو. جيڪو مونکي مت مُوڙهو نہ لڳو. چاڪاڻ جو هيءُ پولڙي نچائو ناهي، پاڻ سان گڏ ڪنهن ہيءَ شيءِ جي اون بہ اٿس.'

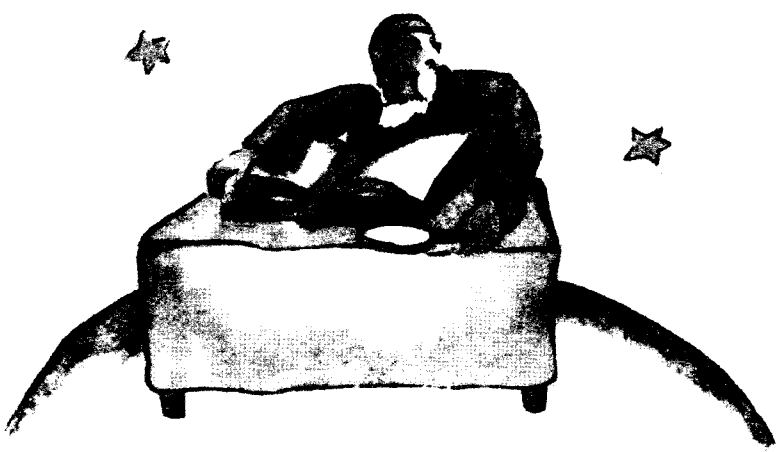
افسوس وچان ٽڏو شوڪارو پريندي وري پنهنجي پاڻ سان ڳالهائڻ لڳو:

'هيءُ واحد ماڻهو هو جنهن کي پنهنجو دوست ٻڌائي ٿي سگهيس، پر سندس سيارو تمام ننڍڙو آهي، ہن ماڻهن (جي رهڻ) جيتري جڳهہ ئي ناهي.'

اصل افسوس، جنهن کي مڃڻ جي همت پتڪڙي شهزادي نہ ٿي ساري، اهو هئس تہ ان سياري تي هو چوويهن ڪلاڪن ۾ چوڌنهن سؤ چاليهہ پيرا سج کي سمهندو ڏسي سگهي ها.

باب پندرهون

ڇهون سيارو (ٻين سيارن کان) ڏهوڙ تي وڏو هو. ان سياري تي هڪ پوڙهو ڄاڻو رهندو هو جنهن وڏا وڏا ڪتاب پئي لکيا.

پوڙهي ڄاڻوءَ جڏهن پتڪڙي شهزادي کي ايندي ڏٺو تہ زور سان چيائين:

پوڙهو ڄاڻو: 'ڏسو! هڪ کوجي پيو اچي.'

پتڪڙو شهزادو ميز تي چڙهي ويهي رهيو. هو ٿورو سهڪيو پئي. تمام گهڻو سفر ڪري اُتي پهتو هو.

پوڙهو ڄاڻو: 'تون ڪاڏان پيو اچين؟'

پتڪڙو شهزادو: 'هي وڏو ڪتاب ڇا جي باري ۾ آهي؟ توهان ڇا ڪندا آهيو؟'

پوڙهو ڄاڻو: 'مان جاگرافيءَ جو ماهر (جاگرافي دان) آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'جاگرافي دان ڇا هوندو آهي؟'

پوڙهو ڄاڻو: 'جاگرافي دان ان ڄاڻوءَ کي چيو ويندو آهي، جنهن کي اها ڄاڻ هوندي آهي تہ سمنڊ، درياءَ، شهر، جبل ۽ ريگستان ڪاڏي آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاڍي دلچسپ ڳالهه آهي. نيٺ سچ پچ ڪم جي ڪا ڳالهه ملي!'

پوءِ جاگرافي دان جي سياري جي چؤطرف نظر ڦيرايائين. اهڙو ڪو ٻيو عظيم سيارو هيل تائين ڪونه ڏٺو هئائين.

پتڪڙو شهزادو: 'توهان جو سيارو ڏاڍو سٺو آهي. پلا اتي ڪي سمنڊ آهن؟'

جاگرافي دان: 'مان نٿو ڄاڻي سگهان.'

پتڪڙو شهزادو: 'اڇا! پلا ڪي جبل؟'

جاگرافي دان: 'مان نٿو ڄاڻي سگهان.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪي ڳوٺ، ڪي درياءَ، ڪي ريگستان؟'

جاگرافي دان: 'مان نٿو ڄاڻي سگهان.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر توهان ته جاگرافيءَ جا ماهر آهيو.'

جاگرافي دان: 'صحي چيئي، پر مان ڪوجي ناهيان. ڪوجين جي سخت ڪوٽ اٽم. ڳوٺن، دريائن، جبلن، سمونڊن ريگستانن جي ڳڻپ جو ڪم جاگرافي دان جو ناهي. جاگرافي دان ڏاڍو اهم ماڻهو هوندو آهي، اجايو جاڻا ناهي هٽندو وتندو. هو پنهنجي آفيس مان نڪرندو ئي ناهي، ڪوجين سان اتي ملندو آهي، ڪائن سوال جواب ڪندو آهي ۽ انهن جي ڳالهه ٻولهه درج ڪندو آهي. جيڪڏهن ڪنهن ڪوجيءَ جي ڳالهه جاگرافي دان کي دلچسپ لڳندي آهي ته پوءِ هو ڪوجيءَ جي چال چلت بابت سوال ڪندو آهي.'

پتڪڙو شهزادو: '(چال چلت بابت سوال) ڇالاءِ ته؟'

جاگرافي دان: 'ان ڪري ته جي ڪو ڪوجي ڪوڙ هٽي (۽ جي اهو ڪوڙ جاگرافيءَ جي ڪتابن ۾ درج ٿي وڃي) ته پوءِ جاگرافيءَ جي ڪتابن اندر وڏي خرابي پيدا ٿي ويندي. گهٽي پياڪ ڪوجيءَ تي به اها شيءِ لاڳو ٿئي ٿي.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڇالاءِ ته؟'

جاگرافي دان: 'ان لاءِ جو خمارن ۾ شيون ٻٽيون نظر ايندڙيون آهن. پوءِ جاگرافي دان به هڪ جي جاءِ تي به جبل درج ڪري ڇڏيندو.'

پتڪڙو شهزادو: 'مان به هڪڙي همراهه کي سڃاڻان، جيڪو خراب ڪوجي ثابت ٿيندو.'

جاگرافي دان: 'ٿي سگهي ٿو. جڏهن ڪوجيءَ جي چال چلت ڇڪي ثابت ٿيندي آهي ته پوءِ سندس ڪوجنا بابت پڇا ڳاڇا ٿيندي آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪوجنا (پاڻ) ڏسڻ ويندا آهيو؟'

جاگرافي دان: 'نہ. اهو (کوجنا پاڻ ويڇي ڏسڻ) تمام پيچيده ڪم آهي، تنهنڪري کوجيءَ کي چئبو آهي تہ هو پنهنجي کوجنا جو ثبوت پيش ڪري. مثال طور، جي ڪو وڏو جبل دريافت ڪيو اٿس تہ ڪيس چئبو آهي تہ ان جبل جون وڏيون ڇپون پاڻ سان گڏ کڻي اچي.'

جاگرافي دان کي اوچتو جولان چڙهيو:

'جاگرافي دان: 'تون...تون پاڻ بہ تہ گهٽو پري کان آيو آهين. تون هڪ کوجي آهين! پنهنجي سياري بابت بيان ڪر.'

جاگرافي دان پنهنجو وڏو ڪتاب کولي، پينسل گهڙڻ لڳو. کوجين جا بيان پهريان پينسل سان لکبا هئا، جڏهن کوجي پنهنجي کوجنا بابت ثبوت پيش ڪري چڪندو تہ پوءِ سندس بيان کي مس سان لکي ڇڏبو هو.

جاگرافي دان: 'سو؟'

پتڪڙو شهزادو: 'منهنجي سياري تي ڪي گهٽيون دلچسپ شيون ناهن. ڏاڍو ننڍڙو سيارو آهي. ٽي جبل آهن، بہ برندڙ هڪ اُجهاميل، پر خبر ناهي تہ وري ڪڏهن....'

جاگرافي دان: 'ناهي پوندي اها خبر ڪڏهن بہ...'

پتڪڙو شهزادو: 'ها! هڪ گل بہ آهي.'

جاگرافي دان: 'اسان گلن بابت کا بہ ڳالهہ درج ناهيون ڪندا.'

پتڪڙو شهزادو: 'چو؟ اهو گل تہ سڀ کان وڌيڪ سهڻو آهي!'

جاگرافي دان: 'چو جو گلن کي جتاءُ ناهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'جتاءُ ناهي معنيٰ؟'

جاگرافي دان: 'جاگرافيءَ جا ڪتاب ٻين سڀني ڪتابن کان وڌيڪ قيمتي ٿيندا آهن. انهن ۾ درج ڳالهيون ڪڏهن بہ متروڪ يا پراڻيون ناهن ٿيندیون. چو جو ائين ورلي ٿيندو تہ ڪو جبل پنهنجي جاءِ متائي يا ڪو سمنڊ پاڻي اوڳاڇي پاڻ کي خالي ڪري ڇڏي. اسان انهن شين جا احوال درج ڪندا آهيون، جن کي جتاءُ هوندو آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر اُجهاميل جبل وري بري سگهن ٿا. جتاءُ ناهي جي معنيٰ چا آهي؟'

جاگرافي دان: 'اسان لاءِ اها ڳالهہ اهم آهي تہ جبل آهي، پوءِ اهو بري يا اُجهامي. جبل ناهي متبو.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر جتاءُ ناهي جي معنيٰ چا آهي؟'

پتڪڙي شهزادي پنهنجو سوال ورجايو. چاڪاڻ جو هو جڏهن ڪو سوال ڪري وجهندو هو تہ پوءِ سڄي جمار ان جي پڇر نہ ڇڏيندو هو.

جاگرافي دان: 'جڏهن ناهي معنيٰ اها شيءِ جيڪا اِجهو ختم ٿي ويڃي.'

پتڪڙو شهزادو: 'منهنجو گل اجهو ختم ٿيڻ تي آهي؟'

جاگرافي دان: 'بيشڪ!'

پتڪڙي شهزادي دل ۾ چيو:

'منهنجو گل اِجهو ختم ٿيڻ تي آهي. پنهنجي بچاءَ لاءِ وٽس چوڪ چار ڪنڌا آهن! ۽ مان هن کي پنهنجي سياري تي اڪيلو ڇڏي آيو آهيان!' اهو پهريون ڀيرو هو جو ڪيس ڪنهن ڳالهه تي پڇتاءُ ٿيو. پر پوءِ همت ٻڌي جاگرافي دان کان سوال ڪيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'مان اڳتي دوري لاءِ ڪيڏانهن وڃان؟ توهان جي ڇا صلاح آهي؟'

جاگرافي دان: 'ڌرتيءَ تي. ان جي چڱي ساراه ٻڌي اٿئون.'

۽ پتڪڙو شهزادو پنهنجي گل بابت سوچيندو اتان روانو ٿيو.

باب سورهون

ستون سيارو هئي ڌرتي.

ڌرتي ڪو اهڙو تهڙو سيارو ناهي. هتي (بشمول ڪارن آفريڪين جي) هڪ سو يارنهن بادشاهه ست هزار جاگرافي دان، نوَ لک واپاري، ساڍا ستر لک پياڪ، ايڪٽيهه ڪروڙ يارنهن لک پاڻ پڌائيندڙ ۽ لڳ ڀڳ ٻه ارب وڌا آهن.

هڪ ڳالهه ٿو ٻڌايان، جنهن سان توهان کي اندازو ٿيندو ته ڌرتي ڪيتري وڏي آهي. ڳالهه اها ته بجليءَ جي ايجاد کان اڳ، ڌرتيءَ جي ڇهن ڪنڊن تي چار لک ٻاهٺ هزار پنج سو يارنهن فانوس ٻاريندڙ هئا، جيڪا هڪ وڏي لوڏ هئي.

جيڪڏهن ٿورو پري کان (ڌرتيءَ کي) ڏسجي ها ته اهو منظر ڏاڍو عاليشان لڳي ها، اوپيرا (سنگيت ناٽڪ) جي ٻئلي (ناچ) جيان! سڀ کان اڳ نيوزيلينڊ ۽ آسٽريليا جي فانوس ٻاريندڙن جو وارو ٿي آيو. اتان جا فانوس ٻاريندڙ پنهنجا فانوس ٻاري وڃي آرامي ٿيندا هئا. فانوس ٻاريندڙن جي ان ناچ ۾ هاڻي چين ۽ سائيبيريا جي فانوس ٻاريندڙن جو وارو آهي ۽ هي پڻ (فانوس ٻاري) منظر تان هٽي ويا. هاڻي وارو آهي روسي، اتر ۽ ڏکڻ ايشيائي فانوس ٻاريندڙن جو. انهن کانپوءِ آفريڪا ۽ يورپ جو وارو آ. ان کان پوءَ ڏکڻ آمريڪا ۽ آخر ۾ اتر آمريڪي فانوس ٻاريندڙن پنهنجو وارو ورتو. منظر تي اچڻ ۽ منظر تان هٽڻ واريءَ ان ترتيب ۾ ڪڏهن ڪا چڪ نه ٿي. ڏاڍو عاليشان منظر هو.

اتر قطب جو فانوس وارو ۽ ڏکڻ قطب وارو سندس ساٿي ئي ٻه اهڙا فانوس وارا هئا، جن زندگي واندڪائيءَ ۽ بيپرواهيءَ ۾ پئي گذاري، ڇاڪاڻ جو سال ۾ رڳو ٻه ڀيرا فانوس ٻارڻو پوندو هئن.

باب سترهون

اسان جڏهن کل پوءِ ڪندا آهيون، تڏهن ٿورو ڪوڙ سوڙ بہ هٽي ويندا آهيون. توهان سان فانوس وارن جو قصو ڪندي ايمانداريءَ کان ڪم نہ ٿئي ورتم. مونکي خبر آهي تہ اهي جن کي ڏرتيءَ بابت ڪا ڄاڻ ناهي، سي منهنجي ان قصي جي ڪري ڏرتيءَ جي باري ۾ غلط اندازو بہ هٽي سگهن ٿا. (سچ اهو آهي تہ) ماڻهو ڏرتيءَ جي تمام ٿوري ايراضي والارين ٿا. ڏرتيءَ تي آباد بہ ارب ماڻهو جيڪڏهن گڏجي، سوڙها سوڙها ٿي بيهن (جيئن جلسي يا ميڙاڪي ۾ بيهندا آهن) تہ سمورا جا سمورا ماڻهو ويهہ ميل ڊگهي، ويهہ ميل ويڪري ميدان ۾ ماپي ويندا. سڄي جي سڄي انسانذات کي پئسفڪ سمنڊ جي سيپ کان ننڍي ڪنهن بيٺ تي سولائيءَ سان سٽي سگهجي ٿو.

پر وڏا، پڪ ڄاڻو توهان جي ڳالهہ تي پروسو نہ ڪندا. وڏن ليکي هو تمام گهٽي ايراضي والاري وينا آهن. وڏا، بئبيب وٽن وانگر، پنهنجي پاڻ کي ڏاڍو اهم سمجهندا آهن. توهان وڏن کي چئو تہ پاڻ حساب لڳائي ڏسن. اها ڳالهہ وڻندن، خوش ٿيندا، ڇو جو وڏن کي انگن سان پيار آهي. پر جي توهان کي مون تي پروسو آهي تہ پوءِ پنهنجو وقت ان ڏکيءَ مشق (وڏن سان مٿي ماريءَ) ۾ نہ وڃائجو. ڇاڪاڻ جو ان جو ڪو بہ فائدو ناهي.

پتڪڙو شهزادو ڏرتيءَ تي لٿو تہ ڏاڍو حيران ٿيو. ڇاڪاڻ جو اُتي ڪو ماڻهو ڏسڻ ۾ ئي نہ پئي آيس. ڊپ ٿيس تہ متان ڪنهن غلط سياري تي تہ نہ اچي ڦهڪو ڪيو هجئين.

پوءِ واريءَ ۾ ليٽڻيون پائيندڙ چاندوڪيءَ جي رنگ واري ءِ منديءَ وانگر وکوڙيل هڪ شيءِ تي نظر پيس.

پتڪڙي شهزادي ڏُکي تي چئي ڏنو: 'بونُئي!' (فرينچ ۾ رات جو ڪيڪارڙ يا موڪلائڻ مهل چون).

نانگ: : 'بونُئي!'

پتڪڙو شهزادو: 'مان ڪهڙي سياري تي اچي ڪريو آهيان؟'

نانگ: 'ڏرتيءَ تي، آفريڪا ۾.'

پتڪڙو شهزادو: 'هون! ڏرتيءَ تي ڪي ماڻهو ناهن؟'

نانگ: 'هيءَ جاءِ.. هڪ ريگستان آهي. ماڻهو ريگستانن ۾ ناهن هوندا. ڏرتي ڏاڍي وڏي آهي.'

پتڪڙو شهزادو هڪ پٿر تي ويهي رهيو ۽ پنهنجون اکيون مٿي ڪري آسمان ڏانهن نهارڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو پنهنجي پاڻ کان سوال ڪندو آهي ته، 'ڇا تارا ان ڪري ٽمڪندا آهن ته جيئن ڪڏهن نه ڪڏهن هر ڪو پنهنجو پنهنجو تارو وري ڳولي سگهي! هو ڏس منهنجو سيارو...اسان جي صفا مٿان...پر اسان کان ڪيترو نه پري آهي!'

نانگ: 'سهڻو آهي. هتي ڇا ڪرڻ آيو آهين؟'

پتڪڙو شهزادو: 'هڪ گل سان منهنجي اٽڪت ٿي پئي هئي.'

نانگ: 'هون!'

پتڪڙو شهزادو: 'ماڻهو ڪاڏي آهن؟ ريگستان ۾ اڪيلائپ پيو محسوس ڪيان.'

نانگ: 'جڏي ماڻهو رهن تا، اتي به هڪ‌و (پاڻ کي) ايترو ئي اڪيلو محسوس ڪندو آهي.'

پتڪڙو شهزادو ڪو وقت نانگ کي ڏسندو رهيو... ۽ پوءِ نانگ کي چيائين:

'تون دلچسپ جانور آهين، آڱر وانگر سنهڙو.'

نانگ: 'پر مان ڪنهن بادشاهه جي آڳر کان به وڌيڪ طاقتور آهيان.'

پتڪڙو شهزادو مشڪيو:

پتڪڙو شهزادو: 'تون گهٽو طاقتور ناهين...تو وٽ (ٻين جانورن وانگر) چنبا ڪونهن... گهمي به نٽو سگهين...'

نانگ: 'مان توکي ڪٽي ايترو پرتي پهچائي ٽو سگهان، جيترو پرتي پاڻيءَ جو جهاز به نه پهچائي سگهئي.'

ائين چئي نانگ، سوني ڪڙي وانگر، پنهنجي پاڙ کي پتڪڙي شهزادي جي مُري جي چوڌاري وڪوڙي ڇڏيو.

نانگ: 'مان جنهن کي ڪيندو آهيان، تنهن کي هڪ لحظي اندر مٽيءَ ۾ واپس اماڻي ڇڏيندو آهيان، پر تون نج ماڻهو آهين ۽ (پرانهين) ستاري تان آيل آهين.'

پتڪڙي شهزادي کو به جواب نه ڏنو.

نانگ: 'توتي رحم ٽو اچي، تون نماڻو ۽ هيءَ سخت پٽرن جي ڌرتي! جي ڪڏهن پنهنجي سياري جي سڪ ستاوئي ته پوءِ مان مدد ڪندوسانءِ. مان اهو ڪري سگهان ٽو ته...'

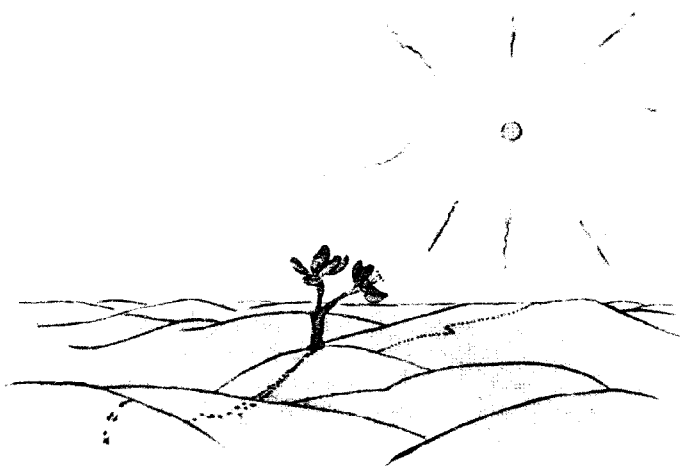
پتڪڙو شهزادو: 'مان ڇڳيءَ طرح سمجهي ويس. پر تون ڳجهارتن ۾ چو ٽو ڳالهائين؟'

نانگ: 'مان اهي سيئي ڳجهارتون پيچندو به آهيان.'

پوءِ ٻئي خاموش ٿي ويا.

باب ارڙهون

پتڪڙي شهزادي اهو ريگستان پار ٿ ڪيو پر ٿن پتين واري هڪ عام رواجي گل سان اوچتيءَ ملاقات کانسواءِ ٻي ڪا شيءِ نہ ڏٺيس.

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ.'

گل: 'بونجوگ.'

پتڪڙي شهزادي ڏاڍي لحاظ سان گل کان پڇيو:

'ماڻهو ڪاٿي آهن؟'

گل هڪ ڀيري هڪڙو قافلو گذرندي ڏٺو هو:

گل: 'ماڻهو؟ ڀائيان ٿو ٿ ڪل ڇهہ يا ست ماڻهو آهن. انهن کي ڏٺي ٻ ڪي سال ٿيا. پر (هاڻي) هنن کي ڪاٿي ڳولجي، اها خبر ناهي. هوا ماڻهن کي اڏائي ٿي وڃي. ماڻهن کي پاڙون ناهن ۽ ان ڪري ڏاڍا پريشان آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'موڪلاٽي.'

گل: 'موڪلاٽي.'

باب اٺويهون

پتڪڙو شهزادو هڪ وڏي جبل تي چڙهيو. هيل تائين رڳو پنهنجي سياري وارا ٽي پتڪڙا، گوڏي جيترا جبل ئي ڏٺا هئائين. پتڪڙو شهزادو اُجهاميل جبل کي تہ استول طور استعمال ڪندو هو. تنهنڪري ايڏو وڏو جبل ڏسي اتڪل هلايائين تہ، ' ان وڏي جبل تي چڙهي، سڄي ڏرتي ۽ سمورا ماڻهو هڪ ئي ڏڪ ۾ ڏسي ڇڏيندس.' پر (جبل تي چڙهڻ کانپوءِ) تيز نوڪدار پٿرن کانسواءِ ٻي ڪا شيءِ نظر نہ آيس.

پتڪڙي شهزادي ڏُکي تي چئي ڏنو: 'بونجوگ.'

'بونجوگ... بونجوگ... بونجوگ...' پڙاڏي ورندي ڏنس.

پتڪڙو شهزادو: 'توهان ڪير آهيو؟'

پڙاڏو: 'توهان ڪير آهيو... توهان ڪير آهيو... توهان ڪير آهيو...'

پتڪڙو شهزادو: 'مونسان دوستي رکو... مان اڪيلو آهيان.'

پڙاڏو: 'مان اڪيلو آهيان... مان اڪيلو آهيان... مان اڪيلو آهيان...'

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاڍو عجيب غريب سيارو آهي. سڄو جو سڄوسڪل ٽوٽ، نوڪدار ۽ دز سان پريل! ماڻهن کي الائي جي عقل ڪونهي! جيڪو چوان ٿو اهو ئي ٿا ورجائين. منهنجي سياري تي تہ (منهنجو) گل هميشہ اول ڳالهائيندو هو.'

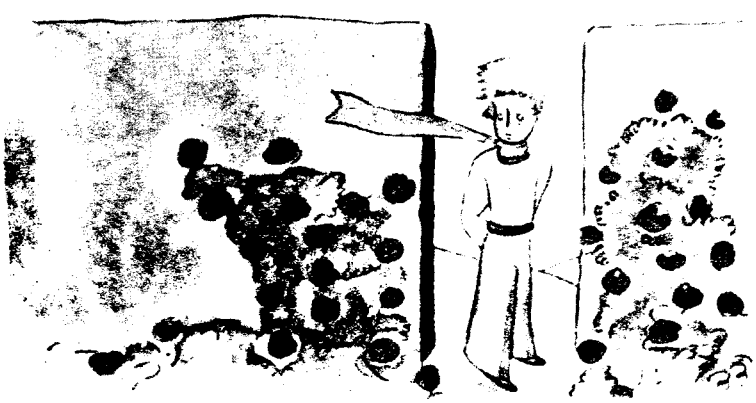
باب ويهون

پر پوءِ ٽيو ائين جو گھٽو وقت واريءَ، جبلن ۽ برف ۾ رلندي ڦرندي، نيٺ پتڪڙي شهزادي کي هڪ دڳُ ملي ٽوپوي. دڳَ تہ سڌو ماڻھن ڏانھن (ونڃي) ويندا آھن.

اتي گلاب جي گلن جو هڪ باغ نظر آيس.

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ.'

گل: 'بونجوگ.'

پوءِ هو گلن کي ڏسڻ لڳو. هي گل هوبهو پنهنجي گل جهڙا ٿي لڳس.

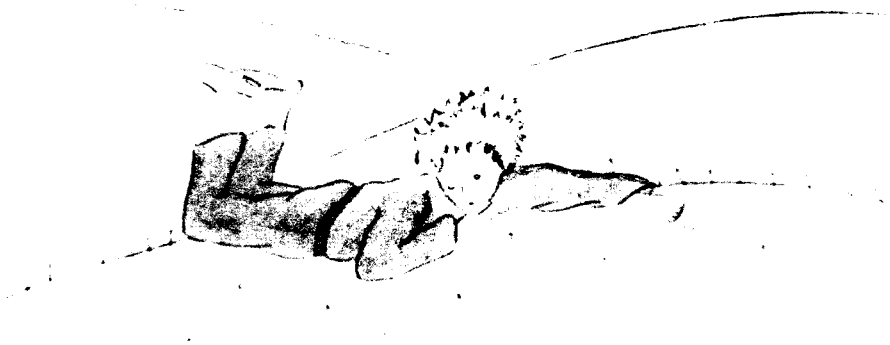
پتڪڙي شهزادي (ايترا گھٽا گل ڏسي) اچرج مان پڇيو:

پتڪڙو شهزادو: ' توهان ڪير آهيو؟'

گل: 'اسان گلاب جا گل آهيون.'

پتڪڙو شهزادو: 'هون!'

ڏاڍو ڏک ٿيس. ڇاڪاڻ جو پنهنجي گل ٻڌايو هيس تہ هو سڄيءَ دنيا ۾ پنهنجي جنس جو اڪيلو گل آهي، پر هي ڏسو! هن جهڙا پنج هزار گل، سي بہ هڪ ئي باغ ۾!

'منهنجو گل جو اچي هنن گلن کي ڏسي تہ هوند ڏاڍي چڙ لڳيس ها. پوءِ پيو کنگهي ها ۽ ٽنڊل کان بچڻ لاءِ اهڙو چند ڪري ها، جڻ اجهو ٿو مري! پوءِ مونکي ٻہ اهو ناٽڪ ڪرڻو پوي ها تہ هن جي خدمت چاکري ڪري وري نوبنو پيو ڪيانس ۽ جي ائين نہ ڪيان ها تہ پوءِ هو مونکي ڦڪو ڪرڻ لاءِ سڄ پڄ مري ٻہ وڃي ها...'

'مان پنهنجي پاڻ کي امير سمجهندو هيس. چاکاڻ جو مونکي لڳندو هو تہ مون وٽ هڪ نرالو گل آهي. پر منهنجو گل تہ هڪ عام رواجي گلاب آهي. اهو هڪڙو گل ۽ گوڏي جيترا ٽي جبل (متان انهن مان ڪو هڪڙو هميشہ لاءِ وسامي ٻہ ويو هجي)، مونکي هڪ عظيم شهزادو ڪونہ ٿا ٻڌائين.'

۽ پوءِ هو ڇهر تي ليٽي روئڻ لڳو.

باب ايڪويهون

پوءِ هڪ لومڙ ظاهر ٿيو.

لومڙ: 'بونجوگ.'

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ.'

پتڪڙي شهزادي هيڏانهن هوڏانهن نظر ڊوڙائي، پر ڪا به شيءِ نظر نه آيس.

لومڙ: 'مان هيڏانهن آهيان.. صوف جي وٽ هينان.'

پتڪڙو شهزادو: 'تون ڪير آهين؟ تون ته ڏاڍو سهڻو آهين.'

لومڙ: 'مان لومڙ آهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'اچ ته کيڏون...مان ڏاڍو اداس آهيان.'

لومڙ: 'مان توسان نٿو کيڏي سگهان. مان ڏاريل ناهيان.'

پتڪڙو شهزادو: 'هون! معاف ڪجو.'

پوءِ ڪجهه سوچي پتڪڙي شهزادي لومڙ کان سوال ڪيو.

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاريل جي معنيٰ ڇا آهي؟'

لومڙ: 'تون هتان جو ناهين ڇا؟ هتي ڇا پيو ڳولهين؟'

پتڪڙو شهزادو: 'ماڻهن کي پيو ڳولهيان. ڏاريل جي معنيٰ ڇا آهي؟'

لومڙ: 'ماڻهو! ماڻهن وٽ بندوقون اٿئي ۽ هو شڪار ڪندا آهن. اها ڏاڍي پريشان ڪندڙ ڳالهه آهي. ماڻهو ڪڪڑ به پالين. چڑو اهي ئي مشغلا اٿن. تون ڪڪڑَ پيو ڳولهين؟'

پتڪڙو شهزادو: 'نه. مان دوستَ پيو ڳولهيان. ڏاريل جي معنيٰ ڇا آهي؟'

لومڙ: 'اها هڪ وساريل شيءِ آهي. ان جي معنيٰ آهي لاڳاپا پيدا ڪرڻ.'

پتڪڙو شهزادو: 'لاڳاپا پيدا ڪرڻ؟'

لومڙ: 'بلڪل. ايجا تائين تون منهنجي لاءِ ٻين هزارين لکين پتڪڑن چوڪرن جهڙو ئي هڪڙو پتڪڙو چوڪرو آهين. انکري مونکي تنهنجي ضرورت ناهي. توکي به منهنجي ضرورت ناهي. ڇاڪاڻ جو ايجا تائين مان به تنهنجي لاءِ ٻين هزارين لکين لومڑن جهڙو ئي هڪڙو لومڙ آهيان. پر جي تون مونکي ڏاريندين ته پوءِ اسان کي هڪ ٻئي جي ضرورت محسوس ٿيندي. پوءِ تون منهنجي لاءِ سڄيءَ دنيا ۾ نرالو ٿي پوندين. مان به تنهنجي لاءِ سڄيءَ دنيا ۾ نرالو ٿي پوندس.'

پتڪڙو شهزادو: 'سڪ پوي پئي!... هڪڙو گل آهي.... پائيان ٿو ته اهو منهنجو ڏاريل آهي.'

لومڙ: 'تي سگهي ٿو. ڏرتيءَ تي گهڻو ڪجهه ٿيندو رهندو آهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'نه! اهو ڏرتيءَ تي ناهي.'

لومڙ کي ڏاڍو تجسس ٿيو: 'ڪنهن ٻئي سياري تي؟'

پتڪڙو شهزادو: 'هائو!'

لومڙ: 'ڪا خبر، ان سياري تي شڪاري آهن؟'

پتڪڙو شهزادو: 'نه.'

لومڙ: 'واه واه! ڏاڍي پلي ڳالهه چئبي! ۽ ڪڪڑ آهن؟'

پتڪڙو شهزادو: 'نه.'

لومڙ (ڏڍو شوڪارو پريندي): 'هر شيءِ ۾ ڪاڻ ڪا ڪوٽ هوندي آهي.'

ٿوريءَ ساهيءَ ڪانپوءِ لومڙ وري پنهنجي ڳالهه تي اچي ويو.

لومڙ: 'منهنجي زندگيءَ ۾ نواڻ ناهي. مان ڪڪڑن جو شڪار ڪيان ۽ ماڻهو وري منهنجو شڪار ڪن. ڪڪڑ به سيئي هڪجهڙا ۽ ماڻهو به سيئي هڪجهڙا. تنهنڪري مان ٿورو ڪڪ ٽي پيو آهيان، پر جي تون مونکي ڏارين ٿو ته پوءِ منهنجي زندگي روشن ٽي ويندي. مان هڪڙن (تنهنجن) قدمن جي آواز کي سڃاڻڻ سکندم جيڪو ٻين سيني قدمن جي آوازن کان نرالو هوندو. ٻين قدمن جي آواز تي مان ٻر ۾ لڪي ويندو آهيان، پر تنهنجي قدمن جي آواز تي مونکي ائين لڳندو ته، اهو آواز مونکي ٻر مان ٻاهر اڇڻ لاءِ پيو ڪري. موسيقيءَ وانگر!... ۽ ڏس!....ڏٺئي؟...هوڏانهن هيٺ ٻنيءَ ۾ ڪڪ جو فصل؟ مان ماني ناهيان کائيندو. ڪڪ منهنجي ڪنهن ڪم جي ناهي. ڪڪ سان منهنجي ڪا به يادگيري جڙيل ناهي. اها ڪيتري نه افسوس جي ڳالهه آهي! ...تنهنجن وارن جو رنگ سونهري آهي، ڪڪ به سونهري آهي، جي تون مونکي ڏاريندين ته ڏاڍو سٺو ٽيندو. ڪڪ ڏسي مونکي تون ياد ايندين، پوءِ مونکي ڪڪ مان گذرندڙ هوا جي آواز سان پيار ٽي ويندو.'

پوءِ لومڙ چپ ٿي ويو ۽ ڪو وقت پتڪڙي شهزادي کي ڏسندو رهيو.

لومڙ: 'مهرباني ڪري مونکي ڏار.'

پتڪڙو شهزادو: 'منهنجي به دل ڏاڍي ٿي چوي، پر مان وٽ گهٽو وقت ناهي. دوستَ ڳولهڻا اٿم، گهٽيون ئي شيون ڄاڻڻيون اٿم.'

لومڙ: 'رڳو ڏاريل شين کي ئي چگيءَ طرح ڄاڻي ٿو سگهجي. ماڻهن وٽ ڪجهه ڄاڻڻ جو وقت ئي ناهي. هر شيءِ دڪان تان ونندا آهن، پر دوست دڪان تي نه ٿا ملن، تنهنڪري ماڻهن وٽ دوست ناهن- جي توکي ڪو دوست گهرجي ته پوءِ مونکي ڏار.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاربو ڪيئن آهي؟'

لومڙ: 'ڏاڙ لاءِ وڏو صبر کپي. شروع شروع ۾ ته تون ڇهر تي، مونکان ٿورو پرپرو ٿي ويهندين. مان اک ٽيٽ ڪري توکي ڏسندس پر تون مونسان صفا به نَ ڳالهائيندين. ٻولي غلط فهميءَ جي جڙ آهي، پوءِ ڏينهن به ڏينهن تون منهنجي ٿورو ٿورو ويجهو اچي ويهندين.'

پتڪڙو شهزادو ٻئي ڏينهن وري ان جاءِ تي آيو.

لومڙ: 'جي تون ساڳي وقت تي اچين ها ته ڪيترو نه پلو ٿي ها. مثال طور، جي تون ٽپهريءَ جو چئين وڳي اچين ٿو ته، مان ٽن وڳي کان خوش ٿيڻ شروع ٿيندس. جيئن جيئن تنهنجي اچڻ جو وقت ويجهو ٿيندو ويندو، مان تئين تئين ويتر خوش ٿيندو ويندس. چئين وڳي ته مان، اوسيئڙي ۾، اڳ ئي اڻ تڻ ۾ هجان ها. (اوسيئڙي، اڻ تڻ جي ڪري) مونکي خوشيءَ جي قدر قيمت جو پتو پوي ها! پر جي تون ائين ڪنهن به وقت تي اچي ويندين ته پوءِ

مونکي تہ ڪڏهن بہ اها خبر نہ پوندي تہ ڪهڙي وقت تي پنهنجي دل کي تنهنجي لاءِ تيار ڪري رکان... سوڀ سات بہ ڪا شيءِ ٿيندي آهي!'

پتڪڙو شهزادو: 'سوڀ سات معني؟'

لومڙ: 'اها بہ وساريل شين مان هڪ آهي. سوڀ سات نہ هجن تہ هڪ ڏينهن ٻئي ڏينهن کان يا هڪ ڪلاڪ ٻئي ڪلاڪ کان نرالو ڪيئن ٿي؟ مثال طور، منهنجن شڪارين وٽ هڪ سوڀ آهي تہ هو خميس ڏيهاڙي ڳوٺ جي چوڪرين سان گڏجي ناچ ڪندا آهن. تنهنڪري خميس (منهنجي لاءِ) ڏاڍو پلو ڏينهن آهي. مان ڊاک جي فصل تائين چڪر چاڙي ڪرڻ ويندو آهيان، پر جيڪڏهن منهنجن شڪارين جي جڏهن دل چوي ناچ ڪن تہ پوءِ منهنجي لاءِ تہ سيئي ڏينهن هڪجهڙا ٿي ويندا ۽ پوءِ ڪا موڪل بہ ڪانہ ملندم.'

قصو ڪوتاهہ.. پتڪڙي شهزادي لومڙ کي ڏاري پر جڏهن پتڪڙي شهزادي جي (پنهنجي سفر تي) اسهڙ جو وقت آيو تہ:

لومڙ: 'آهہ! مان رُئندس.'

پتڪڙو شهزادو: 'اها تنهنجي ئي غلطي آهي، مان توکي ڏکارو ڪرڻ نہ ٻئي چاهيو. ڏاڙ تي ڏک تون ئي ٻڌي.'

لومڙ: 'هائو.'

پتڪڙو شهزادو: '۽ پوءِ بہ تون رُئندين!'

لومڙ: 'هائو.'

پتڪڙو شهزادو: 'پوءِ تہ توکي ڪجهہ بہ نہ وريو.'

لومڙ: 'وريو... ڪڪ جي رنگ سان جڙيل يادگيري... وچ ۾ گلن کي ٻيهر ڏس. توکي سمجهہ ۾ اچي ويندو تہ تنهنجو گل دنيا ۾ واقعي بہ نرالو آهي. واپس اچي مونکان موڪلائجان. توکي هڪ ڳُجهہ ڀريو تحفو ڏيندس.'

پتڪڙو شهزادو گلن کي ٻيهر ڏسڻ ويو.

پتڪڙو شهزادو: 'توهان منهنجي گل جهڙا بلڪل نہ آهيو. تنهنڪري توهان منهنجي لاءِ ڪجهہ بہ نہ آهيو. توهان نہ ڪنهن جا ڏاريل آهيو ۽ نہ ئي ڪنهن توهان کي ڏاريو آهي. توهان ائين آهيو. جئين ڪجهہ وقت اڳ منهنجو لومڙ هو. تڏهن هو منهنجي لاءِ ٻين هزارين لکين لومڙن جهڙو هو. پر جڏهن کان هو منهنجو دوست ٿيو تڏهن کان منهنجي لاءِ نرالو ٿي پيو آهي.'

پتڪري شهزادي جون سِڏيون ٻڌي گل ڏاڍا پريشان ٿيا.

پتڪڙو شهزادو: 'توهان سهڻا آهيو پر آهيو ڪوڪلا. ڪو به توهان لاءِ مري نٿو سگهي. سچ پچ ته منهنجو گل منهنجو آهي. هتان گذرندڙ ڪنهن عام واٽهڙوءَ کي به ائين لڳي ها ته (منهنجو) گل توهان جهڙو آهي، پر اهو هڪڙو گل (منهنجي لاءِ) توهان سيني کان وڌيڪ اهم آهي، چاڪاڻ ته مان ان کي پاڻي ڏيندو هيس. چاڪاڻ ته هو اهو گل آهي، جنهن کي (شيشي جي) گولي جي هيٺان رکندو هيس. چاڪاڻ ته هو اهو گل آهي، جنهن کي اوٽ ڏئي (هوائن کان) بچايم، جنهن تي چرندڙ ڪيئان مون ماريا (چڑو ٻه، ٽي ڪيئان چڏيم ته جيئن اهي پوپٽ ٿي سگهن)، جنهن جو ڪنجهڻ ڪرڪڻ، پاڻ پڏائڻ يا جنهن جي خاموشي مان ٻڌندو هيس... چاڪاڻ ته هو منهنجو گل آهي.'

پوءِ پتڪڙو شهزادو لومڙ وٽ ويو.

لومڙ: 'موڪلاڻي. هي وٽ منهنجو ڳُجهَ پريو تحفو آٿئي ڏاڍو سادو. ڪنهن کي چڱيءَ طرح صرف دل جي نظر سان ئي ڏسي سگهجي ٿو. سڀ کان وڌيڪ اهم شيءِ اکين کان اوجهل هوندي آهي.'

پتڪڙوشهزادو: 'سڀ کان وڌيڪ اهم شيءِ اکين کان اوجهل هوندي آهي.'

پتڪڙي شهزادي لومڙ جا لفظ ورجايا ته جيئن چڱيءَ طرح ياد ٿي وڃنس.

لومڙ: 'جيڪو وقت تون پنهنجي گل تي ويجايو ان (ويجايل) وقت جي ڪري ئي اهو گل تنهنجي لاءِ ايترو اهم ٿي پيو.'

پتڪڙوشهزادو: 'جيڪو وقت تون پنهنجي گل تي ويجايو ان (ويجايل) وقت جي ڪري ئي اهو گل تنهنجي لاءِ ايترو اهم ٿي پيو.'

پتڪڙي شهزادي لومڙ جا لفظ ورجايا ته جيئن چڱيءَ طرح ياد ٿي وڃنس.

لومڙ: 'ماڻهن اهو سچ وساري چڏيو آهي، پر تون ان سچ کي ڪڏهن به نه وسارجان. تون جيڪا شيءِ ڏارين ٿو ته پوءِ سدائين لاءِ ان شيءِ جي ذميداري توتي آهي. تو تي گل جي ذميداري آهي.'

پتڪڙوشهزادو: 'مون تي گل جي ذميداري آهي.'

پتڪڙي شهزادي اُهي لفظ ورجايا ته جيئن چڱيءَ طرح ياد ٿي وڃنس.

باب ٻاويهون

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ.'

ريل جي ڪانٽي وارو: 'بونجوگ.'

پتڪڙو شهزادو: 'تون هتي ڇا ڪندو آهين؟'

ڪانٽي وارو: 'مان مسافرن کي هزار هزار جي ٽولن ۾ ورهائيندو آهيان. ريل گاڏيون مسافر کڻنديون آهن ته مان ريل گاڏين کي ڪڏهن ساڄي ته وري ڪڏهن کاٻي پاسي اماڻيندو آهيان.

اتان هڪ روشني گجگوڙ وانگر دانهون ڪندي تيزيءَ سان گذري. جنهن ڪري ڪانٽي واري جو دفتر لڏي ويو.

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاڍي ڪا تڪڙ هئن. هو ڇا پيا ڳولين؟'

ڪانٽي وارو: 'اها خبر ته ريل هلائيندڙ کي به ناهي.'

ٻئي طرف کان هڪ ٻي روشني، رڙيون ڪندي تيزيءَ سان گذري.

پتڪڙو شهزادو: 'هو واپس اچي ويا؟'

ڪانٽي وارو: 'هي ساڳيا نه هئا. هي ته ريل گاڏين (جي طرف) جو مٿاسٽا هئي.'

پتڪڙو شهزادو: 'هي ماڻهو جنهن جاءِ تي هئا، ڇا اتي اطمينان نه هئن؟'

ڪانٽي وارو: 'ماڻهو جنهن به جاءِ تي هوندو آهي، اتي ڪڏهن به اطمينان نه هوندو اٿس.'

وري هڪ ٽين روشني گجگوڙ ڪندي، تيزيءَ سان گذري.

پتڪڙو شهزادو: 'هي وري ڀهرين (ريل وارن) مسافرن جي ڪيڏ آهن؟'

ڪانٽي وارو: 'هي ڪنهن جي به ڪيڏ ناهن. (ماڻهو) ريل جي اندر ننڊون ڪندا آهن يا اوباسيون پيا ڏيندا آهن. صرف ٻار ئي ريل جي دريءَ (جي شيشي) تي نڪ هنيو وينا (ٻاهر پيا) ڏسندا آهن.'

پتڪڙو شهزادو: ’(اهو ان جي ڪري جو) اها ڄاڻ صرف ٻارن کي ئي هوندي آهي ته ڪين ڇا جي ٻُولا آهي. ڪپڙي جي هڪ گُڏيءَ تي ٻار پنهنجو وڏو وقت وڃائيندا آهن ۽ پوءِ اها (گُڏي) ٻارن لاءِ ڏاڍي اهم بڻجي پوندي آهي. جيڪڏهن ڪو انهن کان سندن گُڏي ڌار ڪري ڏو ته هو روئڻ لڳندا آهن.‘

ڪانڊي وارو: ’ٻار سياڻا آهن.‘

باب ٽيويهون

پتڪڙو شهزادو: 'بونجوگ.'

دڪاندار: 'بونجوگ.'

هن دڪاندار اڄ ختم ڪندڙ گوريون ٽي ڪپايون. هڪ گوري ڳيهو ۽ سڄو هفتو اڄ ڪان آڄا هجو (سڄو هفتو ڪجهه به پيئڻ جي ضرورت نه پوندي).

پتڪڙو شهزادو: 'هي گوريون ڇالاءِ ٿو ڪپائين؟'

دڪاندار: 'ان گوريءَ جي ڪري وقت جي ڏاڍي بچت ٿئي ٿي. ماهرن مٿا ڪٽ ڪري حساب لڳايو آهي. ماڻهو هفتي ۾ ٽيونجاهه منٽ بچائي سگهي ٿو.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڀ ماڻهو انهن بچيل ٽيونجاهه منٽن ۾ ڇا ڪندا آهن؟'

دڪاندار: 'جيڪو دل چوين ڪندا آهن.'

پتڪڙو شهزادو: 'مون وٽ ٽيونجاهه منٽن جي واندڪائي هجي ته مان جيڪر ڏاڍو آرام سان پاڻيءَ جي ڪنهن چشمي ڏانهن ويان.'

باب چوويهون

انجڻ جي خرابيءَ ڪانپوءِ اسان کي ريگستان ۾ هيءُ انون ڏينهن آهي ۽ مان دڪاندار جو قصو ٻڌي، بچيل پاڻيءَ جو آخري ڏُڪ پري وينو آهيان.

مان پتڪڙي شهزادي کي چيو:

'تنهنجيون ساروٽيون ڏاڍيون سهڻيون آهن، پر مان ايڏا تائين جهاز جي مرمت ناهي ڪئي. پيئڻ لاءِ ڪا شيءِ ناهي بچي ۽ مان بہ جيڪر پاڻيءَ جي ڪنهن چشمي ڏانهن وڃي سگهان ها تہ ڏاڍي خوشي ٿئي ها.'

پتڪڙو شهزادو: 'منهنجو دوست لومڙ...'

'منهنجا پيارا پتڪڙا، هيءُ لومڙ جو مسئلو ناهي.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڇو؟'

'اسان اُڄ وگهي مري بہ سگهون ٿا...'

هن منهنجو منطق نہ سمجهيو ۽ مونکي چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'ڪو دوست هجي، اها ڏاڍي ڀلي ڳالهہ آهي، پوءِ ڀلي مري بہ وڃجي. مان خوش آهيان تہ مون وٽ هڪ دوست (لومڙ) آهي.'

مان پتڪڙي شهزادي کي چيو: 'لومڙ (اسان جي) خطري جو اندازو نٿو لڳائي سگهي. هن ڪڏهن اڄ بک ناهي ڏني. سج جي ٿوري روشني هن لاءِ ڪوڙ...'

پتڪڙي شهزادي مون ڏانهن ڏٺو ۽ هن منهنجي دليل جو هي جواب ڏنو:

پتڪڙو شهزادو: 'مان بہ ايجارو آهيان. هل تہ هلي ڪو ڪوهہ ڳوليون.'

مان اهڙو اشارو ڪيو جو لڳي تہ مان ٽڪل آهيان. ايتري وڏي ريگستان ۾ ائين ئي ڪوهہ جي ڳولا لاءِ نڪري پوڻ بيڪار ڳالهہ آهي، تنهن هوندي بہ اسان (ڪوهہ ڳولڻ) نڪري پياسين.

ڪلاڪن مٿان ڪلاڪ گزرندا ٿي ويا ۽ اسان ائين ئي چپ چاپ هلندا رهياسين، تان

جو رات اسان جي مٿان اچي پئي ۽ آسمان ۾ تارا ٽمڪڻ لڳا. اڄ جي ڪري مونکي هلڪو بخار ٻه هو. تارن کي ائين پئي ڏٺم جڻ ڪو خواب ڏسندو هجان.

پتڪڙي شهزادي جا لفظ منهنجي ياداشت ۾ (اڄ سوڏو) نچي رهيا آهن. مان پتڪڙي شهزادي کان پڇيو هو:

'تون ٻه ايجارو آهين؟'

پتڪڙي شهزادي منهنجي سوال جو جواب نه ڏنو. پر ورندي ۾ چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'پاڻي دل لاءِ ٻه اوترو ئي سنو ٿي سگهي ٿو...'

مان ڳالهه نه سمجهي، پر وڌيڪ ڪجهه نه ڪيم. مونکي چڱيءَ ريت خبر هئي ته پتڪڙي شهزادي کي اها ڳالهه نٿي وڻي ته کو هن کان سوال ڪري.

هلندي هلندي هو ٽڪجي پيو ۽ ويهي رهيو. مان ٻه سندس پرسان ويٺس. ٿوري دير چپ رهڻ کانپوءِ چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'تارا سهڻا آهن، پر انهن جي سونهن هڪ گل جي ڪري آهي، پر اهو گل اسان کي نظر نٿو اچي.'

'صحي ٿو چوين.'

پوءِ خاموشي هئي ۽ مان چانڊوڪيءَ ۾ واريءَ جي ورن وڪڙن کي ڏسندو رهيس.

پتڪڙو شهزادو: 'ريگستان سهڻو آهي.'

صحي چيائين، چاڪاڻ ته مونکي ريگستان هميشه کان وڻندو هو.

اسان واريءَ جي هڪ ٽڪ تي ويٺا هئاسين، (چؤطرف سانت هئي) نه ڪجهه ٻڌڻ ۾ ٿي آيو ۽ نه ڏسڻ ۾... ۽ ان لڳا ايئن لڳو ته ڪا شيءِ آهي، جيڪا واريءَ ۾ چمڪي ٿي.

پتڪڙو شهزادو: 'جنهن شيءِ واريءَ کي ايترو سهڻو بڻايو آهي، سا اها آهي ته واريءَ هڪ کوهه ڪاڻي لڪائي رکيو آهي.'

واريءَ جي ان چمڪ جو راز ائين اوچتو سمجهي ويڻ تي مونکي حيرت ٿي. اسان ننڍي هوندي هڪ پراڻي گهر ۾ رهندا هئاسين، تڏهن ان گهر لاءِ مشهور هو ته ان ۾ ڪو خزانو دفن ٿيل آهي. اهو خزانو ته اڄ تائين ڪنهن کي ناهي مليو. ائين ٻه ٿي سگهي ٿو ته ڪنهن ڳولا ئي نه ڪئي هجي، پر ان قصي گهر تي جڻ ڪو جادو طاري ڪري ڇڏيو هو. منهنجي گهر پنهنجي دل جي ورن وڪڙن ۾ هڪ راز لڪائي رکيو هو. مان پتڪڙي شهزادي کي چيو:

'گهر، ستارن ۽ ريگستان جو معامرو ساڳيو ئي اٿئي، جيڪا شيءِ انهن کي ايترو سهڻو

بڻائي ٿي سا لڪل آهي، نظر ناهي ايندي.'

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي خوشي ٿي ٿئي، جو تون منهنجي لومڙ (جي ڪيل ڳالهه) سان سهمت آهين.'

پتڪڙي شهزادي کي جيئن ئي ننڊ ورايو تہ مان ڪيس پنهنجين ٻانهن ۾ کڻي وري هلڻ شروع ڪيو. منهنجي دل ۾رجي آئي، ائين لڳو جڻ ڏرتيءَ تي هن کان وڌيڪ نازڪ ڪا ٻي شيءِ هجي ئي نہ. چاندوڪيءَ ۾ مان سندس ٻوٽيل اکيون، سندس ٻيشاني، هوا ۾ جهومندڙ سندس وارن جو چهڪون ڏسي دل ۾ چيو: 'مان جيڪو ڏسان ٻيو اهو ميوي جي کل وانگر (ظاهري ڏيک) آهي، اصل شيءِ اکين کان اوجهل هوندي آهي.'

جڏهن هن جي اڏ کليل چپن هلڪي مرڪ جهڙي صورت ورتي، تڏهن دل ۾ چيم: 'هن ستل شهزادي کي ڏسي، جنهن ڳالهه جي ڪري منهنجي دل ۾رجي آئي هئي، سا آهي هن پتڪڙي جي پنهنجي گل سان وفاداري. گلاب جي گل جو عڪس، ستي بہ هن ۾ بتيءَ جي روشنيءَ جيان پئي جرڪيو. هو مونکي ويتر نفيس لڳو... روشنين جو بچاءُ لازم آهي. هوا جو هڪ ئي جهوٽو انهن کي اُجهائي سگهي ٿو.

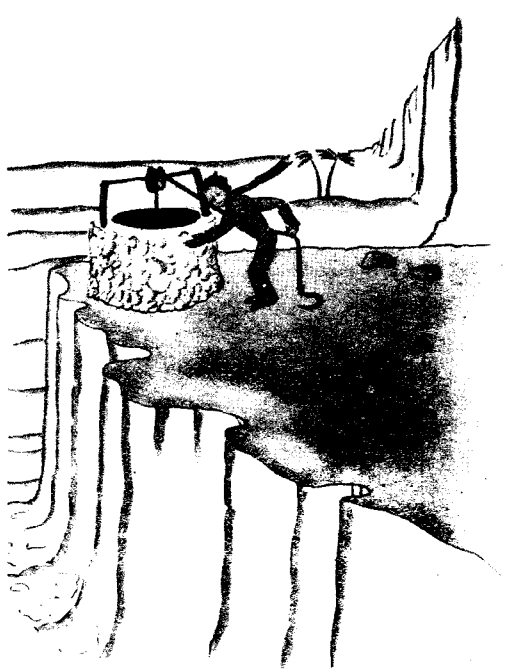
اِئين هلندي هلندي پرهه ڦٽيءَ جو مونکي هڪ ڪوهه ملي ويو.

باب پنجويهون

پتڪڙو شهزادو: 'پنهنجي پاڻ کي تيز رفتار ريل گاڏين ۾ سٽيو ته اٽن، پر ماڻهن کي اها خبر ناهي ته هو نيٺ ڪٿين وڃڻا ٿا؟ تنهنڪري ماڻهو وٽ وڻان ۾ آهن ۽ اجائي اڇ وڃ پيا ڪن... ايڏي وٽ وڻان اجائي آهي.'

اسان کي جيڪو ڪوهه مليو هو اهو سحارا ريگستان جي ٻين ڪوهن جهڙو نه هو. ٻيا ڪوهه ته اهڙا هئا، جيئن واري ۾ ڪا ڪڏ ڪوٽيل هجي. هيءُ ڪوهه ته ڪٿ جي ڪنهن ڪوهه وانگر هو پر اتي ڪو ڪٿ ته هوئي ڪونہ! تنهنڪري مونکي لڳو ته هي ڪو خواب آهي.

مان پتڪڙي شهزادي کي چيو: 'عجب جهڙي ڪٿالهه آهي. هر شيءِ تيار پئي آهي: چرخي، ڏول، رسو.'

پتڪڙي شهزادي ڪلندي رسي ۾ هٿ وڌو ته چرخي ڦري. چرخي ائين چنگهي جيئن ڪڪڙ جي شڪل واري. هوا جو رخ ڏيڪاريندڙ ڦرٽي وڌو وقت ساڪن رهي پوءِ اوچتو هوا جي ڪنهن جهوٽي تي ڦرڻ وقت چنگهندي آهي.

پتڪڙو شهزادو: 'بڌئي؟! اسان هن کي جاڳايو آهي ۽ هاڻي کوهه ڳائي پيو.'

مان نه ٽي چاهيو ته پتڪڙو شهزادو کي مشقت وارو ڪم ڪري. تنهنڪري چيومانس:

'مونکي ڪرڻ ڏي.. توکان (ڏول) نه کڄبو.'

پوءِ آهستي آهستي ڇڪي ڏول کي سنيالي کوهه جي پٽ تي رکيم. منهنجي ڪنن ۾ کوهه جو گيت اڃا تائين موجود هو ۽ ڏول اندر ڇلڪندڙ پاڻيءَ ۾ مان سڄ کي لڏندو ٽي ڏٺو.

پتڪڙو شهزادو: 'مونکي ان پاڻيءَ جي اڃ آهي. مونکي پيار...'

۽ مان سمجهي ويم ته پتڪڙي شهزادي کي ڇا جي ڳولا هئي.

مان ڏول هن جي چپن تائين آندو. پاڻي پيتائين. اکيون ٻوٽي. (پاڻي) اهڙو منو هو جهڙو ڪاڄ (جو منو طعام). اهو پاڻي ڪا ٻي شيءِ هئي. ڇڻ ڪا خوراڪ هئي. اهو پاڻي ستارن هيڻان ڪيل پنڌ، چرخيءَ جي گيت ۽ منهنجين ٻانهن جي محنت منجهان ڄائو هو. دل لاءِ اهڙو پلو هو جهڙو ڪو تحفو! مان جڏهن ننڍو هئس، تڏهن ناتال (ڪرسمس) جي ونڊ جي روشني، اڌ رات جي عبادتي موسيقي ۽ مرڪن جو ميناڄ گڏجي، ان ڏڻ تي مونکي ملندڙ تحفي جي چمڪ کي ويتر وڌائي ڇڏيندا هئا.

پتڪڙو شهزادو: 'تنهنجي گهر (ڏرتيءَ) جا ماڻهو باغ ۾ پنج هزار گل ته پوکين ٿا ۽ جنهن شيءِ کي ڳولين ٿا اها هنن کان (باغ) ۾ لڌي نٿي ٿئي...ٽي سگهي ٿو ته جنهن شيءِ کي هو ڳولين پيا اها گلاب جي هڪ گل يا ٿوري پاڻيءَ ۾ ليجي پوي.'

مان پتڪڙي شهزادي کي چيو: 'صحي ٿو چوين.'

پتڪڙو شهزادو: 'پر اکيون انڌيون ٿيندیون آهن. ڳولا ڪجي دل سان...'

مان پاڻي پي ساهي ڇڏي.

باک ڦٽيءَ جو واري ماکي جي رنگ جهڙي هوندي آهي. ماکيءَ جهڙو رنگ ڏسي مونکي خوشي ٿي. اهو ضروري ڇو آهي ته مان ڏکارو هجان...

پتڪڙو شهزادو منهنجي ويجهو اچي وينو ۽ منڙي انداز ۾ مون سان ڳالهائڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو: 'پنهنجو واعدو ضرور پاڙجان.'

'ڪهڙو واعدو؟'

پتڪڙو شهزادو: 'توکي خبر آهي... رڍ جي ٻوٽاڙي... گل جي ذميداري مون تي آهي.'

مان پنهنجي ڪيسي مان خاڪا ٺاهڻ وارا پنا ڪڍيا. پتڪڙي شهزادي انهن (خاڪن) کي ڏسي ڪلندي چيو:

پتڪڙو شهزادو: 'تنهنجا بئبيب جا وڻ ڪجهه ڪجهه بند گوبيءَ جهڙا ٿا لڳن.'

'اوهو'

مونکي ته بئبيب جي وڻن وارن پنهنجن خاڪن تي ڏاڍو ناز هو.

پتڪڙو شهزادو: 'هي لومڙ... ان جا ڪن... سڳن جهڙا ٿا لڳن. ڏاڍا وڏا آهن.'

ءِ هو ويتر ڪليو.

مان هن کي چيو: 'تون ناانصافي ٿو ڪرين پتڪڙا ماڻهو. وڏي نانگ جي ٻاهرين ءِ اندرين چٽن کانسواءِ مونکي ٻيو ڪجهه به چٽڻ نٿو اچي.'

پتڪڙو شهزادو: 'ڪم هلي ويندو. ٻار (انهن خاڪن کي) سمجهي ويندا.'

مان پينسل سان هڪ ٻوٽاڙي ٺاهي. جڏهن اها ڪيس ڏنم پئي تڏهن منهنجي هانءُ کي جهٻو اچي ويو.

مان پتڪڙي شهزادي کي چيو: 'تنهنجيون ڪي ٻيون رٽائون (خواهشون) آهن جيڪي مان ايڏا نٿو ڇاڻان؟'

هن مونکي (سوال جي) ورندي نه ڏني. پر مونکي ٻڌائڻ لڳو:

پتڪڙو شهزادو: 'توکي خبر آهي... منهنجو ڌرتيءَ تي ڪرڻ... سياڻي ان جي سالگرهه آهي.'

ٿوري ساهيءَ کانپوءِ چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'مان ان جاءِ جي صفا ويجهو ئي لٿو هئس.'

اها ڳالهه ڪري هو ڳاڙهو ٿي ويو.

ءِ نئين سر، نه ڄاڻ ته ڇو، مونکي اچي پور پيا.

'اهو ڪو اتفاق نه هو جو اٽ ڏينهن اڳ جنهن صبح مان توسان مليو هئس، تون ويرانيءَ جا هزارين ميل اڪيلو پنڌ (ڌرتيءَ تي) پنهنجي لهڻ واري جاءِ تي واپس اچڻ لاءِ پئي ڪيو.'

منهنجي ڳالهه ٻڌي هو وڌيڪ ڳاڙهو ٿي ويو.

هيڪندي چيومانس:

'ٿي سگهي ٿو سالگرهه (ملهائڻ) جي ڪري؟'

هو ويتر ڳاڙهو ٿي ويو.

سوالن جا جواب ته هو ڪڏهن ڏيندو ئي نه هو پر ڳاڙهو ٿي وڃڻ جي معنيٰ 'ها' آهي، ها نه؟

مان چيو: 'مونکي خوف ٿو ٿئي ته...'

پر هن مونکي جواب ڏنو:

پتڪڙو شهزادو:' ان وقت توکي پنهنجو ڪم ڪرڻ گهرجي. پنهنجي مشين (جهاز) ڏانهن ورڻ کپئي. مان هتي انتظار ڪندس، سياڻي واپس اچجانءِ.'

پر مونکي پڪ نه هئي. مونکي لوڙ ياد آيو. جيڪو پنهنجي پاڻ کي ڏاڍو ڏئي ٿو ان کي ٿورو روئڻ جو جوکو آهي.

باب ڇويهون

ڪوهه جي پرسان پٽرن جي هڪ پراڻي، ڦٽل پٽ هئي. ٻئي ڏينهن شام جو جڏهن مان پنهنجو ڪم ڪري واپس وريس تہ پريان کان ڇا ڏسان تہ منهنجو پتڪڙو شهزادو پٽ تي جنگهون مٽي ڪري ويٺو آهي. مان کيس (ڪنهن سان) ڳالهائيندي ٻڌو:

پتڪڙو شهزادو: 'توکي ياد ناهي؟ هيءَ اها جاءِ ناهي.'

ڪنهن ٻئي هن سان ڳالهايو پئي، تڏهن ئي تہ پتڪڙي شهزادي ان کي اهي لفظ ڇيا.

پتڪڙو شهزادو: 'هائو! هائو!' ڏينهن اهو ئي آهي پر جاءِ اها ناهي.'

مان پٽ ڏانهن وڌيس، پر مونکي نہ ئي ڪو ماڻهو نظر آيو ۽ نہ ئي (ڪنهن ماڻهوءَ جو) آواز ٻڌم. پتڪڙي شهزادي وري ڳالهايو:

'صحي. واريءَ ۾ توکي منهنجا پيرا نظر ايندا. توکي رڳو اتي پهچي منهنجو انتظار ڪرڻو آهي. اڄ رات مان اتي هوندس.'

مان پٽ کان ويهارو ميٽر پري هيس پر اڇا تائين ڪا شيءِ ڏسڻ ۾ نٿي آئي.

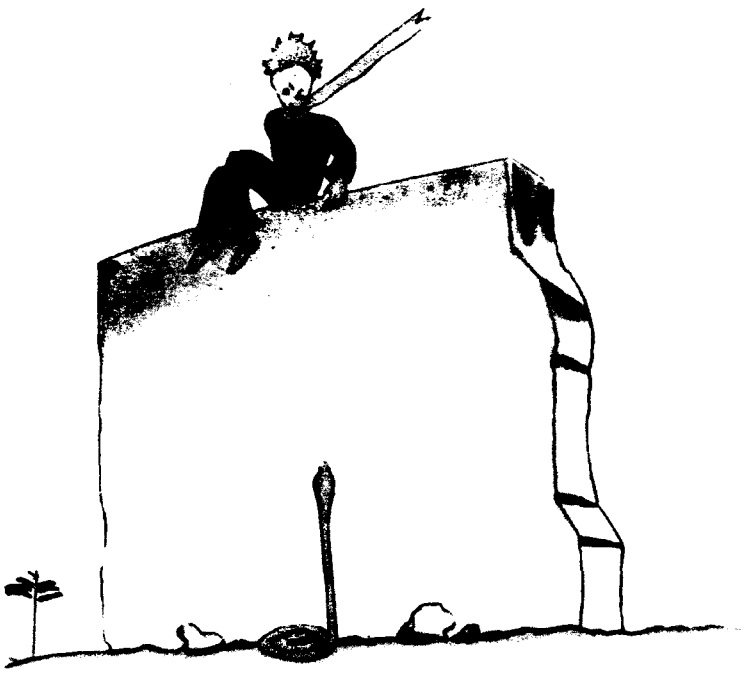
پتڪڙي شهزادي وري ڳالهايو:

'تو وٽ پلو زهر آهي؟ توکي پڪ آهي تہ مونکي گهٽيءَ دير تائين تڪليف نہ ٿيندي؟'

مان ٻيهجي ويس. هانءُ کي جهڻو اچي ويو پر اڇا تائين ڪجهہ سمجهي نہ سگهيو هيس.

پتڪڙو شهزادو: 'هاڻي وڃ. مان هيٺ لهڻ ٿو چاهيان.'

مان پنهنجيون اکيون جيئن ئي پٽ جي پاڙ طرف ڪيون تہ (خوف ۾) ٽپو ڏنم. هڪڙو هيبو نانگ پتڪڙي شهزادي ڏانهن ڪر ڪنيو ٻيٺو هو. اهڙي نانگ جو زهر ٽيهن سيڪنڊن ۾ ماڻهو کي ماري ڇڏي. پستول ڪيڏ لاءِ جيئن ئي پنهنجي ڪيسي کي ڦوليندو اڳتي وڌڻ لڳس تہ نانگ منهنجي (قدمن جي) گوڙ جي ڪري (هوشيار ٿي ويو ۽) پنهنجو پاڻ آرام سان جهڪائي، نڙ جي منهن مان نڪرندڙ پاڻيءَ جي بند ٽيندڙ وهڪري وانگر واريءَ ۾ رڙهندو ڏاتو (ٽڪرائجڻ) جهڙو آواز ڪندو، پٽرن ۾ رستو ٺاهيندو نڪري ويو.

پتڪڙي شهزادي کي پنهنجين ٻانهن ۾ کڻڻ لاءِ مان بلڪل عين وقت تي پٽ وٽ پهتس. سندس منهن (خوف ۾) برف جهڙو اڇو ٿي چڪو هو.

'هي ڪهڙو قصو آهي؟' تون نانگن سان گفتا پيو ڪرين!'

جيڪو سونهري مفلر سدائين پاتل هوندو هئس، ان کي ڏلو ڪري، پاڻي پياري، لوندڙين کي آلو ڪيو مانس. مان پتڪڙي شهزادي کان ڪو سوال ڪرڻ جي همت نه پئي ساري. هن مونکي ڳڻيير نظرن سان ڏسي، پنهنجيون ٻانهون منهنجي ڳچيءَ ۾ وجهي ڇڏيون. مونکي هن جي دل جو ڌڙڪو رائيفل سان چٽيل، مرندڙ پکيءَ جهڙو محسوس ٿيو.

مونکي چيائين: 'مان خوش آهيان ته تون پنهنجي انجڻ جي خرابي ڳولي لڌي. هاڻي تون پنهنجي گهر وڃي سگهندين.'

'توکي ڪيئن خبر پئي؟'

اها ڳالهه ته مان هن کي ٻڌائڻ آيو هيس ته اميد جي بنهه برخلاف مان پنهنجي ڪم ۾ ڪامياب ٿي چڪو آهيان.

منهنجي سوال جو ڪوبه جواب نه ڏيندي چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'مان به، اڄ، گهر واپس ٿو وڃان.'

پوءِ دلگير ٿيندي چوي ٿو:

پتڪڙو شهزادو:'ڏاڍو پري آهي... ڏاڍو ڏکيو آهي.

مونکي احساس ٿيو ته هن تي ڪا هڇا آهي. مان ڪيس پنهنجين ٻانهن ۾ ائين مضبوط پکڙيو جيئن ڪنهن ننڍڙي ٻار کي پکڙبو آهي. مونکي لڳو ته هو بنا تري واري ڪنهن وڏي اونهائي ۾ سرڪندو ٿو وڃي ۽ مان ڪيس پکڙي نٿو سگهان.

هن جي منهن تي سنجيده، ڏور ڪاٿي وڃايل (ماٺهوءَ جهڙو) تاثر هو.

'مون وٽ تنهنجي رڍ آهي، تنهنجي رڍ لاءِ ڊپلي ۾ آهي ۽ ٻوتاڙي ۾...'

منهنجي ڳالهه تي هو هڪ ڏکاري مرڪ مرڪيو.

گهڻي دير تائين انتظار ڪرڻ ڪانپوءِ محسوس ڪيم ته هو ٿورو ٿورو گرم ٿي رهيو آهي.

'پتڪڙا ماٺهو، توکي ڇا جو پؤ آهي؟'

سچ پچ ڪو ته پؤ هئس، پر هن مزي سان ڪلي ڏنو. پوءِ چيائين:

پتڪڙو شهزادو:'اڄ شام مونکي ايجا وڏيڪ پؤ ٿيندو.'

هڪ اهڙي زيان جنهن کي ڪڏهن پورو نه ڪري سگهجي، جي احساس مونکي نئين سر تڏويخ ڪري ڇڏيو. مان سمجهي ويس ته مونکي اها ڳالهه برداشت ڪرڻي پوندي ته مان هي ٺهڪڙا وري نٿو ٻڌي سگهان. سندس ٺهڪڙا ريگستان ۾ پاڻيءَ جي چشمي جيان هئا.

'پتڪڙا ماٺهو، مان ٻيهر تنهنجو ٺهڪ ٻڌڻ چاهيان ٿو.'

پر هن چيو:

پتڪڙو شهزادو:'اڄ رات هڪ سال پورو ٿيندو. منهنجو سيارو ان جاءِ جي بلڪل مٿان هوندو جنهن جاءِ تي پوئين سال لٿو هئس.'

پتڪڙا ماٺهو، ائين ته ناهي ته نانگ وارو قصو، تنهنجو پنهنجي سياري تي واپس ورڻ، ڪوبرو خواب هجي.

پر هن منهنجي ڳالهه جو جواب نه ڏنو.

مونکي چوي ٿو:

پتڪڙو شهزادو: 'جيڪا شيءِ نظر ناهي ايندي، اها ئي شيءِ سڀ کان وڏيڪ اهم هوندي اٿئي.'

بلڪل صحي!

وري چوي ٿو:

پتڪڙو شهزادو: 'هڪ گل وانگر. جيڪڏهن تون ڪنهن سياري تي موجود ڪنهن گل سان پيار ڪرين ٿو تہ پوءِ رات جو آسمان کي ڏسڻ ڏاڍو منڙو لڳندو آهي. هي سيئي ستارا گل اٿئي.'

بلڪل صحي!

وري چيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'پاڻيءَ وانگر. جيڪو پاڻي تون مونکي پياريو هو اهو رسيءَ، چرخيءَ جي ڪري موسيقي جهڙو ٿي پيو هو. تون بہ تہ چوين پيو نہ تہ ڏاڍو پلو پاڻي آهي.'

بلڪل صحي!

پتڪڙو شهزادو: ' رات جو ستارن کي ڏسجان. منهنجو گهر (سيارو) تمام ننڍو آهي ان ڪري توکي ڏيکاري نٿو سگهان ۽ تون بہ ان کي لهي نہ سگهندين. اها ڳالهہ پلي بہ آهي چاکاڻ جو منهنجو سيارو هنن ستارن ۾ هوندو ۽ پوءِ تون انهن سڀني ستارن کي ڏسڻ پسند ڪندين. سيئي ستارا تنهنجا دوست هوندا. پوءِ مان توکي هڪ تحفو ڏيندس.'

ائين چئي هن ٽهڪ ڏنو.

آه پتڪڙا ماڻهو! پتڪڙا ماڻهو، مونکي ان ٽهڪ سان پيار آهي.

پتڪڙو شهزادو: 'اهو ئي تہ منهنجو تحفو هوندو، پاڻيءَ وانگر.'

مان چيو: تون چاڻو چوڻ چاهين؟

پتڪڙو شهزادو: 'سڀني ماڻهن وٽ ستارا آهن پر ستارا سڀني لاءِ ساڳي شيءِ ناهن. اهي جيڪي پاڻڀائڙا آهن، تن لاءِ هي ستارا سونهان آهن. ٻين لاءِ هي ستارا پتڪڙين روشنين ڪانسواءِ ڪجهہ بہ ناهن. ايجا ٻيا، جيڪي ڄاڻو آهن، تن لاءِ ستارا سوال هوندا آهن. واپاريءَ لاءِ ستارا سون هئا، پر هي سيئي ستارا چپ آهن. رڳو تو لاءِ ستارا اهڙا هوندا جهڙا ٻي ڪنهن بہ ماڻهوءَ لاءِ ناهن.'

تون چاڻو چوڻ چاهين؟

پتڪڙو شهزادو: 'جڏهن تون رات جو آسمان کي ڏسندين، جڏهن مان انهن ستارن مان ڪنهن هڪ تي رهندو هوندس، جڏهن مان اتي ٽهڪ ڏئي رهيو هوندس، تڏهن توکي ائين لڳندو تہ جڻ سيئي ستارا ٽهڪ ڏئي رهيا هجن. اهي ستارا جيڪي ٽهڪ ڏيڻ ڄاڻين، سي رڳو تو وٽ ئي هوندا.'

هن ٽهڪ ڏنو.

پتڪڙو شهزادو: '۽ جنهن وقت تون ڏک مان نڪري ايندين (اسان هميشہ پاڻ کي ڏک مان

ڪيڊي ايندا آهيون) تڏهن تون خوش ٿيندين ته تون مون سان مليو هئين. تون هميشہ منهنجو دوست هوندين. تنهنجي دل مون سان گڏ ڪلڻ تي چوندي ۽ خوش ٿيڻ لاءِ تون ڪڏهن پنهنجي دري کولينديں.... ۽ تنهنجا دوست توکي آسمان ڏانهن نهاري ٿهڪ ڏيندو ڏسي حيران ٿيندا. پوءِ تون انهن کي چوندين، 'ها! ستارا سدائين مون کي ٿهڪ ڏيارينداآهن'، ۽ هو توکي چريو سودائي سمجهندا. مان توسان اها حرڪتي اٽڪل ڪيڏندس. اهو ائين هوندو جڏ ستارن بجاءِ مان توکي لکين ڪروڙين پتڪڙيون، ڪلندڙ گهنٽڙيون ڏئي چڏيون هجن.'

پتڪڙو شهزادو ڪليو. پوءِ سنجيده ٿي ويو.

پتڪڙو شهزادو:'ڏس! اج رات نہ اچ.'

مان توکي نہ چڏيندس.

پتڪڙو شهزادو:' مان بيمار لڳندس... مرٽينگ لڳندس... ۽ بس. تون اهو ڏسڻ نہ اچ. ڪو فائدو ناهي'

مان توکي نہ چڏيندس.

پتڪڙو شهزادو پريشان پئي لڳو.

پتڪڙو شهزادو: 'مان چوانءِ ٿو نہ. نانگ جي ڪري ٿو چوان. نانگ توکي چو ڪي!.. نانگ ڏاڍا خراب ٿيندا آهن... هيءُ نانگ توکي رڳو مزي خاطر ڪي سگهي ٿو.'

مان توکي نہ چڏيندس.

پر پوءِ اطمينان ٿيس. هن چيو:

پتڪڙو شهزادو: 'اهو به سچ آهي ته نانگ ۾ تڏي تي ٻيهر ڪڻڻ جيترو زهر ناهي ٿيندو.'

ان رات پتڪڙي شهزادي جو وڃڻ مون کي ته جڻ نظر ئي نہ آيو. بنا ڪو آواز ڪئي پاڻ کي گم ڪري چڏيائين.

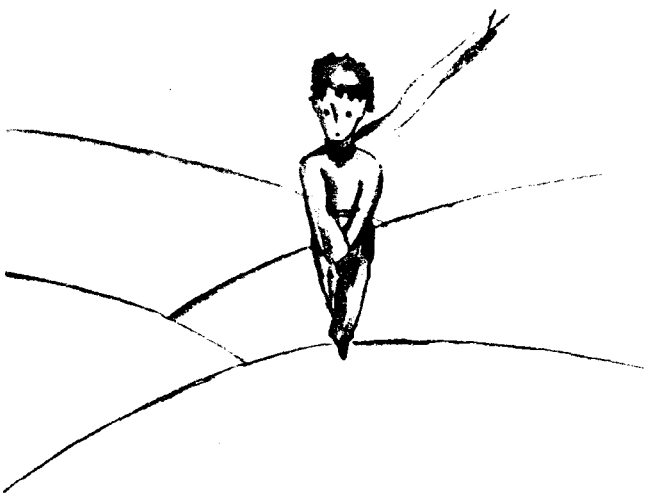
هو فيصلائتي انداز ۾ تڪڙو تڪڙو هلندو پئي ويو ۽ جڏهن مان هن تائين پهچڻ ۾ ڪامياب ٿيس ته مونکي چوڻ لڳو:

'اوها تون اتي آهين.'

ائين چئي منهنجو هٿ پڪڙيائين پر ان سان هو ويتر پريشان ٿيو. مون کي چيائين:

پتڪڙو شهزادو:' تون غلطي پيو ڪرين. توکي تڪليف ٿيندي (توکي) ائين لڳندو ته مان مري ويو آهيان پر اهو سچ نہ هوندو.'

مان خاموش هئس.

پتڪڙو شهزادو:'تون سمجهين ٿو. اهو (سيارو) گهٽو پرتي آهي. هيءُ جسم اتي ڪٽي وڃي نٿو سگهان. ڏاڍو وزني آهي.'

مان خاموش هيس.

پتڪڙو شهزادو: 'هيءُ جسم، ڪنهن پراٽي، ڇڏي ڏنل ڪل وانگر هوندو. پراٽين ڪلن تي ڪهڙو ڏک ڪجي!...'

مان خاموش هيس.

هو ٿورو دلگير ٿيو پر (مونکي مجائڻ جي) هڪ ٻي ڪوشش ڪيائين:

پتڪڙو شهزادو: 'ڏس! آرام سان ٿي ويندو. مان ٻہ ستارن کي ڏسندس پيو. سيئي ستارا ان زنگيل چرخي جهڙا هوندا. سيئي ستارا مونکي پاڻي پيارينداً.'

مان خاموش هيس.

پتڪڙو شهزادو: 'ڏاڍو مزو ايندو. تو وٽ پنج ڪروڙ گهنٽڙيون هونديون ۽ مون وٽ پنج ڪروڙ (پاڻيءَ جا) چشما هوندا.'

پوءِ هو چپ ٿي ويو جي چپ نہ ڪري ها تہ روئي ڏئي ها.

پتڪڙي شهزادي ٿوريءَ ساهيءَ ڪانپوءِ وري مون کي ريجهائڻ جي ڪوشش ڪئي:

پتڪڙو شهزادو: 'هو ڏس! مٿي! اتي آهي (منهنجو سيارو). اهو پنڌ مون کي اڪيلو ڪرڻ ڏي.'

پوءَ هو ويهي رهيو. پتڪڙي شهزادي کي ڏاڍو پڻ پئي ٿيو.

پتڪڙو شهزادو: 'گالهه سمجهه! ... منهنجو گل... مان ان لاءِ ذميدار آهيان. گل ويچارو ڏاڍو ڪمزور آهي، صفا سادڙو آهي، دنيا کان بچاءُ ڪرڻ لاءِ وٽس چئن ڪنڊن کانسواءِ ٻي ڪا شيءِ ناهي.'

مان به ويهي رهيس. مون ۾ ايتري سگهه ئي نه بچي هئي، جو پنهنجي پاڻ کي وڌيڪ بيهاري سگهان ها.

پوءِ پتڪڙي شهزادي (نانگ کي ايندو ڏسي) چيو:

پتڪڙو شهزادو: ' ڏس! قصو ختم!'

ٿوري جهجڪ ٿيس، پر پوءِ هو اٿي بيٺو. هڪ وک کنيائين. مان پنهنجي جاءِ تان ڇُري ئي نه سگهيس. هن جي ڪُڙيءُ وٽ هڪ تيز هيڊي روشني نظر آئي. هڪ لحظي ۾ هو ساڪن ٿي ويو. ڪا دانهن نه ڪيائين. جيئن ڪو وڻ ڪري پئي تيئن هو به آرام سان اچي ڪريو. واريءَ جي ڪري هن جي ڪرڻ سان ڪوبه آواز پيدا نه ٿيو.

باب ستاويهون

ان ڳالهه کي ڇهه سال ٿيا آهن. اهو قصو مان اڳ ڪڏهن ڪنهن سان ناهي ڪيو. منهنجا سنگتي ساڻي، جن مونکي ٻيهر ڏٺو مونکي جيئرو ڏسي ڏاڍا مطمئين ٿيا.

مان ڏکارو هيس، پر کين چوندو هيس ته، 'ٺڪل آهيان، ان ڪري ائين ٿو لڳان...'

هاڻي مان پنهنجي ڏک مان ٻاهر نڪري آيو آهيان- چوڻ جو مطلب ته ايڏا مڪمل ناهيان نڪري سگهيو.

مان ڇاڪاڻ ٿو ته هو پنهنجي سياري تي پهچي چڪو آهي، ڇاڪاڻ جو صبح جو اتي مونکي هن جو جسم نظر نه آيو. جسم ايترو وزني نه هئس.

ڀ رات جو مونکي ستارن کي ٻڌڻ وٺندو آهي. ائين لڳندو آهي جڻ پنج ڪروڙ گهنٽڙيون وڄي رهيون هجن.

پر پتڪڙو شهزادو پريشان ضرور ٿيو هوندو... ڇاڪاڻ جو جڏهن (ردِ لاءِ) ٻوٽاڙي ناهي هئم، تڏهن ٻوٽاڙيءَ کي ٻڌڻ وارو ڇمڙي جو پٽو ناهڻ مونکان وسري ويو هو! هاڻي (اها ٻوٽاڙي) ردِ کي هر وقت پاتل نه هوندي...

پنهنجي پاڻ کان پڇندو آهيان ته سندس سياري جو ڪهڙو حال ٿيو هوندو! وڏو امڪان آهي ته ردِ اهو گل کائي ٻه ڇڏيو هجي....

ڪڏهن وري پنهنجي پاڻ کي (آٽت ڏئي) چوندو آهيان... 'بلڪل ٻه نه!' پتڪڙو شهزادو رات جو گل کي شيشي جي گولي ۾ بند ڪري رکندو آهي ڀ ردِ تي ٻه ضرور نظر هوندس. پوءِ مان خوش ٿي ويندو آهيان ڀ پوءِ سيئي ستارا منڙا ٿهڪڙا ڏيندا آهن.

ڪڏهن وري پنهنجي پاڻ کي چوندو آهيان، 'ڪنهن ڪنهن مهل ماڻهوءَ جو ڏيان هيڏانهن هوڏانهن هليو ويندو آهي. (ردِ لاءِ ته) اهو موقعو ئي کوڙ آهي... ڪنهن رات جي پتڪڙي شهزادي کان شيشي جو گولو وسري وڃي... يا رات جي وڄڙي ۾ ردِ بنا ڪو آواز ڪرڻ جي رسو ڇنائي وڃي...!'

پوءِ سيئي گهنٽڙيون ڳوڙها ڳاڙڻ لڳنديون آهن.

اهو هڪ وڏو راز آهي توهان لاءِ، جيڪي پتڪڙي شهزادي سان پيار ڪيو ٿا. ۽ مون لاءِ به دنيا جي ڪابه شيءِ ساڳي نه رهندي، جي ڪا اڻڄاتل رڍ، نه ڄاڻ ڪاڏان اچي گل ڪائي ڇڏي، ها يا نه؟

آسمان ڏانهن نهاريو. پنهنجي پاڻ کان پڇو: 'رڍ گل ڪائي ڇڏيو آهي... ها يا نه؟' توهان ڏسندا ته (ان ها يا ان نه جي ڪري) ڪيئن هر شيءِ تبديل ٿي ٿي وڃي!

۽ ڪو به وڏو ڪڏهن به اهو راز نه سمجهي سگهندو ته ان (ها ۽ ان نه) جي ڪيتري وڏي اهميت آهي. منهنجي لاءِ ته اهو منظر دنيا ۾ سڀ کان گهٽو سٺو ۽ ساڳي وقت سڀ کان گهٽو دکدائڪ آهي.

هي به پوئين پني تي ڇڻيل منظر جهڙو ئي آهي، پر توهان کي ڇڪي نموني ڏيکارڻ خاطر ان منظر کي ٻيهر ڇڻيو اٿم. ان (منظر) ۾ ئي پتڪڙو شهزادو ڏرتيءَ تي ظاهر ٿي پوءِ غائب ٿي ويو.

ان منظر کي ڌيان سان ڏسو. جو متان ڪنهن ڏينهن توهان آفريڪي ريگستان جو سفر ڪريو ته ان منظر کي سڃاڻي وڃو ۽ منهنجي التجا اٿوَ ته جڏهن توهان اتان گذرو ته ان ستاري جي هيڻان ٿورو ترسجو. پوءِ جي ڪو سونهري وارن وارو پتڪڙو ٻارتوهان وٽ اچي، ٽهڪڙا ڏئي، سوال ڪجيس ته جواب نه ڏئي، ته سمجهي ويجو ته اهو پتڪڙو ٻار ڪير آهي! پوءِ مونکي وڌيڪ ايترو ڏکايل رهڻ نه ڏجو. مون ڏانهن لکي موڪلجو ته، 'هو واپس اچي ويو آٿئي!'

فرينچ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ٿيندڙ پهريون ڪتاب

توهان جي هٿن ۾ جيڪو ڪتاب آهي اهو ڪتاب دنيا جي 256 ٻولين ۾ ترجمو ٿي چڪو آهي. ان ڪتاب جي مشهوريءَ جو اندازو ان ڳالهه مان لڳائي سگهجي ٿو ته فرانس جي مشهور اخبار ’لَموند‘ پاران ڪرايل هڪ سروي مطابق ويهين صدي ۾ فرينچ ٻوليءَ ۾ ڇپجندڙ سڀ کان وڌيڪ مشهور ۽ اثرانداز هڪ سو ڪتابن ۾ ان ڪتاب کي چوٿون نمبر مليو. مٿيان نمبر ڇڳ مشهور فرينچ ليکڪن البرٽ ڪاميو، مارسيل پرو جهڙن عظيم دانشورن جي ڪتابن کي مليا. هڪ بي سروي جنهن ۾ فرينچ ٻولي ۾ ڇپيل هڙئي ڪتابن مان سڀ کان بهترين پنجاهه ڪتابن جي فهرست تيار ڪئي وئي ته ان فهرست ۾ ان ڪتاب کي ڇهون نمبر مليو. جڏهن ته ان فهرست ۾ والٽيئر جهڙي مفڪر جي ڪتاب ”ڪانديد“ کي نائون نمبر مليو هو ...هيءَ دوستيءَ، جدائيءَ، يادگيريءَ جي ڪٿا آهي. هي ڪتاب پڙهي متان اسان کي به آسمان ۾ پنهنجو وڃايل ستارو ليي پوي. متان اسان به ستارن جا ٿهڪ ٻڌي سگهڻ جي لائق ٿيون ۽ ٿوريءَ دير جي لاءِ ئي سهي، پنهنجي ”وڏائيءَ“ کان آجا ٿي سگهون.

فرينچ ٻوليءَ مان ترجمو ٿيندڙ هي پهريون ڪتاب توهان جي خدمت ۾ پيش ڪندي مونکي سرهائي محسوس ٿئي ٿي ته دنيا جي ادب جي ٻوليءَ (فرينچ) مان هڪ ڪتاب اسان جي مادري ٻوليءَ جو حصو ٿيو آهي. هر پڙهيل لکيل ماڻهوءَ لاءِ لازم آهي ته هو پنهنجي مادري ٻوليءَ جي خدمت ڪري. اسان سيني کي ان ۾ پنهنجو پنهنجو ڪردار ادا ڪرڻو آهي.

شفقت قادري

پڑھندڙ نَسُل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين " اُداس نسلين" نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ "لُڙهندڙ نَسُل" نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڑا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندَڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، چُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندَڙُ، ياڙي، ڪاڪُو، ياڇوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سيني وِچان "**پڑھندڙ**" نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، بين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنيe-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڑھندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاريِ تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پَڑھندڙ نَسل (پَـنَ) کا ٻه تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو ٻه صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو ٻه شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پَڪَ ڄاڻو ته اُهو ڪُوڙو آهي. نه ئي وري پَـنَ جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پَڪَ ڄاڻو ته اُهو ٻِ ڪُوڙو آهي.

جَھڙيءَ طَرَح وٽن جا پَنَ ساوا، گاڙھا، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَھڙيءَ طرح پڙھندڙ نَسُل وارا **پَنَ** بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙھندڙ، بَرندڙ ۽ پڙھندڙ، سُست ۽ پڙھندڙ يا وِڙھندڙ ۽ پڙھندڙ بہ ٿي سگھن ٿا. ٻين لفظن ۾ **پَنَ** کا خُصوصي ۽ تالي لڳل کِلَب Exclusive Club نہ آهي.

کوشش اها هوندي تہ **پَنَ** جا سڀ ڪَم ڪار سَھڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اھڙي حالت ۾ **پَنَ** پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَڻُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. **پَنَن** پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگھي ٿو تہ پلي ڪمائي، رُڳو **پَنَن** سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي ڪُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڌِ کان وَڌِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٽائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦھلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽَ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، جاڻ، سمجهَ ۽ ڏاهپ کي گيتَ، بيتَ، سِٽ، پُکارَ سان تَشبيهه ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ برِ جٽ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.
... ...
جئن جئن جاڙ وڌي تي جَڳَ ۾، هو بوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي مَنجهِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛
... ...
ڪالهَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄ ڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيتَ برِ جٽ گوريلا آهن.....
... ...
هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اٽڄاٽائي کي پاڻ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ "هاٿي ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو" نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَڻ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اٽڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڻَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **چوڻ، چالاءِ ۽ ڪينئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽنر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ياڪيِ پائي چيو تہ ”منهنجا ياءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
ـ اياز (ڪلهي پاتر ڪينرو)